

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ:**

**«ΔΡΑΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Προμπονάς Μιχάλης

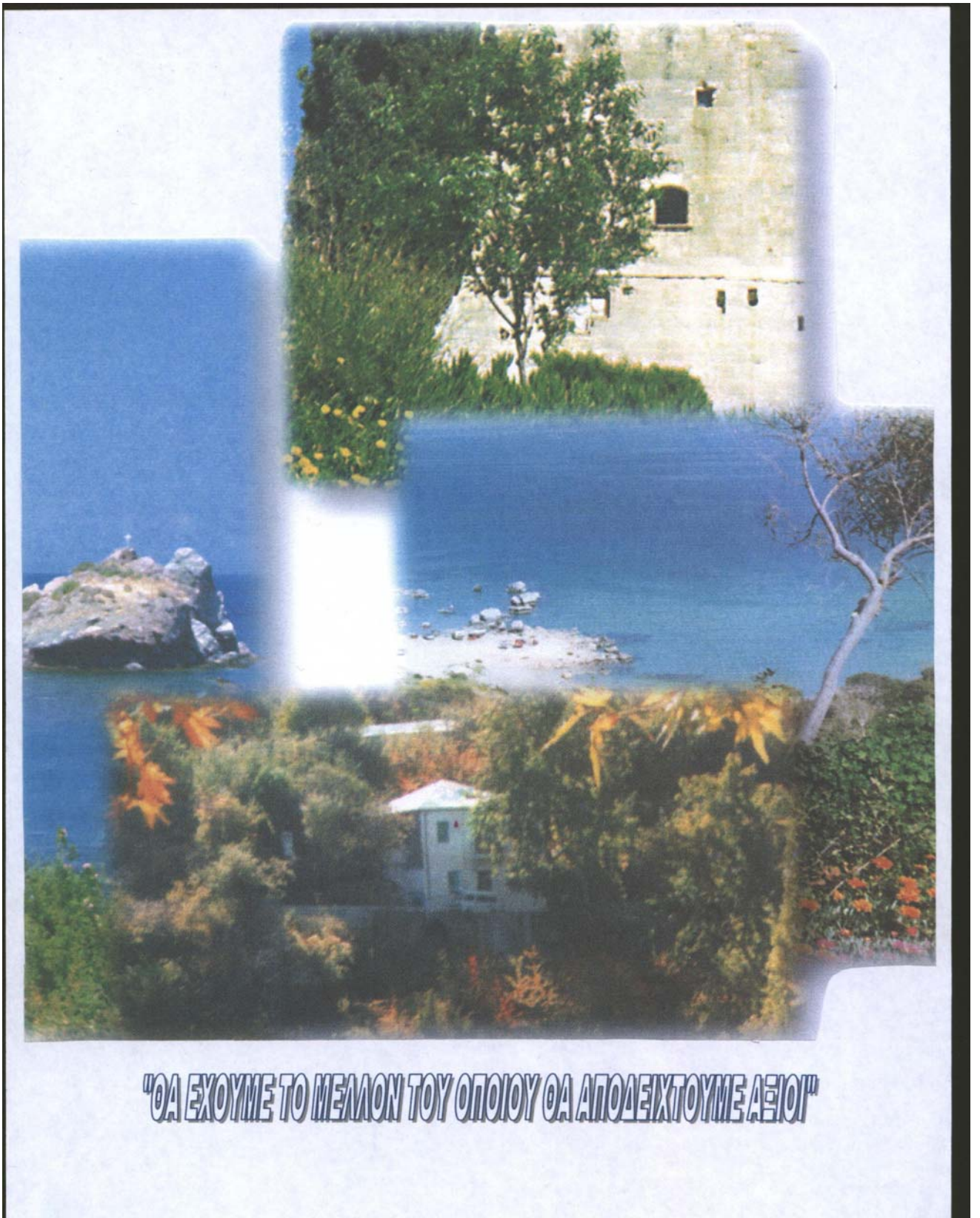
ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

Κλεοβούλου Δημήτρης (Α.Μ. 2149)

Μυλωνά Έλενα (Α.Μ. 1962)

Νικολάου Μάριος (Α.Μ. 1622)

**ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΜΑΪΟΣ 2004**

"ΘΑ ΕΧΟΥΜΕ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΘΑ ΑΠΟΔΕΙΧΤΟΥΜΕ ΔΕΙΟΙ"

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9

ΜΕΡΟΣ 1^Ο – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1.1	Οικολογία και Προστασία Περιβάλλοντος: Ορισμοί	12
1.2	Περιβαλλοντικά Προβλήματα	13
1.3	Προστασία Περιβάλλοντος	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

2.1	Εισαγωγή	22
2.2	Γεωργία	25
	2.2.1 Πολιτική για την Προστασία της Υπαίθρου	26
2.3	Δάση	27
	2.3.1 Πολιτική για την Προστασία των Δασών	29
2.4	Αλιεία	32
	2.4.1 Πολιτική για την Προστασία της Αλιείας	32
2.5	Ρύπανση Υδάτων	34
	2.5.1 Πολιτική για την προστασία των υδάτων	35
	2.5.1.1 Ο «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» Νόμος του 2002	36
	2.5.1.2 Σύστημα Επιμέτρησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον	37
2.6	Στοιβάδα του Όζοντος	37
	2.6.1 Πολιτική για την Προστασία της Στοιβάδας του Όζοντος	38
2.7	Διαχείριση Αποβλήτων	39
	2.7.1 Πολιτική για τη Διαχείριση των Επικίνδυνων Αποβλήτων	39
2.8	Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον	40

2.8.1	Πολιτική για την Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον	40
2.8.1.1	Ίδρυση Επιτροπής και Αρμοδιότητές της	42
2.9	Χλωρίδα και Πανίδα	42
2.9.1	Πολιτική για την Προστασία της Χλωρίδας και της Πανίδας	43
2.10	Επίλογος	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΡΑΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

3.1	Κρατικοί Φορείς που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με το Περιβάλλον	47
3.2	Προγραμματισμός Πολιτικής στους Τομείς της Γεωργίας, των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος	50
3.2.1	Προώθηση Εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση	51
3.3	Προγράμματα, Μέτρα και Δραστηριότητες των Τμημάτων και Υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος κατά το 2002	52
3.3.1	Τμήμα Γεωργίας	52
3.3.2	Τμήμα Κτηνιατρικών Υπηρεσιών	53
3.3.3	Τμήμα Αναδασμού	53
3.3.4	Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων	54
3.3.5	Υπηρεσία Περιβάλλοντος	55
3.3.6	Τμήμα Αλιείας & Θαλασσιών Ερευνών	56
3.3.6.1	Υπολογισμός και Διαχείριση Ιχθυοαποθεμάτων	58
3.3.6.2	Θαλάσσια Ρύπανση	59
3.3.6.3	Θαλάσσια Βιολογία και Οικολογία	60
3.3.7	Τμήμα Δασών	60
3.3.7.1	Πυροπροστασία των Δασών της Κύπρου	61
3.3.7.2	Πρόληψη Δασικών Πυρκαγιών	61
3.3.7.3	Υπηρεσίες Πρόληψης και Καταστολής Δασικών Πυρκαγιών	62
3.4	Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	65
3.4.1	Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Κύπρο	66
3.5	Επίλογος	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

4.1	Εισαγωγή	75
4.2	Αιτίες και Αποτελέσματα της Οικολογικής Κρίσης: Τι κάνουμε εμείς;	76
4.2.1	Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Ραγδαία Ανάπτυξη της Τεχνολογίας: Μεταξύ αυτών ... ο άνθρωπος	80
4.3	Ενημέρωση, Ευαισθητοποίηση και Κοινωνική Συμμετοχή	83
4.3.1	Από τα λόγια στα έργα	85
4.3.2	Ενθαρρύνουμε την ικανότητα του πολίτη να δράσει προς όφελος του αμέσου φυσικού περιβάλλοντός του	92
4.4	Η δική μας στάση απέναντι στην πρόκληση της αειφόρου ανάπτυξης	93
4.4.1	Σε ποιο περιβάλλον θα ήθελες να ζεις;	93
4.5	Ιστορική Αναδρομή	95
4.6	Επίλογος - Γενικές Εκτιμήσεις	97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Ρόλος Κοινωνικού Λειτουργού	98
-----------------------------	----

ΜΕΡΟΣ 2^ο – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1	Μεθοδολογία έρευνας	102
6.2	Κωδικοποίηση απαντήσεων Ερωτηματολογίων	105
6.3	Ανάλυση ερευνητικών ερωτημάτων	121
	Γενικά συμπεράσματα – Προτάσεις	125
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	129
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	131
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται με τις δράσεις Φορέων και Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Κύπρο στον τομέα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος δεν έγινε τυχαία. Τα τελευταία χρόνια τόσο στην Κύπρο όσο και σε διεθνές επίπεδο δίνεται έμφαση στην ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Οι δράσεις αυτές υλοποιούνται είτε από φορείς της Πολιτείας είτε από Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Κατά συνέπεια θεωρούμε πολύ σημαντική την παρουσίαση – αξιολόγηση παρόμοιων δράσεων στην Κύπρο.

Θεωρούμε επίσης σημαντικό, με το τέλος του κύκλου σπουδών μας να ασχοληθούμε με το προαναφερόμενο θέμα και να αποκτήσουμε κάποιες ειδικές γνώσεις που θα είναι ωφέλιμες για την μελλοντική μας απασχόληση, ιδιαίτερα εάν εργαστούμε στο τομέα της κοινοτικής εργασίας.

Η πτυχιακή εργασία αποτελείται από δύο κύρια μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος υποδιαιρείται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια γενική αναφορά για την οικολογία και την προστασία του περιβάλλοντος. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην πολιτική που ακολουθεί η Κύπρος για την προστασία του περιβάλλοντος. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δράσεις των Φορέων και των Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Κύπρο. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους τρόπους και τα μέσα που ήδη χρησιμοποιούνται ή θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται για την ευαισθητοποίηση και την κοινωνική συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στο ερευνητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας παρουσιάζεται η έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε σε Δημόσιους και Ιδιωτικούς Φορείς που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος στην Κύπρο. Η συλλογή των στοιχείων μας έγινε με τη μέθοδο της συνέντευξης.

Μετά την ολοκλήρωση τόσο του θεωρητικού όσο και του ερευνητικού μέρους της πτυχιακής εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις μας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά τον καθηγητή μας, Δρ Προμπονά Μιχάλη, για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε, αναθέτοντάς μας τη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία, καθώς επίσης και για την πολύτιμη καθοδήγησή του.

Ευχαριστούμε ακόμα τους Κρατικούς Φορείς και όλες τις Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αποδέχθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα που πραγματοποιήσαμε, καθώς επίσης και για όλες τις σημαντικές πληροφορίες και υλικό που μας παρείχαν για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε διεθνές επίπεδο παρατηρούνται τις τελευταίες δεκαετίες πρωτόγνωρες κινητοποιήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Στην Ευρώπη έχουν ήδη δρομολογηθεί μη αναστρέψιμες διαδικασίες, που καθιστούν την προστασία του περιβάλλοντος πρωταρχικό στόχο της κοινωνίας των πολιτών. Αντίθετα, στην Κύπρο το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος ήρθε στο προσκήνιο σχετικά πρόσφατα, αφού για αρκετά χρόνια μετά το 1974 οι πολιτικές προτεραιότητες αφορούσαν την αντιμετώπιση των άμεσων προβλημάτων επιβίωσης που προκλήθηκαν από την εισβολή των Τουρκικών στρατευμάτων στο νησί μας.

Σήμερα η Κύπρος βρίσκεται μια ανάσα από το κατώφλι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε). Η επικείμενη ένταξη συνιστά πρόκληση για τον εκσυγχρονισμό και την ανάληψη υπεύθυνης δράσης σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένου και εκείνου της προστασίας του περιβάλλοντος. Εξάλλου, τα θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον είναι από τα βασικότερα στην όλη διαδικασία εναρμόνισης με τα κριτήρια που θέτει η Ε.Ε.

Οι συζητήσεις για την οικολογία και την προστασία του περιβάλλοντος αφθονούν τον τελευταίο καιρό. Το πρόβλημα είναι πράγματι επίκαιρο και πολυσύνθετο. Βέβαια οι συζητήσεις σε θεωρητικό επίπεδο και τα διάφορα συγγράμματα ίσως να μην δίνουν άμεση λύση στο πρόβλημα, συμβάλλουν όμως στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών.

Σε αυτή την κινητοποίηση έχει την δυνατότητα να συμβάλει ο κάθε ένας από εμάς, είτε μεμονωμένα είτε συντονισμένα και οργανωμένα. Η δική μας απόφαση να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο θέμα αποτελεί ένα ακόμα μικρό βήμα προς τα εμπρός στον αγώνα που γίνεται για την προστασία του περιβάλλοντος.

Δεν είναι αρκετή η παραδοχή του γεγονότος ότι το περιβάλλον καταπονείται συνεχώς από τον άνθρωπο. Η απλή παραδοχή σε καμιά περίπτωση δεν μεταφράζεται αυτόματα σε δράση και ίσως να μην φανερώνει ούτε καν την παραδοχή από μέρους του ανθρώπου ότι τα προβλήματα στο περιβάλλον τα έχει δημιουργήσει ο ίδιος.

Θεωρούμε σημαντική την αναγνώριση από όλους των απειλών που αντιμετωπίζει το περιβάλλον και την πίστη ότι μπορεί ο κάθε ένας να συμβάλει ουσιαστικά στην προστασία του. Υπάρχουν πράγματα απλά που μπορούν να εφαρμοστούν στην καθημερινή ζωή και να αποδειχτούν ωφέλιμα για το περιβάλλον.

Σαν μελλοντικοί Κοινωνικοί Λειτουργοί (Κ.Λ.) πιστεύουμε ότι διαθέτουμε τις ειδικές δεξιότητες για να ασχοληθούμε ενεργά με το θέμα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Κάθε περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι και κοινωνικό και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των ανθρωπίνων σχέσεων. Σαν Κ.Λ. που επιθυμούμε να εργαστούμε σε θέματα περιβάλλοντος, έχουμε την πεποίθηση ότι οι δράσεις των Φορέων και των Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αποτελεί πολύ ενδιαφέρον αντικείμενο, που αναμφίβολα πρέπει να ερευνηθεί διεξοδικά.

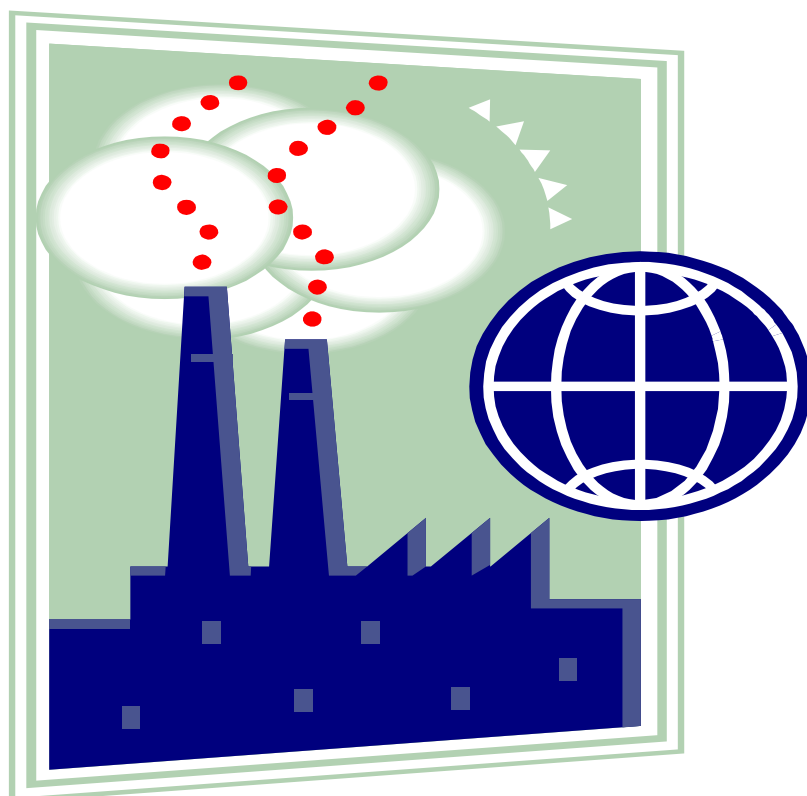
Η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να τοποθετηθεί στις προτεραιότητες των κρατικών πολιτικών, πάνω από ανθρώπινα πάθη και συμφέροντα. Η ενημέρωση και η γνώση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα πρέπει να ενισχυθεί. Πάνω από όλα, όμως, χρειάζεται να ξεφύγει ο άνθρωπος από την απάθεια που τον διακατέχει σε θέματα τόσο σοβαρά όσο αυτό της προστασίας του περιβάλλοντος.

Και ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, το πάντα επίκαιρο σύνθημα, που λέει ότι:

«Τον κόσμο μας δεν τον έχουμε κληρονομήσει από τις προηγούμενες γενιές, τον έχουμε δανειστεί για λίγο από τις επόμενες!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

«ποτέ δεν μπορούμε να κάνουμε μόνο ένα πράγμα, η κάθε πράξη και η οποιαδήποτε ενέργειά μας έχει αλυσιδωτές και συχνά απρόβλεπτες επιπτώσεις».

Garret Hardin

1.1 Οικολογία και Προστασία Περιβάλλοντος: Ορισμοί

Η Οικολογία είναι η επιστήμη που μελετά τους ζωντανούς οργανισμούς σε σχέση με το περιβάλλον τους. Συνεπώς οι οικολόγοι, με την ορθή έννοια της λέξης, δεν είναι απλώς περιβαλλοντολόγοι, αλλά επιστήμονες.

Η Οικολογία μελετά την αλληλεπίδραση των οργανισμών με τους διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν το περιβάλλον τους. Οι παράγοντες μπορεί να είναι βιοτικοί (όπως ο ανταγωνισμός με άλλα είδη) ή αβιοτικοί (χημικοί ή φυσικοί παράγοντες όπως είναι η οξύτητα του νερού, η συγκέντρωση πολύτιμων αλάτων, η θερμοκρασία του περιβάλλοντος κ.ά.) (Martz 1977a).

Σε ένα οικοσύστημα οι διάφοροι οργανισμοί αλληλοσχετίζονται, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Η επιστήμη της Οικολογίας χρησιμοποιεί διατροφικές αλυσίδες ή διατροφικά δίκτυα για να καθορίσει και να περιγράψει τις σχέσεις των οργανισμών μεταξύ τους. Συνήθως, όλη η ενέργεια σε ένα οικοσύστημα προέρχεται από τον ήλιο. Με τη φωτοσύνθεση, τα φυτά μετατρέπουν το φως του ήλιου σε θρεπτικές ουσίες.

Οι σχέσεις, όμως, των διάφορων οργανισμών μεταξύ τους δεν είναι πάντα τόσο απλές. Μπορούν να είναι παρασιτικές (όπου ένας οργανισμός εξαρτάται από έναν άλλο, στον οποίο προκαλεί κάποια ζημιά), συμβιωτικές (όπου δύο διαφορετικοί οργανισμοί αλληλοβοηθούνται), ή ανταγωνιστικές (όπου και οι δύο οργανισμοί μπορούν, για παράδειγμα, να τρέφονται με την ίδια ακριβώς τροφή). Συνήθως ο ανταγωνισμός οδηγεί είτε στην προσαρμογή του ενός από τα δύο είδη σε διαφορετικές συνθήκες, είτε στην εξάλειψή του από το συγκεκριμένο οικοσύστημα.

Οι περίπλοκες σχέσεις των οργανισμών σε ένα οικοσύστημα, καθώς και η αδυναμία του ανθρώπου να προβλέψει με ακρίβεια τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν οι διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες οδήγησαν τον οικολόγο Garret Hardin στον αποκαλούμενο «Πρώτο Νόμο της Ανθρώπινης Οικολογίας». Σύμφωνα με αυτό το νόμο, *«ποτέ δεν μπορούμε να κάνουμε μόνο ένα πράγμα, η κάθε πράξη και η οποιαδήποτε ενέργειά μας έχει αλυσιδωτές και συχνά απρόβλεπτες επιπτώσεις»*.

Η έννοια της «προστασίας του περιβάλλοντος» περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που συντελούν στη διατήρηση της φυσικής κατάστασης του περιβάλλοντος, σε βαθμό που να διευκολύνεται η ζωή του ανθρώπου και να εξασφαλίζεται ένα ισορροπημένο και υγιές περιβάλλον.

Ένα τέτοιο περιβάλλον επηρεάζει θετικά την υγεία και την ψυχική ισορροπία του ανθρώπου. Σε αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή για την προστασία του περιβάλλοντος, συντελεί η προστασία του νερού, του εδάφους και του αέρα, καθώς επίσης και της βιοποικιλότητας (δηλαδή της χλωρίδας και της πανίδας).

Η προστασία του περιβάλλοντος περιλαμβάνει το σύνολο των μέτρων για την προφύλαξη από οποιουδήποτε κινδύνους του περιβάλλοντος. Η Οικολογία εξετάζει το σύνολο των αιτιολογικών συσχετίσεων. Το νόημα, λοιπόν, βρίσκεται στις δύο αυτές έννοιες, τα «μέτρα» και τις «συσχετίσεις». Η λήψη μέτρων στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χωρίς τη διερεύνηση των συσχετίσεων συνδέεται πάντα με τον κίνδυνο νέων επιπτώσεων (Martz 1977β).

1.2 Περιβαλλοντικά Προβλήματα

Πολλά είναι τα περιβαλλοντικά προβλήματα που έχουν κάνει την εμφάνισή τους κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Θα αναφέρουμε στη συνέχεια μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα, τα οποία αφορούν άμεσα ή έμμεσα τη σχέση ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος:

- Υπερπληθυσμός.
- Ατμοσφαιρική ρύπανση.
- Μείωση της βιοποικιλότητας.
- Ηχορύπανση.
- Μείωση των ορυκτών καυσίμων και χρήση της ηλιακής ενέργειας.
- Ρύπανση και υπεραλίευση των θαλασσών.
- Καταστροφή δασών.
- Κλιματικές αλλαγές.
- Βιολογική – Συμβατική Γεωργία.

Λίγα λόγια για το κάθε προαναφερόμενο πρόβλημα παραθέτουμε στη συνέχεια. Αναμφίβολα όλα τα περιβαλλοντικά προβλήματα δεν χωράνε σε αυτές τις λίγες σελίδες. Είναι πάρα πολλά και για να αντιμετωπιστούν απαιτούνται χρόνος, μελετημένες προσπάθειες, θυσίες και υποχωρήσεις από όλους.

Υπερπληθυσμός

Όταν υπήρχαν λίγοι άνθρωποι στον πλανήτη και η τεχνολογία ήταν σχετικά περιορισμένη, η επίδραση του ανθρώπινου πληθυσμού στο περιβάλλον ήταν τοπική. Στην περίπτωση αυτή η εξάντληση των πόρων της περιοχής είχε μικρό και περιορισμένο χρονικά αποτέλεσμα. Το πρόβλημα αυτή την στιγμή είναι ότι υπάρχουν τόσοι πολλοί άνθρωποι και η τεχνολογία μας είναι τόσο ισχυρή, που πλέον η επίδραση δεν είναι ούτε τοπική ούτε ασήμαντη. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η συνολική επίδραση του ανθρώπινου πληθυσμού στο περιβάλλον είναι αποτέλεσμα της επίδρασης του κάθε ανθρώπου στο περιβάλλον πολλαπλασιασμένο με το συνολικό αριθμό των ανθρώπων που ζουν στον πλανήτη.

Γιατί ο υπερπληθυσμός είναι περιβαλλοντικό πρόβλημα;

- Η αύξηση του πληθυσμού θα φτάσει σε τέτοια επίπεδα που οι χώρες θα αδυνατούν να διατηρήσουν οποιοδήποτε επίπεδο ζωής. Ο εξευτελισμός του ανθρώπινου είδους θα πρέπει να λαμβάνεται εξίσου σοβαρά ως περιβαλλοντικό πρόβλημα με το κίνδυνο που διατρέχουν τα ζωικά είδη προς εξαφάνιση.
- Ο αριθμός των ανθρώπων που θα ζουν στις χώρες θα φτάσει σε τέτοια επίπεδα που θα προκαλείτε ζημιά στο περιβάλλον απλά και μόνο από την προσπάθειά τους να επιζήσουν.
- Στην προσπάθειά τους οι χώρες να εκβιομηχανίσουν την παραγωγή τους και να ανταγωνιστούν άλλες χώρες υψηλής τεχνολογίας θα θυσιάζουν το φυσικό περιβάλλον χωρίς καμιά περίσκεψη (Μανιός 2002).

Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας συμβαίνει όταν στην ατμόσφαιρα βρίσκονται ουσίες που δεν θα έπρεπε να υπάρχουν, ή όταν βρίσκονται ουσίες σε συγκεντρώσεις υψηλότερες από τις φυσιολογικές. Η ρύπανση δεν είναι τίποτε άλλο παρά κάτι (και όχι κατ' ανάγκη μια ουσία) σε λάθος τόπο, σε λάθος ποσότητα, ή σε λάθος χρόνο (Martz 1977γ).

Οι κυριότερες ουσίες που προκαλούν ατμοσφαιρική ρύπανση είναι ο μόλυβδος (που μπορεί να προκαλέσει νοητική καθυστέρηση στα μικρά παιδιά), το όζον (το στρατοσφαιρικό όζον είναι χρήσιμο, ενώ το ατμοσφαιρικό όζον μπορεί να προκαλέσει προβλήματα υγείας), τα οξείδια του αζώτου και του θείου, καθώς και το διοξείδιο και μονοξείδιο του άνθρακα.

Η μόλυνση της ατμόσφαιρας μπορεί να επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, άμεσα και έμμεσα. Ευτυχώς, με τα μοντέρνα φίλτρα των καπνοδόχων των εργοστασίων και τους καταλύτες αυτοκινήτων που χρησιμοποιούνται για τη μείωση των ρύπων, καθώς και τα σύγχρονα συστήματα μέτρησης είναι πολύ απίθανο να δούμε ξανά στην Ευρώπη το είδος ρύπανσης που έβλεπε κανείς στο Λονδίνο το τέλος του 19^{ου} αιώνα, όταν ένα νέφος που θύμιζε μπιζελόσουπα προκαλούσε εκατοντάδες θύματα κάθε χρόνο.

Μείωση της Βιοποικιλότητας

Η λέξη βιοποικιλότητα αναφέρεται στο σύνολο της ποικιλομορφίας όλων των μορφών ζωής και του γενετικού τους υλικού.

Η διατήρηση της βιοποικιλότητας σε ένα βιότοπο ή οικοσύστημα είναι σημαντική για πολλούς λόγους. Μερικοί από αυτούς τους λόγους μπορεί να είναι καθαρά οικονομικοί (επειδή το ανθρώπινο γένος μπορεί να επωφεληθεί από τη διατήρηση κάποιων σπάνιων ειδών), ή πολιτιστικό-οικονομικοί (όπως, για παράδειγμα, η αξία ενός όμορφου τοπίου ή ενός συμβολικού είδους όπως είναι το Κυπριακό Αγρινό), ή καθαρά οικολογικοί (επειδή οι επιστήμονες πιστεύουν ότι τα πάντα στο περιβάλλον αλληλοσυνδέονται, η εξαφάνιση ενός είδους μπορεί να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και σε άλλα είδη).

Δυστυχώς, με την καταστροφή ολόκληρων οικοσυστημάτων, τη μαζική εξόντωση ορισμένων ζώων, την εντατική γεωργία και την εξάπλωση των πόλεων η βιοποικιλότητα του πλανήτη είναι σήμερα πολύ φτωχότερη όχι μόνο από αυτή που ήταν πριν από έναν αιώνα, αλλά ακόμη και από αυτήν πριν από μόλις μια δεκαετία. Στα δάση του Αμαζόνιου και σε αρκετές άλλες περιοχές του κόσμου, καθημερινά εξαφανίζονται πολλά είδη φυτών και ζώων, πριν καλά-καλά οι επιστήμονες μπορέσουν να τα ανακαλύψουν.

Ηχορύπανση

Ηχορύπανση είναι η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από δυνατούς ήχους, οι οποίοι έχουν πολλές πηγές προέλευσης. Οι πιο συνηθισμένες πηγές είναι οι βιομηχανίες, τα μέσα μεταφοράς, τα μηχανήματα έργων, οι οικιακές συσκευές, τα μουσικά όργανα και οι στερεοφωνικές εγκαταστάσεις σε μπαρ, δισκοθήκες, κέντρα διασκέδασης, κατοικίες κ.ά. (Θεμιστοκλέους 2002).

Όταν η ένταση των ήχων που αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος με τα ακουστικά του όργανα είναι μεγάλη, τότε ενοχλείται. Για την προστασία των ανθρώπων από τέτοιες ενοχλήσεις υπάρχει

νομοθεσία που απαγορεύει τη χρήση συσκευών, μηχανημάτων, στερεοφωνικών, μουσικών οργάνων κ.λ.π. ορισμένες ώρες της ημέρας (ώρες κοινές ησυχίας), ή όταν αυτά λειτουργούν πρέπει να ρυθμίζονται σε τέτοια ένταση ώστε να μην ενοχλούν. Στο κώδικα οδικής κυκλοφορίας προβλέπονται επίσης τα όρια θορύβου για τα αυτοκίνητα και τα δίκυκλα.

Οι θόρυβοι δεν είναι απλώς θέμα παρενόχλησης. Η συνεχής έκθεση του ανθρώπου σε αυτούς έχει σοβαρότερες επιπτώσεις στην υγεία του. Εργαζόμενοι που για μεγάλα χρονικά διαστήματα είναι εκτεθειμένοι σε θορύβους παρουσιάζουν προβλήματα βαρηκοΐας, κινδυνεύουν να χάσουν τελείως την ακοή τους, παρουσιάζουν διαταραχές του νευρικού συστήματος, αϋπνίες και διάφορες άλλες ανωμαλίες στην υγεία τους.

Μείωση ορυκτών καυσίμων και χρήση ηλιακής ενέργειας

Η ύπαρξη όλης σχεδόν της ζωής στον πλανήτη μας (και κατά συνέπεια και η ζωή των ανθρώπων) εξαρτάται από τον ήλιο. Αυτή η πύρινη σφαίρα από αέρια, που βρίσκεται 150 εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά, μας δίνει τη θερμότητα και το φως από τα οποία εξαρτώνται τα πάντα στη ζωή μας. Όλη η τροφή μας εξαρτάται από τον ήλιο, αφού όλα τα φυτά χρειάζονται το φως του ήλιου για να αναπτυχθούν. Ο ήλιος καθορίζει και το καθημερινό μας ωράριο και τις ώρες της ανάπαυσής μας. Ακόμη και η ικανότητά μας να εργαζόμαστε κατά τη διάρκεια της νύχτας τη χρωστάμε στον ήλιο, αφού ο ηλεκτρισμός παράγεται από ορυκτά καύσιμα που δημιουργήθηκαν μέσα σε εκατομμύρια χρόνια από πανάρχαια δάση.

Σήμερα οι επιστήμονες έχουν αντιληφθεί ότι τα αποθέματα των ορυκτών καυσίμων, όπως είναι το πετρέλαιο και ο άνθρακας, λιγοστεύουν. Η εξαγωγή πετρελαίου είναι δύσκολη και δαπανηρή. Εξάλλου, η καύση αυτών των καυσίμων για την παραγωγή ενέργειας ρυπαίνει το περιβάλλον με διοξείδιο του άνθρακα και με ουσίες που προκαλούν όξινη βροχή. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να χρησιμοποιούμε περισσότερο τις λεγόμενες ανανεώσιμες (ή εναλλακτικές) μορφές ενέργειας. Η κύρια μορφή τέτοιας ενέργειας είναι η ηλιακή, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την παραγωγή ηλεκτρισμού.

Η παραγωγή ηλεκτρισμού από την ενέργεια του ήλιου μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: είτε με τη χρησιμοποίηση φωτοβολταϊκών συστημάτων, τα οποία μετατρέπουν απευθείας την ηλιακή ενέργεια σε ηλεκτρική, είτε με τη χρησιμοποίηση ηλιακών θερμικών συστημάτων για την παραγωγή ατμού, ο οποίος στη συνέχεια τροφοδοτεί μια τουρμπίνα και μια γεννήτρια.

Ο πρώτος τρόπος εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας είναι γνωστός σε όλους μας: πρόκειται για τους ηλιακούς θερμοσίφωνες στα σπίτια μας, που δουλεύουν με παρόμοιο

τρόπο. Σχεδόν ο κάθε Κύπριος έχει έναν ή δυο ηλιακούς πίνακες. Έτσι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ήλιο για τη θέρμανση του νερού με ένα μόνο μικρό αρχικό κόστος και με καθόλου άλλα έξοδα στη συνέχεια και με έναν τρόπο πολύ «φιλικό» προς το περιβάλλον.

Ρύπανση και Υπεραλίευση Θαλασσών

Περίπου το 70% της επιφάνειας του πλανήτη καλύπτεται από νερό, ενώ πάνω από το 97% αυτού του νερού βρίσκεται στους ωκεανούς και τις θάλασσες.

Οι λαοί της Μεσογείου έχουν την τύχη να ζουν δίπλα ή κοντά στη θάλασσα, και όλοι γνωρίζουν τα αγαθά που αυτή δίνει – τα αλιεύματα, για παράδειγμα, που για χιλιάδες χρόνια αποτελούν βασικό μέρος της διατροφής. Τα ψάρια αποτελούν σημαντικό μέρος της διατροφής του ανθρώπου από τα αρχαία χρόνια. Οι μέθοδοι αλίευσης έχουν εξελιχθεί σημαντικά και οι τράτες χρησιμοποιούν πλέον μεγάλα δίχτυα που σαρώνουν τη θάλασσα, μαζεύοντας στο πέρασμά τους το κάθε τι. Ως αποτέλεσμα, τα αποθέματα ψαριών στις θάλασσες έχουν λιγοστέψει σε σημαντικό βαθμό.

Επιπλέον, η θάλασσα αποτελεί σημαντικό κρίκο στον υδατικό κύκλο. Το νερό που πίνουμε προέρχεται από το νερό της βροχής, που μαζεύεται σε ποταμούς, λίμνες, ή στην περίπτωση της Κύπρου, σε φράγματα. Οι ποταμοί ρέουν προς τη θάλασσα, ενώ το νερό που καταναλώνουμε καταλήγει πρώτα στην αποχέτευση και στη συνέχεια στη θάλασσα. Από τη θάλασσα, το νερό εξατμίζεται για να δημιουργήσει τα σύννεφα και στη συνέχεια πέφτει στη Γη ως βροχή. Και ο κύκλος συνεχίζεται.

Στην Κύπρο, όπου οι βροχοπτώσεις είναι σχετικά περιορισμένες, έχουμε καταφύγει στη δημιουργία υδατοδεξαμενών και φραγμάτων, ενώ πρόσφατα η Κυβέρνηση προχώρησε στη δημιουργία μονάδων αφαλάτωσης, όπου το αλμυρό νερό της θάλασσας μετατρέπεται σε κατάλληλο για άρδευση και κατανάλωση, με μεθόδους όπως αυτή της αντίστροφης όσμωσης. Η θαλάσσια ρύπανση προκαλείται όταν ξένες ουσίες (ή ρύποι) καταλήγουν στο νερό, άμεσα από την ξηρά (όπως τα λύματα μέσω αγωγών) ή την θάλασσα (από πλοία και ψαρόβαρκες, για παράδειγμα, που πετάνε τα λύματα ή τα λάδια των μηχανών τους), ή ακόμη και ως αποτέλεσμα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Οι επιπτώσεις της θαλάσσιας ρύπανσης μπορεί να είναι απλώς αισθητικές, όπως αυτές που βλέπουμε συχνά στις παραλίες μας. Τα χειρότερα όμως είδη ρύπανσης είναι συχνά αυτά που δεν φαίνονται. Μπορεί οι ρύποι να περιέχουν τοξικές ουσίες όπως βαρέα μέταλλα και διοξίνες που προκαλούν βλάβη στα ψάρια – και κατά συνέπεια και σε εμάς όταν τα

καταναλώσουμε. Το χειρότερο παράδειγμα τοξικής μόλυνσης του νερού είναι αυτό του κόλπου Μιναμάτα στην Ιαπωνία. Τουλάχιστον 800 άτομα, από τις χιλιάδες που είχαν δηλητηριαστεί στη διάρκεια πολλών ετών, πέθαναν με ένα φρικτό θάνατο. Ο λόγος της δηλητηρίασης ήταν η διατροφή των κατοίκων της περιοχής με ψάρια και θαλασσινά που ζούσαν και τρέφονταν στα νερά του κόλπου της Μιναμάτα, τα οποία ήταν μολυσμένα με τα απόβλητα ενός εργοστασίου.

Καταστροφή των Δασών

Τα δάση αποτελούν σύνθετες βιοτικές κοινωνίες, με μεγάλη σημασία στον άνθρωπο και στον πλανήτη. Μας προμηθεύουν από τα αρχαία χρόνια με ξυλεία, με τρόφιμα και με φαρμακευτικές ουσίες. Επίσης, τα δάση ρυθμίζουν το μικροκλίμα μιας περιοχής, περιορίζουν τη διάβρωση του εδάφους και απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα παράγοντας οξυγόνο. Χωρίς τα δάση, ο πλανήτης μας θα υπερθερμαινόταν, ενώ εμείς θα πεθαίναμε από ασφυξία.

Επίσης τα δάση – και κυρίως τα τροπικά δάση όπως αυτά του Αμαζόνιου – δίνουν καταφύγιο και συντηρούν μια τεράστια ποικιλία από οργανισμούς (ζώα, φυτά, μύκητες και μικροοργανισμούς), που σε πολλές περιπτώσεις είναι ακόμη άγνωστοι στους επιστήμονες.

Κλιματικές Αλλαγές

Τις τελευταίες δεκαετίες, μετεωρολόγοι, κλιματολόγοι και περιβαλλοντολόγοι μας προειδοποιούν για μια πιθανή καταστροφική αύξηση στη μέση θερμοκρασία του πλανήτη, μια αύξηση που θα οφείλεται στο αποκαλούμενο «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Όπως και για τις άλλες μορφές ρύπανσης, έτσι και για το φαινόμενο του θερμοκηπίου ευθύνονται οι ίδιοι περίπου παράγοντες.

Η αύξηση αυτή ευθύνεται στις αυξήσεις στις εκπομπές διαφόρων αερίων όπως είναι το οξείδιο του αζώτου (που προκαλεί και όξινη βροχή), οι χλωροφθοράνθρακες (που ευθύνονται και για την τρύπα του όζοντος), το μεθάνιο (οι τιμές του οποίου στην ατμόσφαιρα έχουν αυξηθεί λόγω της κτηνοτροφίας) και, κυρίως, το διοξείδιο του άνθρακα, που εκλύεται από τις καπνοδόχους των εργοστασίων και τις εξατμίσεις των αυτοκινήτων.

Σε μια προσπάθεια να προληφθεί η επικείμενη καταστροφή, η Διεθνής Διάσκεψη στο Κιότο (όπου υπογράφηκε το Πρωτόκολλο του Κιότο) και πιο πρόσφατα στη Χάγη, καθώς και η Διακυβερνητική Επιτροπή για τις Κλιματικές Αλλαγές (IPCC) προειδοποιούν ότι χρειάζεται σταδιακή μείωση στις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου. Τα λόγια των επιστημόνων της

IPCC έχουν σχεδόν πάει χαμένα, αφού οι ΗΠΑ, το κράτος που εκπέμπει τις μεγαλύτερες ποσότητες αυτών των αερίων, έχει πάρει μια σχεδόν εχθρική στάση στο θέμα.

Ίσως εδώ είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι θερμοκρασίες στη Γη δεν ήταν πάντοτε αυτές που είναι τώρα. Ο πλανήτης έχει περάσει από αρκετές εποχές παγετώνων, καθώς και αιώνες αφόρητης ζέστης. Ο πλανήτης μας θα συνεχίσει να υπάρχει ακόμη και με αύξηση 1,5 ή και 10,5 βαθμών Κελσίου και η ζωή στη Γη θα συνεχίζεται. Η ανθρωπότητα, όμως, μπορεί να αντιμετωπίσει αζεπέραστα προβλήματα.

Βιολογική – Συμβατική Γεωργία

Η βιολογική γεωργία (ή αλλιώς «οργανική» ή και «οικολογική» γεωργία) είναι η ήπια, μη χημική γεωργία, όπως αυτή ορίζεται από τις προδιαγραφές της Διεθνούς Ομοσπονδίας Οργανώσεων για την Βιολογική Γεωργία (IFOAM) και από τους σχετικούς κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα παλιά χρόνια, πριν τη βιομηχανική επανάσταση, πριν την ανακάλυψη των ζιζανιοκτόνων και όταν οι ανάγκες του κόσμου ήταν λιγότερες, η γεωργία γινόταν με τους ίδιους παραδοσιακούς τρόπους που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για χιλιάδες χρόνια.

Σήμερα το αλέτρι έχει αντικατασταθεί από το τρακτέρ, η κοπριά και τα άλλα φυσικά λιπάσματα έχουν αντικατασταθεί από χημικά πλούσια σε άζωτο, φωσφόρο και κάλιο, και οι γεωργοί ψεκάζουν τα σπαρτά και τα δέντρα με τεράστιες ποσότητες ζιζανιοκτόνα και εντομοκτόνα. Πολλά φρούτα και λαχανικά παράγονται πλέον και σε θερμοκήπια, όπου ο γεωργός μπορεί να εξασφαλίσει ήπιες ή ζεστές θερμοκρασίες για τις καλλιέργειές του σε όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτή είναι η συμβατική γεωργία του 21^{ου} αιώνα. Η έμφαση είναι στην παραγωγή, στην ποσότητα και όχι στην ποιότητα.

1.3 Προστασία Περιβάλλοντος

Οι ελλείψεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος είναι μεγάλες. Για τους περισσότερους, το περιβάλλον είναι μια έννοια ασαφής. Η αδιατάρακτη φύση διατηρεί ζώντες μόνον εκείνους τους οργανισμούς που θα μπορούσαν να προσαρμοστούν στις προκαθορισμένες συνθήκες του περιβάλλοντος, σε μεγάλες χρονικές περιόδους. Και ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης και ζει σε αυτήν αλλά και από αυτήν. Για αυτό χρειάζεται έναν κατάλληλο για τη ζωή χώρο, ένα βιότοπο, στον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί.

Αν ο άνθρωπος επηρεάσει τον φυσικό χώρο της ζωής του δυσμενώς, τότε μπορεί να ζημιωθεί σωματικά και πνευματικά. Θα νιώθει αναγκαστικά ο ίδιος περιφρόνηση για τους οικολογικούς νόμους, επειδή η φύση αντιδρά γρήγορα και απότομα στις διαταράξεις.

Στην ιστορία της Γης, η φύση, ανέκαθεν, δημιούργησε τις προϋποθέσεις στις οποίες έπρεπε να επακολουθήσει μια προσαρμογή. Ο άνθρωπος μερικές φορές νομίζει ότι θα μπορούσε να επιβάλει τις αντιλήψεις του στο περιβάλλον. Με μια όμως υπερβολική αξίωση χρησιμοποίησης της έμψυχης και άψυχης φύσης για τους σκοπούς του, κατάφερε μόνο να αποξενωθεί από αυτή.

Η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει λοιπόν να συμβάλει στην προφύλαξη του ανθρώπου και της υγείας του από έναν όλο και περισσότερο μολυσμένο κόσμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το Κυπριακό Αγρινό κινδύνευσε άμεσα με αφανισμό. Για την προστασία του λήφθηκε συγκεκριμένη πολιτική.

Η πολιτική πέτυχε γιατί εφαρμόστηκε άμεσα και δραστικά.

2.1 Εισαγωγή

Η Κύπρος βρίσκεται στο βορειοανατολικότερο άκρο της Μεσογείου, μεταξύ του 33ου και του 35ου παράλληλου. Είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου, με συνολική έκταση 9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα, από τα οποία 47% είναι καλλιεργήσιμη γη, 19% καλύπτονται από δάση και το υπόλοιπο 34% αποτελεί ακαλλιεργήτη γη.

Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της Κύπρου καθορίζονται από τις δύο μεγάλες οροσειρές, του Τροόδους, που δεσπόζει στο κεντρικό τμήμα του νησιού με μέγιστο υψόμετρο 1.952 μέτρα, και του Πενταδάκτυλου, που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα με μέγιστο υψόμετρο 1.085 μέτρα. Μεταξύ των δύο αυτών οροσειρών εκτείνονται οι πεδιάδες της Μόρφου και της Μεσαορίας. Παραλιακά και στις κοιλάδες των ποταμών υπάρχουν εύφορες εκτάσεις, οι οποίες δημιουργήθηκαν από τις προσχώσεις των ποταμών. Οι ποταμοί της Κύπρου είναι όλοι χείμαρροι, με περιορισμένη ροή, που το χειμώνα η ροή τους είναι ορμητική. Οι περισσότεροι πηγάζουν από την οροσειρά του Τροόδους και μόνο ένας χείμαρρος πηγάζει από την οροσειρά του Πενταδάκτυλου.

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από εύκρατο μεσογειακό κλίμα, με ήπιο χειμώνα, μακρύ ζεστό καλοκαίρι και πολύ περιορισμένο φθινόπωρο και άνοιξη. Η μέση ετήσια βροχόπτωση είναι περίπου 500 χιλιοστόμετρα, με εύρος από 300 χιλιοστόμετρα στις κεντρικές πεδιάδες και τα νοτιοανατολικά παράλια μέχρι 1.100 χιλιοστόμετρα στην οροσειρά του Τροόδους και 550 χιλιοστόμετρα στην οροσειρά του Πενταδάκτυλου. Η ηλιοφάνεια είναι μεγάλη σε όλη τη διάρκεια του χρόνου με 11,5 ώρες κατά μέσο όρο την ημέρα το καλοκαίρι και 5,5 ώρες το χειμώνα. Η μέγιστη θερμοκρασία τον Ιούλιο και τον Αύγουστο φθάνει τους 36°C στο Τρόδος. Κατά τον Ιανουάριο, η μέση ελάχιστη θερμοκρασία πέφτει στους 5°C στις πεδιάδες και στους 0°C στο Τρόδος.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει προσπάθεια παρουσίασης της υφιστάμενης πολιτικής στην Κύπρο όσον αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος. Βέβαια για να καταστεί ολοκληρωμένη η εργασία μας σε ότι αφορά την πολιτική που εφαρμόζεται κρίνουμε απαραίτητη την αναφορά στους ακόλουθους επιμέρους τομείς: γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, δάση, αλιεία, στοιβάδα του όζοντος, υδατικοί πόροι, χλωρίδα και πανίδα.

Αυτό που πρέπει εξ αρχής να διευκρινισθεί είναι ότι τόσο στην Κύπρο όσο και σε αρκετές ακόμα χώρες, οι ρυθμιστικές αποφάσεις και η νομοθεσία που αναφέρονται ή

σχετίζονται με τα θέματα του Περιβάλλοντος και της Οικολογίας δεν βρίσκονται ταξινομημένα σε κανένα ιδιαίτερο ή ξεχωριστό κλάδο ή τομέα του Δικαίου. Ποικιλία διατάξεων βρίσκονται σε όλο το φάσμα του Δικαίου, είτε πρόκειται για Ποινικό Δίκαιο, είτε για Αστικό Δίκαιο, είτε για Δημόσιο – Διοικητικό Δίκαιο, είτε ακόμα και για Διεθνές Δημόσιο Δίκαιο.

Ο κύριος λόγος για αυτή την «ακαταστασία» είναι ότι δυστυχώς τα διάφορα κράτη άρχισαν αρκετά πρόσφατα να συνειδητοποιούν την τεράστια σημασία που πρέπει να έχει για αυτά και κατ' επέκταση για τους κατοίκους τους το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος και γενικότερα της επιστήμης της Οικολογίας. Και αυτό, βέβαια, άρχισαν να το συνειδητοποιούν ενόψει της συντελούμενης υποβάθμισης του περιβάλλοντος, η οποία σε πολλές περιπτώσεις είναι μη αντιστρεπτή.

Ειδικότερα στην Κύπρο, σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούμε παρά να μιλάμε για διάσωση του περιβάλλοντος. Οι εξηγήσεις που θα μπορούσαν να δοθούν για αυτή την κατάσταση είναι οι ακόλουθες:

1. Η ραγδαία ανάπτυξη που γνώρισε η Κύπρος μετά τη σχετικά πρόσφατη απόκτηση της ανεξαρτησίας της, με αποτέλεσμα την αδυναμία της έγκαιρης πρόβλεψης ή πρόληψης της καταστροφής που τις περισσότερες φορές είναι συνυφασμένη με την ανάπτυξη.
2. Η συνεχής έκρυθμη κατάσταση που επικρατούσε στην Κύπρο λόγω της εκκρεμότητας αρκετών ζητημάτων του εθνικού προβλήματος, που ίσως να συνέτεινε στην μη έγκαιρη συνειδητοποίηση της σημασίας των θεμάτων του περιβάλλοντος.
3. Η Τούρκικη εισβολή του 1974, που είχε σαν αποτέλεσμα την απότομη μετακίνηση και αστικοποίηση μεγάλου μέρους του πληθυσμού με άμεσες προτεραιότητες για στέγαση και οικιστική ανάπτυξη, γεγονός που οδήγησε στην βεβιασμένη κατασκευή έργων υποδομής.

Όπως έχουμε προαναφέρει, νομοθετικές διατάξεις που έχουν κάποια άμεση ή έμμεση σχέση με τα θέματα του περιβάλλοντος και της οικολογίας υπάρχουν αρκετές στην Κύπρο και συναντώνται σε πολλούς Νόμους ή Κανονισμούς, οι οποίοι είτε ίσχυαν επί αποικιοκρατίας και διατηρήθηκαν έως σήμερα, είτε θεσπίστηκαν μετά την ανεξαρτησία, είτε ακόμα περιλαμβάνονται σε Νόμους οι οποίοι είναι κυρωτικοί Διεθνών ή Ευρωπαϊκών Συμβάσεων.

Ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα εθνικής νομοθεσίας που σχετίζονται – άμεσα ή έμμεσα – με την προστασία του περιβάλλοντος είναι τα ακόλουθα:

1. Νόμος για την Αλιεία.
2. Νόμος για τις Αναγκαστικές Απαλλοτριώσεις.
3. Νόμος για τα Αποχετευτικά Συστήματα.
4. Νόμος για τις Αρχαιότητες.
5. Νόμος για τα Δάση.
6. Νόμος για τη Διασφάλιση και Προστασία της Κοινής Ησυχίας.
7. Νόμος για τη Διατήρηση των Ιχθύων και για την Προστασία των Ιχθύων Γλυκών Υδάτων.
8. Νόμος για τον Έλεγχο Εκθέσεων, Διαφημίσεων.
9. Διάφορες Διατάξεις στους Νόμους για τη Δημοσία Υγεία.
10. Νόμος για τη Διατήρηση του Εδάφους.
11. Νόμος για τα Εργοστάσια.
12. Νόμος για τα Ξενοδοχεία και τα Τουριστικά καταλύματα.
13. Νόμος για την Προστασία και Ανάπτυξη Θηραμάτων και Αγρίων Πτηνών.
14. Ρυθμιστικές διατάξεις για τα Μεταλλεία και Λατομεία.
15. Νόμος για την Προστασία των Ζώων.
16. Νόμος για τη Σπογγαλιεία.
17. Νόμος για την Προστασία της Παραλίας.
18. Νόμος για την Ανάπτυξη και Διανομή των Υδάτων.
19. Διάφορες νομοθετικές διατάξεις για τους Δήμους και τα Χωριά.
20. Διάφορες απαγορευτικές διατάξεις, που περιλαμβάνονται στους Νόμους και Κανονισμούς για τα Μηχανοκίνητα Οχήματα και την Τροχαία Κίνηση.
21. Διάφορες απαγορευτικές διατάξεις με βάση Διατάγματα του Αρχηγού της Αστυνομίας, που απαγορεύει τη διακίνηση μοτοσικλετών σε ορισμένες περιοχές και για ορισμένες ώρες με σκοπό την αποφυγή της ηχορύπανσης και μόλυνσης της ατμόσφαιρας.
22. Νόμος για τη Ρύθμιση Οδών και Οικοδόμων.
23. Νόμος για την Πολεοδομία και Χωροταξία.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε με συντομία στις διάφορες νομοθετικές διατάξεις που σχετίζονται με το θέμα «Περιβάλλον και Οικολογία», οι οποίες περιλαμβάνονται σε διάφορες διακρατικές συμβάσεις. Όπως είναι γνωστό, η Κύπρος έχει προσυπογράψει και προσχωρήσει σε μεγάλο αριθμό τέτοιων συμβάσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακόλουθες Διεθνείς ή Ευρωπαϊκές Συμβάσεις που σχετίζονται με το θέμα:

1. Σύμβαση για τη Διατήρηση της Αγρίας Ζωής και των Φυσικών Ενδιατημάτων της Ευρώπης.

2. Διεθνής Σύμβαση για την Πρόληψη της Θαλάσσιας Ρύπανσης.
3. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ζώων για Κτηνοτροφικούς Σκοπούς.
4. Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Εξαφανιζόμενων Ειδών Αγρίας Πανίδας και Χλωρίδας.
5. Σύμβαση για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη Ρύπανση.
6. Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς.

Οι διεθνείς ή ευρωπαϊκές αυτές συμβάσεις δεν περιέχουν συνήθως λεπτομερείς διατάξεις, αλλά θέτουν σαφείς αρχές και επιβάλλουν γενικές και ειδικές υποχρεώσεις στα συμβαλλόμενα κράτη με υποθετική ή αρνητική μορφή, δηλαδή για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων ή την αποφυγή ορισμένων ενεργειών, πάντα με βάση την προστασία του περιβάλλοντος και την οικολογική ισορροπία.

Σημαντική είναι επίσης για την Κύπρο η σύναψη διμερών διακρατικών συμφωνιών με άλλες χώρες στις οποίες πολλές φορές προνοείτε η παροχή ή η ανταλλαγή υπηρεσιών και επιστημονικών δεδομένων, τα οποία μπορεί να αποβαίνουν πολύ χρήσιμα στην εφαρμογή ορθών πρακτικών και μέτρων σε εξειδικευμένα κυρίως προβλήματα, στα οποία τυγχάνει η Κύπρος να παίρνει πολύτιμη βοήθεια από την πείρα άλλων χωρών.

2.2 Γεωργία

Παρά την αλματώδη ανάπτυξη του τουρισμού και των υπηρεσιών τα τελευταία χρόνια, η γεωργία αποτελεί έναν βασικό τομέα της εθνικής οικονομίας. Η γεωργία ήταν πάντοτε ένας σημαντικός τομέας, καθώς από τη γεωργία διατηρείται η ύπαιθρος, η συμβολή της οποίας υπήρξε σημαντική όχι μόνο στον οικονομικό τομέα, αλλά κυρίως στον εθνικό και κοινωνικό τομέα. Την πολιτιστική κληρονομιά του νησιού, εξάλλου, τη διατήρησε σε σημαντικό βαθμό η γεωργική τάξη.

Η γεωργία, υπό την ευρεία της έννοια, καλύπτει και την κτηνοτροφία. Από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας του νησιού, η γεωργία αποτελούσε τη σπονδυλική στήλη της Κυπριακής οικονομίας, καθώς σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ζούσε από αυτή τη δραστηριότητα. Τα σιτηρά συνέχισαν από τα πανάρχαια χρόνια να καλλιεργούνται στο νησί, όπως επίσης τα αμπέλια και τα ελαιόδεντρα. Εξάλλου, το ψωμί, το σταφύλι, το κρασί, η σταφίδα, το λάδι και οι ελιές αποτελούσαν τη κύρια διατροφή των Κυπρίων. Τα χαρούπια, που μπορούν να καλλιεργηθούν σε χωράφια οριακά από άποψη γονιμότητας, αποτελούσαν τον επονομαζόμενο «μαύρο χρυσό» της Κύπρου. Βέβαια, οι χρήσεις των γεωργικών γαιών στην Κύπρο υπέστησαν διαφοροποιήσεις, που οφείλονται σε κοινωνικό - οικονομικούς ή

φυτοπαθολογικούς παράγοντες. Η καλλιέργεια του ζαχαροκάλαμου, για παράδειγμα, που άκμαζε επί ενετοκρατίας, σταδιακά αντικαθίσταται από τη βαμβακοκαλλιέργεια, που με τη σειρά της αντικαθίσταται από αρδευόμενες φυτείες, πατάτες, πορτοκαλιές και λαχανικά. Ακόμα και η καλλιέργεια εσπεριδοειδών παίρνει τη θέση των επιτραπέζιων σταφυλιών. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες καλλιέργειες εγκαταλείφθηκαν λόγω ζημιών από έντομα και ασθένειες. Μηλιές και αγλαδιές αντικαταστάθηκαν από ανθεκτικότερες ποικιλίες ή από άλλες πιο προσοδοφόρες καλλιέργειες.

Η γεωργία, σήμερα, όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στην Ευρώπη, δεν μπορεί από μόνη της να στηρίξει μια αγροτική κοινότητα. Επιβάλλεται, έτσι, ταυτόχρονη προώθηση και άλλων τομέων της οικονομίας.

Για να κρατηθεί ο Κύπριος πολίτης στην ύπαιθρο θα πρέπει να εξασφαλίσει, είτε από τη γεωργία είτε από άλλες παράλληλες γεωργικές απασχολήσεις, ένα συνολικό εισόδημα πάνω από 11.000 Λίρες Κύπρου. Αυτό είναι το ποσό που προσφέρει ένας οικονομικά βιώσιμος κλήρος, αλλά παράλληλα το ποσό αυτό αποτελεί το καθαρό εισόδημα ενός νεαρού ζευγαριού εργατών που εργάζεται στην πόλη. Αν λοιπόν το ποσό αυτό δεν εξασφαλιστεί στα χωριά, αναπόφευκτα η πόλη, με την ποικιλία και τον πλούτο των επιπρόσθετων πλεονεκτημάτων της, θα προκαλεί και θα ελκύει συνεχώς κυρίως τους νέους ανθρώπους.

2.2.1 Πολιτική για την Προστασία της Υπαιθρου

Ο αριθμός των σχεδίων και έργων που υλοποιήθηκαν στην Κυπριακή ύπαιθρο για την αγροτική ανάπτυξη από το 1960 και μετά, δηλαδή από τη χρονιά ίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας και μετά, είναι αρκετά μεγάλος. Τα διάφορα σχέδια που εφαρμόστηκαν ή εφαρμόζονται στην ύπαιθρο, μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες γενικές κατηγορίες:

1. **Απλά σχέδια:** Τέτοια σχέδια αφορούν την κατασκευή ενός αγροτικού δρόμου σε ένα χωριό, την ίδρυση ενός σφαγείου, την τηλεφωνική εγκατάσταση σε μια κοινότητα, την προώθηση ενός συγκεκριμένου γεωργό-κτηνοτροφικού έργου, την κατασκευή μιας ξενοδοχειακής μονάδας στην ύπαιθρο κ.λ.π.
2. **Σύνθετα σχέδια:** Θα μπορούσαν να αναφερθούν δύο τέτοια σύνθετα σχέδια: (Α) Το υδατικό έργο Πάφου, το οποίο περιλαμβάνει φράγμα, γεωτρήσεις, αρδευτικό κανάλι, αρδευτικά δίκτυα και αντλιοστάσια. Ακόμα το σχέδιο προνοεί την παροχή νερού για τις ανάγκες των βιομηχανικών μονάδων της περιοχής και την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. (Β) Ο αναδασμός που σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις περιλαμβάνει

συγκέντρωση της ιδιοκτησίας, αύξηση του οδικού δικτύου, συμπεριλαμβανομένων γεφυριών και οχετών, εξωραϊσμό του τοπίου, τοπογραφική αποτύπωση της περιοχής και έκδοση νέων τίτλων ιδιοκτησίας.

3. **Ενοποιημένα ή πολύ περιεκτικά σχέδια:** Ένα κλασικό παράδειγμα είναι το ενοποιημένο σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης Πιτσιλιάς. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει την κατασκευή φράγματος, την ανόρυξη γεωτρήσεων, την κατασκευή υδατοδεξαμενών, την βελτίωση των υφιστάμενων αρδευτικών έργων, την κατασκευή αγροτικών δρόμων, την βελτίωση ή την κατασκευή δρόμων μέσα στον οικισμό, τη δημιουργία νοσοκομείων και υγειονομικών κέντρων, την κατασκευή αναβαθμίδων σε επικλινείς περιοχές, την εφαρμογή αναδάσμου κ.λ.π.

Πέρα από τα διάφορα σχέδια των προαναφερόμενων κατηγοριών, η Κύπρος μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 18 Ιουνίου 2001 σύναψε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον. Στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) θα προωθηθούν η βιολογική γεωργία, η προστασία των αναβαθμίδων, η χρησιμοποίηση των φυτοφαρμάκων με σύνεση και ασφάλεια για τη δημόσια υγεία, η χρησιμοποίηση πιστοποιημένου κοπροχώματος, η δασοκομία, η δάσωση και άλλα μέτρα που θα αποσκοπούν στην αποτελεσματική προστασία του εδάφους.

Συνοψίζοντας, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι η γενική κυβερνητική πολιτική στον ευρύτερο τομέα της γεωργίας αποβλέπει στην ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση της γεωργικής πολιτικής, καθώς και στην εδραίωση της κοινωνικής και οικονομικής προόδου του αγροτικού πληθυσμού, σε συνάρτηση, όμως, με τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και την προστασία των περιβαλλοντικών πόρων της Κυπριακής υπαίθρου.

2.3 Δάση

Το δάσος καθαρίζει την ατμόσφαιρα από τη σκόνη και τα καυσαέρια, προστατεύει την άγρια ζωή, ρυθμίζει τα υδατικά αποθέματα και περιορίζει στο ελάχιστο τη διάβρωση στο έδαφος. Πέρα όμως από αυτά τα αναμφίβολα οφέλη για τη φύση, το δάσος εκτελεί και ένα σημαντικό προορισμό, προσφέροντας στο σημερινό άνθρωπο το απαραίτητο καταφύγιο για τη διατήρηση της ψυχικής και πνευματικής του ισορροπίας. Έτσι σύμφωνα με τη κρατική πολιτική, για τη διατήρηση της φύσης και την προαγωγή των κοινωνικών ωφελημάτων από τα δάση έχουν επιλεγεί μέχρι σήμερα 45 περιοχές συνολικής έκτασης 310.000 εκταρίων, που

αντιπροσωπεύουν το 26% της συνολικής έκτασης των δασών στην ελεύθερη Κύπρο, ως ελεύθερα δασικά πάρκα και ως περιοχές διατήρησης της φύσης.

Η Κύπρος βρίσκεται στη Μεσογειακή χλωριδική περιοχή και χαρακτηρίζεται από τη γνωστή αείφυλλη, σκληρόφυλλη βλάστηση. Τα κύρια κρατικά δάση βρίσκονται στις οροσειρές του Τροόδους και του Πενταδάκτυλου, ενώ μικρότερες δασικές εκτάσεις βρίσκονται στον Ακάμα, στην Πέγεια, στην Αγία Ειρήνη-Διόφιος, στο Μαχαιρά, στο Σταυροβούνι και Ν.Α. του Λυθροδόντα.

Η Κύπρος ήταν φημισμένη για τα δάση της από τα παλιά χρόνια και δίκαια την αποκαλούσαν «υλόεσσα» ή «δενδρόεσσα». Ωστόσο, από την πρώτη στιγμή που ο άνθρωπος πάτησε το πόδι του στο νησί άρχισε και η εκμετάλλευση των δασών για την κατασκευή όπλων, το ψήσιμο φαγητού, τη θέρμανση, το κτίσιμο σπιτιών, την κατασκευή πολεμικών και εμπορικών πλοίων, ενώ πιο πρόσφατα η βόσκηση και η υλοτόμηση ξύλων για παραγωγή καυσόξυλων περιόρισε ακόμα περισσότερο την έκτασή τους.

Τα δάση της Κύπρου καλύπτουν έκταση 175.404 εκταρίων και αποτελούν το 18,96% της ολικής έκτασης του νησιού. Από την έκταση αυτή, τα 161.826 εκτάρια είναι κρατικά δάση, που χωρίζονται σε κύρια και δευτερεύοντα. Η έκταση των κύριων κρατικών δασών είναι 145.996 εκτάρια και βρίσκονται κυρίως στις περιοχές του Τροόδους και του Πενταδάκτυλου. Διακρίνονται σε μόνιμες δασικές περιοχές και σε εθνικά δασικά πάρκα και σε περιοχές προστασίας της φύσης. Τα δευτερεύοντα κρατικά δάση έχουν έκταση 15.830 εκταρίων και χωρίζονται σε δάση πολλαπλής χρήσης, σε κοινοτικά και δημοτικά δάση, σε δασικά φυτώρια και σε περιοχές βοσκής. Τα ιδιωτικά δάση καλύπτουν έκταση περίπου 13.578 εκταρίων και ανήκουν σε ιδιώτες, εκκλησίες και μοναστήρια. Οι δασικές πυρκαγιές, η εκτεταμένη και ανεξέλεγκτη βόσκηση, καθώς και οι εκχερσώσεις στο πέρασμα των αιώνων μείωσαν σημαντικά τη δασοκάλυψη του νησιού. Επιπλέον, η Τούρκικη εισβολή το 1974 και ο εμπρησμός των δασών από τους βομβαρδισμούς της πολεμικής αεροπορίας της Τουρκίας επέφεραν βασικό πλήγμα στα δάση, μειώνοντας κατά 16% τη δασοκάλυψη του νησιού. Όλα τα δάση είναι φυσικά, με εξαίρεση ορισμένες καμένες περιοχές και άλλες γυμνές κρατικές εκτάσεις που αναδασώθηκαν τεχνητά.

2.3.1 Πολιτική για την Προστασία των Δασών

Το Τμήμα Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κύπρου είναι αρμόδιο για τη διοίκηση και τη διαχείριση των κρατικών δασών, καθώς και για την εφαρμογή της δασικής πολιτικής και νομοθεσίας. Οι στόχοι του Τμήματος Δασών μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

1. Προστασία των δασών από πυρκαγιές.
2. Αναδάσωση καμένων εκτάσεων και αναδάσωση άλλων γυμνών περιοχών.
3. Παραγωγή ξυλείας, άλλων δασικών προϊόντων και δασικών – καλλωπιστικών φυτών.
4. Προστασία του δασικού περιβάλλοντος και δημιουργία, επέκταση και συντήρηση χώρων αναψυχής, εθνικών δασικών πάρκων, κατασκηνωτικών χώρων και μονοπατιών της φύσης.
5. Κατασκευή κατάλληλου δασικού οδικού δικτύου.
6. Εγκατάσταση δασικού τηλεφωνικού δικτύου και ασύρματης τηλεπικοινωνίας για την καλύτερη επίβλεψη των δασών.
7. Κατασκευή αντιπυρικών ζωνών.

Μέσα στα πλαίσια της πολιτικής για τη δημιουργία και ανάπτυξη εθνικών δασικών πάρκων, διάφορες εκτάσεις στο όρος Τρόδος, όπως τα δάση Αθαλάσσας, Παιδαγωγικής Ακαδημίας, Κάβο Γκρέκο, Ποταμού του Λιοπετρίου και Πολεμιδιών, κηρύχθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Εθνικά Δασικά Πάρκα.

Στην γενικότερη προσπάθεια διατήρησης της φύσης και γενικά του περιβάλλοντος συγκαταλέγεται και η πρόσφατη υιοθέτηση της εισαγωγής περιβαλλοντικών κριτηρίων και του θεσμού διεξαγωγής περιβαλλοντικών μελετών για τον καλύτερο προγραμματισμό και την εκτέλεση των νέων αναπτυξιακών έργων. Υπό το πρίσμα αυτής της πολιτικής έχει διασωθεί η ειδυλλιακή κοιλάδα στον Πλατύ παραπόταμο του Κονιάριζου, με τη ματαίωση της κατασκευής φράγματος για το οποίο δεν είχε διεξαχθεί τέτοια μελέτη, ενώ αναπροσαρμόζονται τα σχέδια του αναδασμού σε ορισμένες ευαίσθητες περιοχές, έτσι ώστε να εναρμονίζονται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό με τη μοναδικότητα του τοπίου και την οικολογική αξία των περιοχών αυτών.

Στη Δασική Νομοθεσία καθορίζεται ο νομικός ορισμός των δασών: «Κρατικό Δάσος σημαίνει δάσος ή περιοχή ήτις δυνάμει διατάγματος του Υπουργικού Συμβουλίου εκδοθέντος επί τη βάση του *Περί Δασών Νόμου του 1967*, κηρύχθη κρατικό Δάσος...». Το σημαντικό στοιχείο που περιέχεται στον ορισμό αυτό είναι ότι κρατικό δάσος δεν σημαίνει κατ' ανάγκη μόνο περιοχή

με συστάδες δέντρων, αλλά περιλαμβάνει και οποιαδήποτε περιοχή που πιθανόν να μην έχει δασική βλάστηση. Τέτοιες περιοχές υπάρχουν πάρα πολλές, που είτε προκύπτουν μετά από πυρκαγιά, είτε παραμένουν γυμνές για διάφορους λόγους. Επομένως με βάση τη Δασική Νομοθεσία, αν μια δασική περιοχή που έχει βλάστηση καταστραφεί είτε από πυρκαγιά είτε από άλλες αιτίες δεν αλλάζει η ιδιοκτησιακή κατάστασή της, αλλά ούτε και η νομική της υπόσταση.

Πριν κηρυχθεί μια νέα περιοχή ως κρατικό δάσος θα πρέπει να προηγηθεί χαρτογράφηση και οριοθέτησή της με ευδιάκριτα ορόσημα και ταυτόχρονα να εγγραφεί στα βιβλία του Κτηματολογίου. Οποιαδήποτε επέμβαση ιδιώτη ή άλλης κυβερνητικής υπηρεσίας στα κρατικά δάση χωρίς την άδεια του Διευθυντή του Τμήματος Δασών είναι παράνομη, σύμφωνα με τη Δασική Νομοθεσία. Το νομικό καθεστώς των κρατικών δασών δεν μπορεί να αλλάξει, εκτός προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος, ύστερα από σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Από το 1939 έχει απαγορευτεί η βόσκηση στα δάση. Η βόσκηση ζώων στα κρατικά δάση είναι ανύπαρκτη, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις. Η Δασική Νομοθεσία δίνει το δικαίωμα στους δασικούς υπαλλήλους να καταγγέλλουν την βόσκηση, ακόμη και να περιμαζεύουν τα ζώα σε περίπτωση που δεν εντοπίζεται ο ιδιοκτήτης τους ή όταν αυτός αρνείται ότι τα ζώα είναι περιουσία του.

Επιπλέον, διατάξεις της Δασικής Νομοθεσίας απαγορεύουν το άναμμα φωτιάς, την εγκατάλειψη αναμμένης φωτιάς, την απόρριψη αναμμένου σπύρτου ή τσιγάρου μέσα στο δάσος ή σε απόσταση ενός χιλιομέτρου από την οριοθέτηση του δάσους. Η ποινή που προβλέπεται για τους παραβάτες είναι φυλάκιση μέχρι και ένα χρόνο ή πρόστιμο 1.000 Λίρες Κύπρου ή και τα δύο.

Οι πυρκαγιές διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Δασικές πυρκαγιές**, που περιλαμβάνουν όλες τις πυρκαγιές που εκδηλώνονται μέσα στα κρατικά δάση ή σε ακτίνα ενός χιλιομέτρου από τις παρυφές του δάσους. Η ευθύνη πρόληψης και καταστολής των πυρκαγιών αυτών ανήκει στο Τμήμα Δασών, σύμφωνα με το Νόμο περί Δασών.
- **Πυρκαγιές υπαίθρου**, που περιλαμβάνουν όλες τις πυρκαγιές που εκδηλώνονται στην υπαίθρο και σε απόσταση μεγαλύτερη του ενός χιλιομέτρου από τα όρια του δάσους. Την ευθύνη πρόληψης και καταστολής των πυρκαγιών αυτών, με βάση τους σχετικούς

Νόμους περί Προλήψεως Πυρκαγιών στην Ύπαιθρο (1998 – 1999), έχει η οικεία Επαρχιακή Διοίκηση.

- **Αστικές πυρκαγιές**, που περιλαμβάνουν όλες τις πυρκαγιές που εκδηλώνονται σε κατοικημένες περιοχές ή σε ακτίνα 13 χιλιομέτρων από τις κατοικημένες περιοχές. Την ευθύνη κατάσβεσης των πυρκαγιών αυτών έχει η Πυροσβεστική Υπηρεσία, σύμφωνα με το Νόμο περί Αστυνομίας.

2.4 Αλιεία

Η Κύπρος, αν και βρέχεται από θάλασσα, δεν είναι πλούσια σε ψάρια, σε αντίθεση με μερικές άλλες χώρες του κόσμου, όπου η αλιευτική παραγωγή είναι πολύ σημαντική. Αυτό το γεγονός οφείλεται στο ότι η Μεσόγειος Θάλασσα είναι σε γενικές γραμμές φτωχή σε ψάρια. Ίσως ακόμα θα μπορούσε να προστεθεί και ένας άλλος πολιτιστικό-γεωγραφικός παράγοντας, που αφορά στην αλόγιστη και ανορθολογική εκμετάλλευση της θάλασσας δια μέσου των αιώνων με χρήση δυναμίτιδας ή και στην υπερεκμετάλλευση των αλιευτικών αποθεμάτων. Η Κυπριακή Κυβέρνηση δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη της αλιείας και λαμβάνονται μέτρα για την βελτίωσή της.

Τέτοια μέτρα είναι:

1. Η ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων και η αύξηση της παραγωγής, η τεχνική και οικονομική βοήθεια προς τους ψαράδες, ιδιαίτερα η παροχή δανείων και επιχορηγήσεων.
2. Η ανάπτυξη της αλιείας σε διεθνείς περιοχές.
3. Η ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας και ειδικότερα της θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας με τη νέα τεχνολογία των κλωβών ανοιχτής θάλασσας.
4. Η κατασκευή περισσότερων αλιευτικών καταφυγίων και η βελτίωση των υφισταμένων.
5. Η έρευνα και οι πειραματικές καλλιέργειες.
6. Ο εμπλουτισμός των υδατοφρακτών με ψάρια για την ενίσχυση της ερασιτεχνικής αλιείας.
7. Η αποζημίωση των ψαράδων από καταστροφές των δικτύων, π.χ. από δελφίνια.

2.4.1 Πολιτική για την Προστασία της Αλιείας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), προκειμένου να πετύχει την εξασφάλιση του μέλλοντος της αλιευτικής βιομηχανίας, διαθέτει ως όργανο διαχείρισης την Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική αποτελεί την πλήρως αναπτυγμένη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κοινούς κανόνες για όλα τα κράτη-μέλη της. Οι κανόνες αυτοί καλύπτουν όλες τις πτυχές της βιομηχανίας της αλιείας, από την παραγωγή έως την κατανάλωση. Αυτό δεν σημαίνει ότι την πολιτική αυτή τη διαχειρίζεται μόνη της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τις Βρυξέλλες. Ακρογωνιαίος λίθος αυτής της στρατηγικής είναι η κατανομή της ευθύνης για τη λήψη αποφάσεων, την εφαρμογή και την επιβολή της σε όλους τους ενδιαφερόμενους – όργανα της Ε.Ε., εθνικές κυβερνήσεις, περιφερειακές και τοπικές αρχές, αλιείς και αλιευτικούς συνεταιρισμούς.

Για να πετύχει το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε. να εγκρίνουν μέτρα απαγόρευσης για τον εξοπλισμό και τις αλιευτικές μεθόδους που βλάπτουν το θαλάσσιο περιβάλλον, θεσπίζοντας πρότυπα για τα δίχτυα και το μέγεθος των ψαριών και καθορίζοντας προστατευόμενες ζώνες, μέσα στις οποίες τα νεαρά ψάρια μπορούν να αναπτυχθούν με ασφάλεια. Εκτός από την εναρμόνιση των εθνικών νόμων, οι τομείς της κοινοτικής μέριμνας περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Σχέδια για τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων.
2. Συντονισμό της σχετικής έρευνας.
3. Επιτήρηση των αλιείων.
4. Ενθάρρυνση της συγκρότησης επαγγελματικών οργανώσεων αλιείων και την εισαγωγή κανόνων για εξειδικευμένους τύπους αλιείας, όπως σπόγγων, κοραλλιών και άλλων συγκεκριμένων αλιευτικών πόρων.

Ως αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής, το 1994 εκδόθηκε ο Κανονισμός 1626 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση τεχνικών μέτρων διατήρησης στα ύδατα των κοινοτικών Μεσογειακών χωρών, καθώς και επιτήρηση των σκαφών τους που ασκούν δραστηριότητες εκτός των περιοχών αυτών. Σκοπός του Κανονισμού αυτού είναι η εφαρμογή κοινής πολιτικής από όλες τις παράκτιες χώρες (συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου), ώστε κυρίως να πετύχουν τα ακόλουθα (Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών 2002):

1. Διατήρηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο.
2. Προστασία των αποθεμάτων από την υπερεκμετάλλευση, δηλαδή απαγόρευση των αλιευτικών εργαλείων που υποβαθμίζουν τα αποθέματα και το περιβάλλον.
3. Καθορισμός συγκεκριμένων χαρακτηριστικών για τα αλιευτικά εργαλεία.
4. Αλιεία ορισμένων μεγεθών ψαριών και άλλων οργανισμών.
5. Προστασία των νεαρών ψαριών.
6. Συνέχιση της επιστημονικής έρευνας.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στη ρύπανση των παραλίων της Κύπρου. Όπως είναι ήδη γνωστό, στην Κύπρο δεν υπάρχει βαριά βιομηχανία που να προκαλεί ρύπανση της θάλασσας. Υπάρχουν μόνο μικρές οινόβιομηχανίες, ένα καθαριστήριο ρούχων και ένα εργοστάσιο ρούχων που αποβάλλουν τα απόβλητά τους στη θάλασσα. Αυτά τα απόβλητα δεν περιέχουν τοξικά μέταλλα ή άλλες τοξικές χημικές ουσίες για να ρυπαίνουν τα ύδατα. Επίσης, υπάρχουν στην Κύπρο δύο ηλεκτροπαραγωγικοί σταθμοί, ο ένας βρίσκεται στη Μονή και ο άλλος στη Δεκέλεια. Τα νερά που χρησιμοποιούνται για την ψύξη και στους θερμοαπόβλητες περιέχουν

αιωρούμενα σωματίδια και σίδηρο, ενώ έχουν όξινο pH. Τα νερά αυτά αποβάλλονται στη θάλασσα χωρίς καμία επεξεργασία. Ο όγκος αυτών των νερών είναι μικρός και η αποβολή τους στη θάλασσα γίνεται 3-4 φορές τον χρόνο.

Η Αρχή Ηλεκτρισμού έχει εγκαταστήσει συστήματα επεξεργασίας των αποβλήτων, που έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία. Μέχρι σήμερα οι αποχετεύσεις των πόλεων αποβάλλονται στο υπέδαφος και στη συνέχεια στη θάλασσα. Το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης με απόβλητα των πόλεων ή της βιομηχανικής προέλευσης είναι μικρό σε σχέση με αυτό της Μεσογείου Θάλασσας. Τα θρεπτικά άλατα και τα υγρά απόβλητα των πόλεων που αποβάλλονται στη θάλασσα δημιουργούν μόνο τοπική αύξηση της συγκέντρωσης των φωσφορικών και των νιτρικών αλάτων, με αποτέλεσμα την ανώμαλη ανάπτυξη ορισμένων ειδών φυτών κυρίως στις παραλιακές περιοχές.

2.5 Ρύπανση Υδάτων

Η πρόσβαση σε καθαρό νερό είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα. Εντούτοις το δικαίωμα αυτό στερούνται εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, ενώ οι ασθένειες από μολυσμένα νερά προκαλούν το θάνατο εκατομμυρίων ανθρώπων κάθε χρόνο.

Στην Κύπρο, οι υδατικοί πόροι αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο όχι μόνο για τη γεωργική ανάπτυξη, αλλά και για την ανάπτυξη άλλων βασικών τομέων της οικονομίας όπως βιομηχανία, τουρισμός κ.λ.π. Η Κύπρος βασίζεται εξ ολοκλήρου στις βροχοπτώσεις για την κάλυψη των υδατικών της αναγκών. Η ανομοιομορφία στην κατανομή των βροχοπτώσεων δεν είναι μόνο γεωγραφική αλλά και διαχρονική, συχνά δε παρατηρούνται συνεχείς ανομβρίες δύο και τριών ετών.

Η ανάπτυξη των υδατικών πόρων από την ανεξαρτησία της Κύπρου (1960) και μετά υπήρξε εντυπωσιακή. Πειστήριο αυτής της ανάπτυξης είναι, πρώτον, η σύνδεση κάθε οικιστικής και βιομηχανικής μονάδας με καλής ποιότητας και ικανοποιητικής πίεσης νερό, που πληροί τις Ευρωπαϊκές προδιαγραφές, και δεύτερον τα 101 φράγματα και υδατοδεξαμενές που κατασκευάστηκαν, με συνολική χωρητικότητα 303 εκατομμύρια κυβικά μέτρα. Η παρατεταμένη, όμως, ανομβρία των τελευταίων πέντε ετών είχε σαν αποτέλεσμα τη δραματική μείωση των αποθεμάτων νερού τόσο στους επιφανειακούς όσο και στους υπόγειους ταμιευτήρες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σοβαρών προβλημάτων σε όλους τους τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Η κατάσταση αυτή έβγαλε στην επιφάνεια την ανάγκη δημιουργίας μονάδων αφαλάτωσης, αφενός για την αύξηση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων και αφετέρου για την απεξάρτηση της παροχής πόσιμου νερού στα μεγάλα αστικά και τουριστικά κέντρα από τις βροχοπτώσεις. Ήδη από τον Απρίλιο του 1997 άρχισε να λειτουργεί η πρώτη μονάδα αφαλάτωσης στη Δεκέλεια, ενώ στις 4 Μαρτίου 1999 υπογράφηκε και το συμβόλαιο για τη δεύτερη μονάδα αφαλάτωσης κοντά στο αεροδρόμιο της Λάρνακας. Επιπρόσθετα, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε τη δημιουργία και τρίτης μονάδας αφαλάτωσης στο Παραλίμνι. Με τη λειτουργία όλων των μονάδων αφαλάτωσης θα εξασφαλίζεται πλήρης και συνεχής παροχή νερού στις επαρχίες Λευκωσίας, Λάρνακας και Αμμοχώστου. Επιπρόσθετα, λαμβάνονται μέτρα για τη διαχείριση της ζήτησης, που είναι εξίσου σημαντική όπως και τα μέτρα αύξησης των υδατικών πόρων.

2.5.1 Πολιτική για την Προστασία των Υδάτων

Η προστασία των υδάτων στην Κύπρο επιτυγχάνεται και με ένα σχετικά πρόσφατο και σύγχρονο νομοθέτημα, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις σημερινές αντιλήψεις για τη διαφύλαξη και την βελτίωση της ποιότητας των επιφανειακών και υπόγειων νερών. Σκοπός του Νόμου 69/1991 «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» είναι η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών από ανθρώπινες και βιομηχανικές δραστηριότητες, καθώς και ο έλεγχος της απόρριψης των υγρών και στερεών βιομηχανικών αποβλήτων στο περιβάλλον. Με συγκεκριμένους κανονισμούς και διατάγματα καθορίζονται ποιοτικοί στόχοι και μέτρα προστασίας για τα νερά, καθώς και μέτρα για την ποιότητα των αποβλήτων για τα οποία απαγορεύεται η απόρριψη, μέτρα για τους τρόπους διάθεσής τους μέσω της χορήγησης αδειών απόρριψης και κώδικας ορθής γεωργικής πρακτικής.

Αντικείμενο του Νόμου 69/1991 είναι να προστατεύει και να βελτιώνει την ποιότητα των υδάτων από κάθε ανθρώπινη ή βιομηχανική πηγή ρύπανσης. Η προστασία επιτυγχάνεται με την απαγόρευση της απόρριψης ή διάθεσης σε ρυάκι, ποταμό, παράκτια νερά, υδατοφράκτη και έδαφος ή υπέδαφος οποιουδήποτε αποβλήτου το οποίο ρυπαίνει ή τείνει να ρυπάνει τα νερά τους, εκτός και εάν χορηγηθεί ειδική άδεια για απόρριψη από τον Υπουργό Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η άδεια αυτή υπόκειται σε όρους που σχετίζονται με την ποιότητα του αποβλήτου, την φύση του εδάφους και υπεδάφους, καθώς και τον τρόπο διάθεσης (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 1998).

2.5.1.1 Ο «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» Νόμος του 2002

Τηρούμενων των εδαφίων του Νόμου «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» (2002), ο Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή του και στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που του ανατίθενται οφείλει να προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες και να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, έτσι ώστε να εφαρμόζονται σωστά όλες οι διατάξεις του Νόμου, συμπεριλαμβανομένων και των όρων που αφορούν στις άδειες που χορηγεί (Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας 2002α).

Ο Υπουργός στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του μεριμνά ώστε:

- να διατηρείται σε μόνιμη βάση αποτελεσματικός έλεγχος της ποιότητας των νερών της Κύπρου και να διενεργούνται για το σκοπό αυτό τακτικές επιθεωρήσεις των νερών, του εδάφους και του υπεδάφους στις περιοχές στις οποίες υπάρχουν ή πιθανόν να υπάρχουν επιφανειακά και υπόγεια νερά, και
- να διατηρείται η ποιότητα των νερών σύμφωνα με τα ποιοτικά πρότυπα που καθορίζονται με βάση το Άρθρο 5(1)(α).

Για την αποτελεσματική προστασία των νερών και του εδάφους της Κύπρου από τη ρύπανση, ο Υπουργός, αφού συμβουλευθεί την Τεχνική Επιτροπή, εκδίδει Διατάγματα, τα οποία δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, με τα οποία καθορίζει τα ακόλουθα:

1. Ποιοτικά πρότυπα περιβάλλοντος σχετικά με οποιαδήποτε κατηγορία νερών της Κύπρου.
2. Κατηγορίες νερών και εδαφών της Κύπρου, που λόγω ειδικών συνθηκών χρήζουν ειδικής προστασίας από τη ρύπανση.
3. Μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη δειγματοληψία και τον προσδιορισμό της ποιότητας των υδάτων.
4. Περιοχές ή σημεία όπου για ειδικούς λόγους δεν θα παρέχεται καμία άδεια για την απόρριψη αποβλήτων ή ουσιών, ή για τις οποίες θα ισχύουν ειδικές ρυθμίσεις και όροι σχετικά με τις απορρίψεις αποβλήτων.
5. Γενικούς όρους, οι οποίοι θα ισχύουν για όλους τους κατόχους αδειών ή τους κατόχους αδειών που αφορούν συγκεκριμένες κατηγορίες εγκαταστάσεων.
6. Μέτρα που θα λαμβάνονται κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου για τη διατήρηση της ποιότητας των νερών κολύμβησης σε περιοχές ειδικά διαμορφωμένες για το σκοπό αυτό.

2.5.1.2 Σύστημα Επιμέτρησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Επιπρόσθετα με τις προαναφερόμενες ρυθμίσεις και κανονισμούς του Νόμου «Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών» λειτουργεί το «Σύστημα Επιμέτρησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον» από διάφορα αναπτυξιακά έργα και δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 1998).

Η λειτουργία του συστήματος έχει ως στόχο τον έλεγχο διαφόρων δραστηριοτήτων που μπορεί να υποβαθμίζουν μεταξύ άλλων τα υπόγεια και επιφανειακά νερά όπως είναι οι σκουπιδότοποι, οι υπόγειες δεξαμενές, η δημιουργία σταθμών επεξεργασίας και διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων, οι μεταλλευτικές και λατομικές δραστηριότητες, καθώς και άλλα έργα τα οποία μπορεί να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Επίσης προβλέπεται η προστασία της φύσης, καθώς και η νομοθετική ρύθμιση του θεσμού των περιβαλλοντικών μελετών και η πλήρης εναρμόνιση της Κύπρου με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο σε θέματα περιβάλλοντος.

2.6 Στοιβάδα του Όζοντος

Το όζον είναι μια μορφή οξυγόνου, του οποίου τα μόρια αποτελούνται από 3 άτομα αντί από 2 (όπως συμβαίνει με το συνηθισμένο οξυγόνο [O₂]). Εμφανίζεται στα ανώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας, όπου και διαδραματίζει μια ζωτικής σημασίας λειτουργία για τη ζωή πάνω στον πλανήτη Γη. Τα μόρια του όζοντος έχουν την ικανότητα να απορροφούν την υπέρυθη ακτινοβολία που εισέρχεται στην ατμόσφαιρα της γης ως μέρος του ηλιακού φωτός. Αυτή η ακτινοβολία είναι γνωστή για την επιβλαβή επίδρασή της σε φυτά και ζώα, καθώς και στον άνθρωπο. Οι επιστήμονες έχουν ανακαλύψει ότι συγκεκριμένα χημικές συνθετικές ενώσεις που δημιούργησε ο άνθρωπος, όπως οι χλωροφθοράνθρακες (CFCs), καταστρέφουν τα μόρια του όζοντος. Τα μόρια αυτών των χημικών ενώσεων διασπώνται από την ηλιακή ενέργεια και απελευθερώνουν άτομα χλωρίου. Αυτά με τη σειρά τους προσβάλλουν τα άτομα του όζοντος, μετατρέποντάς τα σε συνηθισμένο οξυγόνο (O₂). Αυτό σημαίνει ότι η ασπίδα του όζοντος διασπάται, δημιουργώντας έτσι την – γνωστή σε όλους – «τρύπα του όζοντος», με αποτέλεσμα η υπέρυθη ακτινοβολία να φτάνει στην επιφάνεια της Γης

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, ερευνητές διαπίστωσαν αραίωση στο στρώμα του όζοντος στην Ανταρκτική. Από το 1990 παρατηρήθηκε σημαντική μείωση του πάχους αυτού του προστατευτικού στρώματος του όζοντος και στα δύο ημισφαίρια του πλανήτη. Οι επιπτώσεις στον άνθρωπο και τη ζωή πάνω στη γη είναι σημαντικές, με αποτέλεσμα τη δραστηριοποίηση της παγκόσμιας κοινότητας για την αντιμετώπιση του προβλήματος και την προστασία του όζοντος της ατμόσφαιρας. Έτσι το Σεπτέμβριο του 1987 υπογράφηκε από 157

χώρες το «Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ», που υποχρεώνει την παγκόσμια κοινότητα να λάβει αυστηρά μέτρα για τον περιορισμό των χημικών ουσιών που προκαλούν αλλοιώσεις στη στοιβάδα του όζοντος. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος στράφηκε στο σταδιακό περιορισμό της παραγωγής και χρήσης εκείνων των ουσιών που θεωρούνται ως υπεύθυνες για την αραίωση της στοιβάδας του στρατοσφαιρικού όζοντος.

Μετά την υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ από μεγάλο αριθμό χωρών, η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε όλες τις απαραίτητες ενέργειες σε θεσμικό επίπεδο για την επικύρωση του Πρωτοκόλλου από όλα τα κράτη-μέλη. Από τότε έχει υιοθετήσει όλες τις αναθεωρήσεις του Πρωτοκόλλου, ενώ έχει εναρμονίσει πλήρως την κοινοτική νομοθεσία με τις απαιτήσεις των διεθνών συμφωνιών για τον έλεγχο των ουσιών που καταστρέφουν το όζον (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 2002).

2.6.1 Πολιτική για την Προστασία της Στοιβάδας του Όζοντος

Η Κύπρος επικύρωσε το «Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ» στις 28 Μαΐου του 1992, ενώ τον Οκτώβριο του 1994 επικύρωσε τη αναθεώρηση αυτού στο Λονδίνο», με αποτέλεσμα να ταξινομηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες, με κατά κεφαλή κατανάλωση ουσιών που καταστρέφουν το όζον (ODS) μικρότερη από 3 kg. Με αυτές τις προϋποθέσεις, η Κύπρος υπάγεται στις διατάξεις του Άρθρου 5 του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ. Από τις ελεγχόμενες ουσίες του Πρωτοκόλλου, στην Κύπρο την τελευταία δεκαετία κυκλοφορεί περιορισμένος αριθμός ουσιών. Επιπρόσθετα, στην Κύπρο δεν παράγεται καμία από τις ελεγχόμενες ουσίες, οι δε ποσότητες που καταναλώνονται σε ετήσια βάση προέρχονται από εισαγωγές που πραγματοποιούνται από άλλα συμβαλλόμενα μέρη του Πρωτοκόλλου. Η κατανάλωση των ODS στην Κύπρο εντοπίζεται στους βιομηχανικούς κλάδους που αναφέρονται στη συνέχεια:

- Βιομηχανία φαρμάκων.
- Βιομηχανία κατασκευής ψυκτικών κυκλωμάτων.
- Βιομηχανία αφρώδους πλαστικού.
- Βιομηχανία αναγόμωσης πυροσβεστικών συστημάτων.

Το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ αποτελεί την κορύφωση των πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν σε διεθνές επίπεδο για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος. Οι 157 χώρες που συνυπέγραψαν το Πρωτόκολλο δεσμεύτηκαν για τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης ουσιών που καταστρέφουν το όζον, ακόμα και στις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες ακόμα δεν έχουν βρεθεί οι πλέον κατάλληλες ουσίες για την αντικατάστασή τους (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 2002).

2.7 Διαχείριση Αποβλήτων

Από το 1975, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει τις αρχές και το πλαίσιο δράσης για τη διαχείριση όλων των αποβλήτων, όπως αυτά καθορίζονται στον κοινό Ευρωπαϊκό κατάλογο επικίνδυνων αποβλήτων. Η σχετική πολιτική απαιτεί την εφαρμογή της στρατηγικής διαχείρισης των αποβλήτων και των ειδικών σχεδίων διαχείρισης, με βάση τις με ιεραρχική σειρά προτεραιότητας: μείωση της δημιουργίας αποβλήτων, επαναχρησιμοποίηση, ανάκτηση και ελεγχόμενη απόρριψη.

2.7.1 Πολιτική για τη Διαχείριση των Επικίνδυνων Αποβλήτων

Στα πλαίσια των διαδικασιών εναρμόνισης της Κύπρου με το δεσμευτικό περιβαλλοντικό κεκτημένο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 2002 από την Βουλή των Αντιπροσώπων ο Νόμος για τη «Διαχείριση των Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων». Ο Νόμος προωθεί τη νομοθετική εναρμόνιση της Κύπρου με σειρά Οδηγιών και αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον πλήρη έλεγχο και τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 2003).

Σκοπός του προαναφερόμενου νόμου είναι η υιοθέτηση ενός ορθολογικού πλαισίου για τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, ώστε να διασφαλιστεί τόσο η δημόσια υγεία όσο και το περιβάλλον. Ο νόμος προβλέπει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για τη διαχείριση όλων των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και πιο συγκεκριμένα των ακόλουθων:

- Δημοτικά απόβλητα (οικιακά απόβλητα και υλικά συσκευασίας).
- Βιομηχανικά απόβλητα (επικίνδυνα και μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα).
- Άλλες κατηγορίες αποβλήτων (π.χ. παλαιά ελαστικά, απόβλητα κτιριακών κατασκευών, κατεδαφίσεων και εκσκαφών, υλικά οδοποιίας κ.λ.π.).

Ο νόμος καθορίζει ότι πρέπει να τηρούνται συγκεκριμένες προδιαγραφές για την ασφαλή διαχείριση των αποβλήτων. Ειδικότερα, προβλέπεται ο τρόπος χορήγησης αδειών και ο έλεγχος των εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων, ενώ γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις εγκαταστάσεις και τις εργασίες για τα οικιακά και επικίνδυνα απόβλητα, όπως επίσης και στις παρεμφερείς με την ανακύκλωση εργασίες.

Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή του νόμου ορίζεται το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος για όλα τα απόβλητα και για όλες τις διαδικασίες διαχείρισης,

εκτός από ορισμένες εργασίες διαχείρισης δημοτικών αποβλήτων, για τις οποίες ως αρμόδια αρχή αδειοδότησης ορίζεται το Υπουργείο Εσωτερικών.

Τέλος, ο νόμος υιοθετεί: (α) την αρχή της «ευθύνης του παραγωγού» των αποβλήτων, ο οποίος θα είναι ο κυρίως υπεύθυνος για τη διαχείριση των αποβλήτων που δημιουργεί, και (β) την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

2.8 Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον είναι μια διαδικασία κατά την οποία υπολογίζονται εκ των προτέρων και λαμβάνονται υπόψη κατά την έκδοση άδειας όλες οι απόψεις που σχετίζονται με τις επιδράσεις κάποιου έργου στο περιβάλλον. Οι απόψεις αυτές μπορεί να προέρχονται από δημόσιες και τοπικές αρχές, από επιστημονικούς φορείς, από συμβούλους, αλλά και από κάθε πολίτη ή ενδιαφερόμενη οργάνωση. Η διαδικασία της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ξεκινά μετά από απαίτηση του κράτους και εποπτεύεται από αυτό, αφού βασίζεται σε σχετική νομοθεσία και καταλήγει στη δημιουργία ενός εγγράφου ή έκθεσης ή μελέτης, όπως συνηθίζεται να ονομάζεται.

Η διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εμφανίστηκε αρχικά στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1970 μετά από σχετική νομοθεσία, όταν διαπιστώθηκε ότι αναπτυξιακές δραστηριότητες προκαλούσαν σημαντικές βλάβες στο περιβάλλον. Σκοπός της διαδικασίας αυτής ήταν να μελετώνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την κατασκευή μεγάλων δημόσιων έργων (Υπηρεσία Περιβάλλοντος 2000).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το 1985 την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ με τίτλο: «Εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον», την οποία όλα τα κράτη-μέλη εφαρμόζουν πλέον στην εθνική τους νομοθεσία.

2.8.1 Πολιτική για την Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Στην Κύπρο, από τον Απρίλιο του 2001 έχει τεθεί σε ισχύ ο Νόμος «Περί Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα». Ο νόμος αυτός ετοιμάστηκε στα πλαίσια των διαδικασιών υιοθέτησης του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με αυτό το νόμο έγινε νομοθετική εναρμόνιση με την Οδηγία αρ. 85/337/ ΕΟΚ όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11 ΕΚ για την «Εκτίμηση των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα».

Ο όρος «επιπτώσεις στο περιβάλλον» περιλαμβάνει: θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις, άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις, μόνιμες ή προσωρινές επιπτώσεις, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, αθροιστικές ή δευτερεύουσες επιπτώσεις, βιοφυσικές, κοινωνικές και άλλες επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις αυτές αναφέρονται:

- σε οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο,
- στην πανίδα και τη χλωρίδα,
- στο φυσικό, ιστορικό και παραδοσιακό ανθρωπογενές τοπίο,
- στο έδαφος, στα νερά, στην ατμόσφαιρα και το κλίμα,
- σε οποιαδήποτε υλικά αγαθά,
- στην αρχιτεκτονική κληρονομιά,
- στη πολιτιστική κληρονομιά, και
- στην αρχαιολογική κληρονομιά.

Με το νέο νόμο αντικαταστάθηκε το Σύστημα Επιμέτρησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, που εφαρμοζόταν με βάση την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο νόμο, η χορήγηση άδειας ή έγκρισης για έργα που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον γίνεται μόνο μετά από προηγούμενη εκτίμηση των επιπτώσεών τους. Στο νόμο προβλέπεται η δυνατότητα συμμετοχής του κοινού, με τη δημοσιοποίηση των μελετών που ετοιμάζονται και την παροχή δικαιώματος υποβολής παραστάσεων, καθώς και η διενέργεια δημόσιων ακροάσεων.

Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων γίνεται από την Περιβαλλοντική Αρχή (Διευθυντής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος), την οποία συμβουλεύει μόνιμη Επιτροπή η οποία είναι ενισχυμένη από πρόσθετες αρχές ανάλογα με την κάθε περίπτωση. Σε περίπτωση διαφωνίας της αδειοδοτούσας αρχής ή της δημόσιας αρχής που προωθεί ένα έργο με ουσιώδεις διαπιστώσεις της Περιβαλλοντικής Αρχής, το θέμα παραπέμπεται σε Υπουργική Επιτροπή. Αν δεν επιλυθεί και εκεί, τότε παραπέμπεται στο Υπουργικό Συμβούλιο, για λήψη της τελικής και δεσμευτικής απόφασης.

2.8.1.1 Ίδρυση Επιτροπής και Αρμοδιότητές της

Στο πλαίσιο του Νόμου «Περί Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα» ιδρύεται Επιτροπή με την ονομασία «Επιτροπή Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων», που απαρτίζεται από τους ακόλουθους (ή από εκπροσώπους τους):

1. Διευθυντής της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (Πρόεδρος).
2. Διευθυντής του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικίσεως.
3. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
4. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι:

- Να εξετάζει τις Μελέτες Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τις Προκαταρκτικές Εκθέσεις Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και να συμβουλεύει την Περιβαλλοντική Αρχή.
- Να εξετάζει κατά πόσο επιβάλλεται να υποβληθεί Μελέτη Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, σε περίπτωση υποβολής Προκαταρκτικής Έκθεσης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.
- Να συμβουλεύει την Περιβαλλοντική Αρχή, ύστερα από αίτημά της, σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που εμπίπτει στις αρμοδιότητές της.

2.9 Χλωρίδα και Πανίδα

Το νησί, λόγω της γεωγραφικής του θέσης μεταξύ της εύκρατης ζώνης και της ζώνης ερήμου, φιλοξενεί μεγάλο αριθμό ενδημικών φυτών και ζώων. Αποτελεί τη γέφυρα και το σταυροδρόμι τριών ηπειρών, ενώ παράλληλα η ποικιλομορφία της τοπογραφίας του δίνει ένα μεγάλο φάσμα κλιματικής κατάστασης, όπου μπορούν να επιβιώσουν πάρα πολλά είδη φυτών και ζώων.

Η Κυπριακή χλωρίδα είναι πλούσια σε θάμνους και εποχιακά άνθη. Από τα ενδημικά φυτά, 20 περίπου συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο των «Αυστηρά Προστατευομένων Ειδών Χλωρίδας της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων».

Μεταξύ της πανίδας, το πιο ενδιαφέρον ενδημικό είδος είναι το Κυπριακό Αγρινό (βλέπε σελ. 21). Ο πληθυσμός του ζώου αυτού κατά τα προηγούμενα χρόνια είχε μειωθεί πολύ. Για την

επιβίωση του Αγρινού λήφθηκαν συγκεκριμένα μέτρα προστασίας του. Το Αγρινό ζει στο Δάσος Πάφου, που ανακηρύχθηκε πρόσφατα σε Περιοχή Προστασίας του Κυνηγιού με κύριο σκοπό την προστασία του πληθυσμού του είδους.

Σε διάφορες εποχές του χρόνου το νησί φιλοξενεί μεγάλη ποικιλία αποδημητικών πουλιών, που ταξιδεύουν από το Νότο στο Βορρά και από το Βορρά στο Νότο την άνοιξη και το φθινόπωρο αντίστοιχα. Η Κύπρος αποτελεί τον κόμβο δύο μεταναστευτικών οδών για τα αποδημητικά πουλιά μεταξύ της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής.

2.9.1 Πολιτική για την Προστασία της Χλωρίδας και της Πανίδας

Η περιβαλλοντική αντίληψη στην Κύπρο κατευθύνεται τα τελευταία χρόνια από μια σταθερή πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος. Έχουν επικυρωθεί διάφορες διεθνείς συμβάσεις για το περιβάλλον, όπως η Σύμβαση για τη Διεθνή Εμπορία Ειδών Άγριας Χλωρίδας και Πανίδας που Κινδυνεύουν με Εξαφάνιση (Σύμβαση CITES), η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων, η Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη Ρύπανση και η Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλότητα (CBD).

Στις ενέργειες που προωθούνται στο τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος είναι και η προστασία του Αγρινού, που είναι ενδημικό ζώο. Το Αγρινό είναι αυστηρά προστατευόμενο είδος και ο πληθυσμός του αυξήθηκε από μερικές δεκάδες στις αρχές του αιώνα μας σε περίπου 3.000 που υπολογίζεται σήμερα.

Επιπλέον, το 1978 προωθήθηκε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την προστασία των θαλάσσιων χελωνών, σε μια προσπάθεια να περισωθεί τόσο η πράσινη χελώνα όσο και η χελώνα *Caretta caretta*, που αναπαράγονται στις ακτές του νησιού. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει πρόγραμμα προστασίας των αυγών και των μικρών χελωνών, λειτουργία εκκολαπτηρίου, μελέτη και παρακολούθηση του αναπαραγωγικού πληθυσμού των χελωνών και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής Λάρας-Τοξεύτρας, που είναι μοναδική στο είδος της σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι θαλάσσιες χελώνες και οι χελώνες του γλυκού νερού, μαζί με τα δελφίνια και τις φώκιες, προστατεύονται από το 1971 από τη νομοθεσία για την αλιεία.

Οι δραστηριότητες του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος καλύπτουν, επίσης, τον έλεγχο, την πρόληψη και την καταπολέμηση της ρύπανσης των υδάτων και της θάλασσας. Η έρευνα στον τελευταίο τομέα, εμπίπτει, κατά το μεγαλύτερο

μέρος της, στο Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης (MAP) του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP).

Η δημιουργία προστατευόμενων περιοχών αποτελεί επίσης προτεραιότητα του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Περιοχές στις οποίες δίνεται ιδιαίτερη προσοχή είναι η Χερσόνησος του Ακάμα, η Λίμνη του Ακρωτηρίου με τα λιβάδια της, η Αλυκή της Λάρνακας και η Κοιλιάδα του Πλατύ. Ήδη, η δασική περιοχή στον Τρίπυλο, που περιλαμβάνει την Κοιλιάδα των Κέδρων, η περιοχή του Ακρωτηρίου Γκρέκο και η περιοχή της Λάρας – Τοξεύτρας έχουν ανακηρυχθεί σε Περιοχές Προστασίας, με βάση τόσο τη Δασική Νομοθεσία όσο και την «Περί Αλιείας» Νομοθεσία.

Για την προστασία του περιβάλλοντος υπάρχει σχετική νομοθεσία όπως ο Νόμος του 1972 «Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας», ο Νόμος «Περί Προστασίας της Παραλίας», ο Νόμος «Περί Οδών και Οικοδομών», καθώς και διάφοροι νόμοι για την προστασία του κυνηγιού, των δασών, της δημόσιας υγείας κ.λ.π.

Η ευθύνη για το περιβάλλον υπάγεται στο Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του προαναφερόμενου Υπουργείου ασκεί συντονιστικό ρόλο μεταξύ των κυβερνητικών υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη Δασική Νομοθεσία και τους κανονισμούς του 1967, ορισμένες δασικές περιοχές ανακηρύχθηκαν Εθνικά Δασικά Πάρκα, με κύριο σκοπό την παροχή αναψυχής στο ευρύ κοινό, ενώ άλλες περιοχές οριοθετήθηκαν ως Περιοχές Προστασίας της Φύσης για την αποτελεσματική προστασία της άγριας ζωής (Επίσημη Εφημερίδα Κυπριακής Δημοκρατίας 2002β).

2.10 Επίλογος

Με την απόφαση για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουμε συγχρόνως και τη δέσμευση για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ των ανθρώπινων προσδοκιών και των περιβαλλοντικών αναγκών.

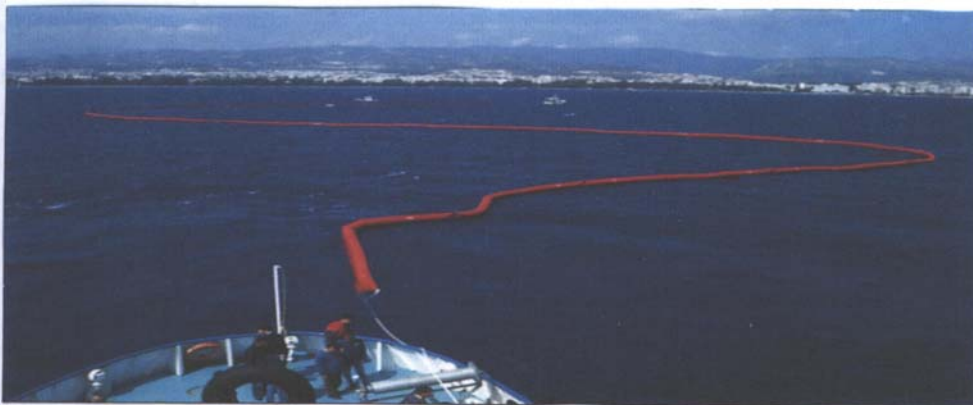
Για τη συντονισμένη προώθηση της εναρμόνισης, υιοθετήθηκε Σχέδιο Δράσης για την Προστασία του Περιβάλλοντος, καθώς και Εθνικό Πρόγραμμα Υιοθέτησης του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, που αποτελούν την επίσημη κυβερνητική πολιτική και τον βασικό άξονα των ενεργειών για την εναρμόνιση της Κύπρου με την περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, προωθήθηκε σειρά νέων νομοθετημάτων, που περιλαμβάνουν ριζικές και καθοριστικές ρυθμίσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως είναι η ενοποιημένη νομοθεσία για τη διαχείριση των αποβλήτων, η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, η πρόσβαση στις πληροφορίες για το περιβάλλον, η προστασία της φύσης, ο έλεγχος του θορύβου, η προστασία των νερών και της ατμόσφαιρας, η ποιότητα του πόσιμου νερού, ο έλεγχος της ιονίζουσας ακτινοβολίας, η ποιότητα των καυσίμων και ο έλεγχος των μηχανοκινήτων οχημάτων.

Όλα αυτά αναμένεται ότι θα βοηθήσουν σε σημαντικό βαθμό την Κύπρο και θα ενισχύσουν περαιτέρω τις προσπάθειες που καταβάλλονται για προστασία του περιβάλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΡΑΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Δράση για αντιμετώπιση περιστατικού ρύπανσης της θάλασσας

3.1 Κρατικοί Φορείς που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με το Περιβάλλον

Η δομή και η διάρθρωση των υπηρεσιών στην Κύπρο για την προετοιμασία και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής, είναι - κυρίως εξαιτίας ιστορικών λόγων - κάπως πολύπλοκη. Η δομή αυτή αποτελείται από τα ακόλουθα επιμέρους στοιχεία:

Υπουργικό Συμβούλιο

Το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την καθολική ευθύνη για την ανάπτυξη και εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής του κράτους, αφού αποτελεί το κατ' εξοχήν αρμόδιο εκτελεστικό σώμα που έχει την ευθύνη για τον σχεδιασμό και την προώθηση των πολιτικών σε διάφορους επιμέρους τομείς και επίπεδα.

Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος

Η περιβαλλοντική πολιτική εφαρμόζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο μέσω του Υπουργού Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ο οποίος έχει τη γενική ευθύνη για τον συντονισμό και τον έλεγχο των πολιτικών για την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος.

Μέσω των διάφορων τμημάτων και υπηρεσιών του, το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος έχει ένα ευρύ πλαίσιο εκτελεστικών αρμοδιοτήτων, τόσο σε ειδικά όσο και σε σχετικά με το περιβάλλον θέματα όπως είναι η προστασία της ποιότητας των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, η προστασία των θαλασσών, η διαχείριση των υδάτινων πόρων, οι προστατευόμενες περιοχές, η διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, τα μεταλλεία και τα λατομεία, ο έλεγχος και η καταπολέμηση της ρύπανσης της θάλασσας, η διαχείριση των δασών και των δασικών πάρκων, η χρήση του νερού, η διαχείριση των γεωργικών και κτηνοτροφικών αποβλήτων, η επεξεργασία των οικιακών και βιομηχανικών λυμάτων, η αποκατάσταση του περιβάλλοντος σε υποβαθμισμένες περιοχές, η υγεία και ευημερία των ζώων, οι αφαλατώσεις, κ.ά.

A. Συμβούλιο Περιβάλλοντος

Στο Συμβούλιο αυτό προεδρεύει ο Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Τα μέλη του είναι εκπρόσωποι των κυβερνητικών οργανισμών και φορέων, του επιχειρηματικού και τεχνικού κόσμου της Κύπρου, καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το Συμβούλιο συμβουλεύει τον Υπουργό και μέσω αυτού το Υπουργικό Συμβούλιο σε

θέματα σχετικά με το περιβάλλον, όπως είναι για παράδειγμα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα και προτάσεις για την υιοθέτηση και εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Υποβάλλει επίσης εισηγήσεις σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής, ενώ οι αρμοδιότητές του έχουν πρόσφατα διευρυνθεί ώστε να καλύπτουν και θέματα αειφόρου ανάπτυξης.

B. Επιτροπή Περιβάλλοντος

Στην Επιτροπή αυτή προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και τα μέλη της είναι εκπρόσωποι από Υπουργεία και φορείς, με εκτελεστικές αρμοδιότητες σε θέματα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το περιβάλλον. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής καλύπτουν θέματα όπως η αναθεώρηση των περιβαλλοντικών προγραμμάτων και η περαιτέρω επεξεργασία των περιβαλλοντικών πολιτικών. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή αυτή δρα ως ο κύριος συντονιστικός μηχανισμός μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων σε θέματα περιβάλλοντος.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΕΚΑ)

Το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας του ΥΕΚΑ είναι αρμόδιο για την εφαρμογή των Νόμων: α) υγεία και ασφάλεια στο χώρο εργασίας, β) έλεγχος της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, και γ) επικίνδυνες ουσίες. Εφαρμόζει επίσης ένα μέρος του Νόμου για τον έλεγχο της ρύπανσης των νερών και προεδρεύει των Τεχνικών Επιτροπών οι οποίες έχουν εγκαθιδρυθεί σύμφωνα με τις προβλέψεις των προαναφερόμενων νόμων. Αποτελεί το εθνικό κομβικό σημείο της Σύμβασης για τη Διασυννοριακή Ρύπανση της Ατμόσφαιρας.

Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (ΥΕΒΤ)

Κύριοι τομείς αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων του ΥΕΒΤ είναι οι βιομηχανικές περιοχές και ζώνες, η εξοικονόμηση ενέργειας, η εκμετάλλευση νέων και ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών, καθώς και η εισαγωγή τεχνολογίας τόσο για την αποφυγή της βιομηχανικής ρύπανσης όσο και για την επεξεργασία των αποβλήτων. Στο ΥΕΒΤ ανήκει ο Οργανισμός Προτύπων και Ελέγχου Ποιότητας, το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας και Τεχνολογίας και ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, ο οποίος - μεταξύ άλλων - προωθεί τον αγροτουρισμό και είναι ο συντονιστής του προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» στην Κύπρο.

Υπουργείο Υγείας

Το Υπουργείο Υγείας, μέσω του Τμήματος Ιατρικών και Υγειονομικών Υπηρεσιών, επιθεωρεί τους σκουπιδότοπους, τα συστήματα αποχέτευσης και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις με στόχο τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, ενώ ταυτόχρονα είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο της ποιότητας του πόσιμου νερού και τον μικροβιακό έλεγχο των νερών κολύμβησης. Το Κρατικό Χημείο, σε συνεργασία με τμήματα άλλων Υπουργείων, εκτελεί ερευνητική εργασία και αναλυτικό έλεγχο σε διάφορα θέματα ρύπανσης. Διαθέτει, επίσης, εξειδικευμένα εργαστήρια στους τομείς της Περιβαλλοντικής Χημείας, της Μικροβιολογίας και της Ιολογίας, της Οικοτοξικολογίας και της Αξιολόγησης της Επικινδυνότητας.

Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων (ΥΣΕ)

Το Τμήμα Δημοσίων Έργων του ΥΣΕ είναι αρμόδιο σε θέματα ακτομηχανικής, το Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας είναι αρμόδιο για την εφαρμογή των προδιαγραφών του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας, συμπεριλαμβανομένων και των επιπέδων θορύβου από τα αεροσκάφη, ενώ το Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας είναι αρμόδιο για την εφαρμογή σχετικών νόμων, κανονισμών και διεθνών συνθηκών τις οποίες έχει επικυρώσει η Κυπριακή Δημοκρατία. Το Τμήμα Οδικών Μεταφορών είναι αρμόδιο για την επιθεώρηση των μηχανοκίνητων οχημάτων, ενώ στο Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών έχει ανατεθεί η αρμοδιότητα να ενεργεί ως αρχή έγκρισης του Τύπου Μηχανοκίνητων Οχημάτων. Τέλος, η Αρχή Λιμένων Κύπρου έχει - μεταξύ άλλων - την αρμοδιότητα για περισυλλογή και έλεγχο των αποβλήτων των πλοίων που περιέχουν πετρελαιοειδή, καθώς και των αποβλήτων των πλοίων που βρίσκονται στα λιμάνια και τα αγκυροβόλια.

Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΕ)

Το Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΕ) είναι αρμόδιο για την εφαρμογή του Νόμου <Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας>, ενώ την επιτήρηση της λειτουργίας του νόμου αυτού έχει το Πολεοδομικό Συμβούλιο. Το Τμήμα Πολεοδομίας του ΥΕ είναι αρμόδιο για πολεοδομικά και οικιστικά θέματα, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού, της ρύθμισης και του ελέγχου της ανάπτυξης, της ετοιμασίας ρυθμιστικών σχεδίων και πολιτικών για τις πόλεις και την ύπαιθρο, καθώς και της μετεγκατάστασης και στέγασης των προσφύγων. Τέλος, στο Ταμείο Θήρας του ΥΕ έχει ανατεθεί η ευθύνη για την εφαρμογή του Νόμου <Περί Αναπτύξεως Θηραμάτων και Αγρίων Πτηνών>, ο οποίος ρυθμίζει τα θέματα του κυνηγιού και της ανάπτυξης των θηραμάτων (Αντωνίου 2001).

3.2 Προγραμματισμός Πολιτικής στους Τομείς της Γεωργίας, των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος

Σχέδιο Ανάπτυξης 1999-2003: Το 2002 είναι ο τέταρτος χρόνος υλοποίησης του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης 1999-2003. Το σχέδιο στοχεύει στην αναβάθμιση και αναδιάρθρωση στους Τομείς της Γεωργίας, των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος ώστε η Κύπρος αφενός να μπορέσει να αντιμετωπίσει με επιτυχία την Ευρωπαϊκή πρόκληση και τον ανταγωνισμό και αφετέρου να μπορέσει να αξιοποιήσει τα νέα δεδομένα. -

Παράλληλα με τους ετήσιους προϋπολογισμούς του κράτους συνεχίστηκε η εφαρμογή του επονομαζόμενου <προϋπολογισμού εναρμόνισης>, που στοχεύει στη χρηματοδότηση των επενδύσεων που προκύπτουν στα πλαίσια της εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε). Ειδικότερα, ο προϋπολογισμός αυτός καλύπτει τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων που αφορούν την αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα, τη δημιουργία τεχνικής και οργανωτικής υποδομής για την εφαρμογή της νέας εναρμονισμένης νομοθεσίας και την ενίσχυση των υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, μέσω του προϋπολογισμού εναρμόνισης παρέχεται η δυνατότητα για την κάλυψη αναγκών σε θέματα κατάρτισης, ενημέρωσης και μίσθωσης εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Ο αναπροσανατολισμός της γεωργικής πολιτικής και ανάπτυξης με βάση τα νέα δεδομένα που επικρατούν στην Ε.Ε. λαμβάνει επίσης υπόψη τη νέα προσέγγιση του θέματος από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), με την οποία αναγνωρίζεται στη γεωργία ένας πιο πλατύς και πιο σύνθετος ρόλος (οικονομικός, κοινωνικός, περιβαλλοντικός και πολιτιστικός) που συγκλίνει στην ανάγκη για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα, τη βιωσιμότητα της υπαίθρου και την προστασία του περιβάλλοντος με ενιαίες, τεχνολογικές και διαχειριστικές προσεγγίσεις. Κατά τη διάρκεια του 2003 άρχισε η επεξεργασία του νέου Σχεδίου Ανάπτυξης 2004-2006, στα πλαίσια του οποίου ετοιμάζεται για υποβολή προς έγκριση από την Ε.Ε. το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Σχέδιο για την Ανάπτυξη της Αλιείας, που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε.

Πιο αναλυτικά, οι κύριες επιδιώξεις του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος το 2003 στους τομείς της αρμοδιότητάς του αφορούσαν:

- Εναρμόνιση με την Ε.Ε, με έμφαση στη σταδιακή υιοθέτηση θεσμών, μηχανισμών και μέτρων παραγωγής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ευρύτερου γεωργικού τομέα.
- Αναβάθμιση των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών.

- Επίτευξη της οικονομικής βιωσιμότητας των παραγωγικών μονάδων, μέσω της συνέχισης και εντατικοποίησης της εφαρμογής του αναδασμού και των νέων θεσμικών μέτρων.
- Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Προστασία και ορθολογική διαχείριση των δασών.
- Επίτευξη ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης των αγροτών και τόνωση της υπαίθρου.
- Βελτίωση της οργανωτικής και διοικητικής υποδομής για την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής.
- Διατήρηση και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος.

3.2.1 Προώθηση Εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2003 συνεχίστηκαν εντατικά οι προσπάθειες για εναρμόνιση με τα δεδομένα της Ευρώπης, οι οποίες αναφέρονται τόσο σε θέματα και πρακτικές της παραγωγικής διαδικασίας όσο και της νομοθεσίας και στοχεύουν στην προετοιμασία της Κύπρου για τη μελλοντική εφαρμογή της Κοινοτικής πολιτικής σε περιβαλλοντικά θέματα γενικότερα. Στα ίδια πλαίσια συνεχίστηκε και η εκπαίδευση και επιμόρφωση προσωπικού σε θέματα Ε.Ε., καθώς και η προσπάθεια για εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας με την αντίστοιχη νομοθεσία της Ε.Ε.

Μετά από εντατικές επαφές με την Ε.Ε., ειδικά μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του 2002, επιτεύχθηκε συμφωνία με την Ε.Ε. σχετικά με τους όρους της ένταξης στον τομέα της Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Οι εν λόγω διευθετήσεις ενσωματώθηκαν στις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής της Ε.Ε. που πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2003 στην Κοπεγχάγη, στη διάρκεια της οποίας αποφασίστηκε η 1^η Μαΐου 2004 ως η ημερομηνία ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε.

Ενημέρωση για θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης: Μεγάλος αριθμός λειτουργών του Υπουργείου είχαν κατά τη διάρκεια του 2004 την ευκαιρία να παρακολουθήσουν επιμορφωτικά σεμινάρια τα οποία διοργανώθηκαν σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Γραφείο Τεχνικής Βοήθειας και Ανταλλαγής Πληροφοριών, με στόχο την ενημέρωση σε επιμέρους τομείς και στις λεπτομέρειες και τον τρόπο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας. Στα ίδια πλαίσια προωθήθηκε και η ενημέρωση του αγροτικού κόσμου σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω σεμιναρίων, διαλέξεων κ.ά.

Συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας της Ελλάδας: Κατά το 2002 συνεχίστηκε το πρόγραμμα συνεργασίας με το Υπουργείο Γεωργίας της Ελλάδας (2001-2003), με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας των λειτουργών σε περιβαλλοντικά θέματα .

3.3 Προγράμματα, Μέτρα και Δραστηριότητες των Τμημάτων και Υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος κατά το 2002

3.3.1 Τμήμα Γεωργίας

Οι υπηρεσίες του Τμήματος Γεωργίας είναι διαρθρωμένες βασικά σε τρία επίπεδα: Κέντρου, Επαρχίας και Περιφέρειας. Στο Κέντρο λειτουργούν δεκατρείς ειδικοί κλάδοι των ευρύτερων τομέων της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, που έχουν ως στόχο την προώθηση και εφαρμογή των αναπτυξιακών σχεδίων και προγραμμάτων του τμήματος και την υιοθέτηση από μέρους των αγροτών νέων βελτιωμένων μεθόδων και τεχνικών στη γεωργία, στην κτηνοτροφία και την αγροτική οικιακή οικονομία. Με την επίβλεψη και καθοδήγηση των αρμόδιων ειδικών κλάδων λειτουργούν σε διάφορες περιοχές κυβερνητικά αγροκτήματα, σταθμοί και φυτώρια με αναπτυξιακούς στόχους φυτικής ή κτηνοτροφικής κατεύθυνσης.

Σε επίπεδο Επαρχίας λειτουργούν έξι Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία (Λευκωσίας, Λάρνακας, Αμμοχώστου, Λεμεσού, Πάφου και Πιτσιλιάς), κατάλληλα στελεχωμένα για την εφαρμογή της γεωργικής πολιτικής και την προώθηση νέων βελτιώσεων στο γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα, μέσω της εντατικής εκπαίδευσης και καθοδήγησης του αγροτικού κόσμου και της προώθησης διαφόρων αναπτυξιακών σχεδίων και προγραμμάτων. Οι έξι γεωργικές επαρχίες είναι χωρισμένες σε γεωργικές περιφέρειες, με αριθμό κοινοτήτων ανά περιφέρεια που ποικίλλει ανάλογα - κυρίως - με το μέγεθος των κοινοτήτων και την ένταση των διαφόρων καλλιεργειών.

Το Τμήμα Γεωργίας συνέχισε και κατά το 2002 τις δραστηριότητές του με επίκεντρο της αναπτυξιακής του πολιτικής τον αγρότη και τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής του θέσης, προσπάθεια που υλοποιείται με την προώθηση προγραμμάτων και σχεδίων γεωργικής και κτηνοτροφικής ανάπτυξης. Οι διάφορες εκπαιδεύσεις και αναπτυξιακές δραστηριότητες του τμήματος απέβλεπαν βασικά στην επίτευξη των πιο κάτω στόχων και επιδιώξεων:

- Καλύτερη αξιοποίηση των συντελεστών της παραγωγής (κεφαλαίου, γης, νερού και εργατικού δυναμικού).
- Ενημέρωση, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση των αγροτών στις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις της γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Ενημέρωση, εκπαίδευση του προσωπικού του Τμήματος Γεωργίας και του αγροτικού πληθυσμού σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εναρμόνιση της Κυπριακής γεωργίας με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων, κυρίως με την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους παραγωγής, που αποτελούν προϋποθέσεις για την αύξηση των εξαγωγών και τον περιορισμό των εισαγωγών γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων.

3.3.2 Τμήμα Κτηνιατρικών Υπηρεσιών

Οι κύριες αρμοδιότητες του Τμήματος Κτηνιατρικών Υπηρεσιών εστιάζονται σε δύο βασικούς τομείς: προστασία της υγείας και ευημερίας των ζώων και προστασία της δημόσιας υγείας.

Οι σκοποί και οι επιδιώξεις του τμήματος ήταν και είναι ο περιορισμός της εξάπλωσης των ήδη υπαρχόντων ασθενειών των ζώων και η εξάλειψή τους, η παρεμπόδιση της εισόδου νέων ασθενειών που εκδηλώνονται σε άλλες χώρες και η προστασία της δημόσιας υγείας.

Πρόληψη και Καταπολέμηση Ζωικών Ασθενειών

Κατά τη διάρκεια του έτους συνεχίστηκε η εντατικοποίηση των μέτρων και η ενεργοποίηση μηχανισμών για την πρόληψη και καταπολέμηση των ζωικών ασθενειών, καθώς και για τη διατήρηση και διασφάλιση της δημόσιας υγείας από ζωικές ασθένειες.

Ειδικότερα, συνεχίστηκαν τα διάφορα προγράμματα, σχέδια και μέτρα διατήρησης της υγείας των ζώων, με έμφαση στην καταπολέμηση λοιμωδών μεταδοτικών ασθενειών, συνεχίστηκε η παροχή κλινικών κτηνιατρικών υπηρεσιών και το πρόγραμμα προώθησης της τεχνητής αναπαραγωγής ζώων, καθώς και η ενημέρωση των κτηνοτρόφων και του ευρύτερου κοινού για διάφορα θέματα κτηνιατρικού περιεχομένου.

3.3.3 Τμήμα Αναδασμού

Το Τμήμα Αναδασμού είναι υπεύθυνο για το συντονισμό, τη διαχείριση και την υλοποίηση μέτρων αναδασμού στην Κύπρο, ενός βασικού σχεδίου υποδομής που μέσα στα πλαίσια της ευρύτερης αγροτικής πολιτικής της κυβέρνησης συμβάλλει στην άμβλυνση των διαφόρων προβλημάτων της αγροτικής ιδιοκτησίας, τα οποία πηγάζουν από το αναχρονιστικό σύστημα κατανομής της γης. Τα κυριότερα από τα προβλήματα αυτά είναι τα πολλά και πολύ μικρά τεμάχια γης που κατέχουν ορισμένοι κάτοικοι των χωριών και τα οποία είναι διασκορπισμένα σε όλο το χωριό, η έλλειψη αγροτικών δρόμων, η κατοχή της ιδιοκτησίας σε αδιαίρετη και σε δυαδική / πολλαπλή μορφή, καθώς και το ακανόνιστο σχήμα των αγροτεμαχίων, τα οποία αποτελούν τροχοπέδη στην ορθολογιστική και αποδοτική ανάπτυξη της γεωργίας.

Αναδασμός, Περιβάλλον και Εξωραϊσμός Τοπίου

Η κυπριακή νομοθεσία για τον αναδασμό προβλέπει την εκπόνηση σχεδίων εξωραϊσμού του τοπίου σε περιοχές όπου εφαρμόζεται το σχέδιο. Τα σχέδια αυτό στοχεύουν στην προστασία / διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών μορφωμάτων της κάθε περιοχής αναδασμού και στη βελτίωση του περιβάλλοντος με διάφορα εξωραϊστικά έργα όπως η δημιουργία χώρων πρασίνου, μικρών πάρκων, εκδρομικών χώρων, η ανοικοδόμηση νερόμυλων κ.ά.

Επιπρόσθετα, το Τμήμα Αναδασμού προβαίνει σε προκαταρκτική διερεύνηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή μέτρων αναδασμού, για τα σχέδια αναδασμού που βρίσκονται σε εξέλιξη. Με τις διερευνήσεις αυτές, εντοπίζονται διάφορα σημαντικά στοιχεία τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με στόχο τη διαφύλαξη τους σε συνεργασία με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

Ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Αναδασμός

Ενόψει της πορείας ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η περαιτέρω εφαρμογή του αναδασμού θα πρέπει να επεκταθεί και να ενισχυθεί, αφού σε μερικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρείται ένα από τα κυριότερα σχέδια υποδομής για την αγροτική ανάπτυξη.

Παράλληλα, η κυβέρνηση της Κύπρου πήρε ήδη μέτρα όπως η αύξηση της κυβερνητικής χορηγίας για τις δαπάνες κατασκευής του οδικού δικτύου σε περιοχές αναδασμού και η παραχώρηση σε δικαιούχους ιδιοκτήτες, με βάση ορισμένα κριτήρια, της κρατικής γης που υπάρχει στις περιοχές αναδασμού για αύξηση του μεγέθους του γεωργικού κλήρου.

3.3.4 Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων

Το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή της υδατικής πολιτικής του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και έχει ως σκοπό την ορθολογιστική ανάπτυξη και διαχείριση των υδατικών πόρων της Κύπρου. Στα πλαίσια αυτά μελετά, σχεδιάζει, εκτελεί, λειτουργεί και συντηρεί έργα υποδομής όπως φράγματα, αρδευτικά, υδρευτικά και αποχετευτικά δίκτυα, διυλιστήρια νερού, μονάδες επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης λυμάτων, καθώς και μονάδες αφαλάτωσης νερού. Επίσης, το τμήμα είναι υπεύθυνο για την προστασία των υδατικών πόρων από ρύπανση και μόλυνση. Επιπρόσθετα, το τμήμα συστηματικά συλλέγει, επεξεργάζεται, ταξινομεί και αρχειοθετεί υδρολογικά και άλλα στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για τις μελέτες και τα αναπτυξιακά του έργα, για την προστασία των υδατικών πόρων της Κύπρου, καθώς και για την ασφάλεια των έργων που εκτελεί και ειδικότερα για την ασφάλεια των φραγμάτων.

Για την κάλυψη των πιο πάνω αρμοδιοτήτων, το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων είναι οργανωμένο στις ακόλουθες έντεκα Υπηρεσίες: Υδάτινων Πόρων, Υδρολογίας, Αποχετεύσεων και Ανακύκλωσης, Κατασκευών, Διαχείρισης, Λειτουργίας και Συντήρησης Κυβερνητικών Υδρευτικών Συστημάτων, Λειτουργίας και Συντήρησης Αρδευτικών Έργων. Έχει, επίσης, τέσσερα Επαρχιακά Γραφεία, από ένα στις πόλεις Λευκωσία, Λεμεσό και Πάφο για τις αντίστοιχες επαρχίες και ένα στη Λάρνακα που καλύπτει και τις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου.

Πολιτική - Σκοποί και Επιδιώξεις

Κύριοι άξονες της υδατικής πολιτικής του Κράτους είναι η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων του τόπου, που επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση των υφιστάμενων επιφανειακών υδατικών πόρων με την κατασκευή φραγμάτων, την παραγωγή νερού με τη μέθοδο της αφαλάτωσης θαλάσσιου νερού, τη χρήση των ανακυκλωμένων νερών των κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων των πόλεων και κοινοτήτων, για σκοπούς άρδευσης και εμπλουτισμού υπόγειων υδροφόρων, την αξιοποίηση των υπόγειων υφάλμυρων νερών, την εφαρμογή μέτρων εξοικονόμησης νερού και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα ορθής διαχείρισης των υδάτινων αποθεμάτων. Επιπρόσθετα, η εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του νερού αλλά και του περιβάλλοντος γενικότερα είναι αναπόσπαστο τμήμα της κυβερνητικής πολιτικής.

Εκτός από τα πιο πάνω μέτρα, έχει επίσης αποφασιστεί η δημιουργία ενός Ενιαίου Φορέα Υδάτων. Μέσω του σχετικού νομοσχεδίου επιχειρείται η ολοκληρωμένη και αποτελεσματική διαχείριση των υδατικών πόρων και η εναρμόνιση της Κυπριακής νομοθεσίας με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο στα θέματα νερού.

3.3.5 Υπηρεσία Περιβάλλοντος

Η Υπηρεσία Περιβάλλοντος στοχεύει στον πολύ σημαντικό τομέα της επικοινωνιακής πολιτικής. Η επικοινωνιακή πολιτική αποτελεί την πληροφόρηση όλων των πολιτών για το έργο της Υπηρεσίας στον τομέα της προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος, την ενημέρωση για την κατάσταση του περιβάλλοντος της χώρας καθώς και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε τομείς όπου μπορούν να συνεισφέρουν και οι ίδιοι στις προσπάθειες της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος.

Η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος έχει επιπλέον τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Να συμβουλεύει σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής και να διασφαλίζει την εφαρμογή τους.
2. Να συντονίζει τη διαδικασία για υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού κεκτημένου.
3. Να συντονίζει προγράμματα για την προστασία του περιβάλλοντος.
4. Να προεδρεύει της Τεχνικής Επιτροπής για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών μελετών.
5. Να εφαρμόζει τον νόμο για τον έλεγχο της ρύπανσης των νερών.
6. Να προωθεί την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και έρευνα, καθώς και να συγκεντρώνει και να διαδίδει πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον.

Η Υπηρεσία είναι, επίσης, το διοικητικό σκέλος του Συμβουλίου Περιβάλλοντος. Επιπλέον, αποτελεί το Εθνικό Σημείο Επαφής για τους διακυβερνητικούς οργανισμούς CSD, MCSD, SMAP, MAP, INFOTERRA και UNEP, καθώς και για τις Συνθήκες: CITES, Βέρνης, Βαρκελώνης, Βασιλείας, Βιέννης, Βιολογικής Ποικιλομορφίας, Ερημοποίησης, Κλιματικών Αλλαγών, Ramsar, Εκτίμησης των Διασυννοριακών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Άαρχους.

3.3.6 Τμήμα Αλιείας & Θαλασσιών Ερευνών

Τα κεντρικά γραφεία του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών (ΤΑΘΕ) βρίσκονται στη Λευκωσία και οι υπηρεσίες του υποστηρίζονται από τέσσερις Επαρχιακές Μονάδες, που βρίσκονται στις παραλιακές πόλεις Πάφο, Λεμεσό, Λάρνακα και Παραλίμνι. Επίσης, διαθέτει εργαστήρια που ασχολούνται με αναλύσεις, που αφορούν το θαλασσινό νερό, τη βιολογία ψαριών, τη συγκέντρωση ρύπων στους θαλάσσιους οργανισμούς κ.ά. Για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων του, το ΤΑΘΕ διαθέτει 4 σκάφη και εξοπλισμό για την καταπολέμηση της ρύπανσης της θάλασσας από πετρελαιοειδή.

Το προσωπικό του ΤΑΘΕ, αποτελούμενο από 65 άτομα, κατανέμεται σε τέσσερις τομείς: **α)** Τομέας Αλιευτικών Πόρων (Πολιτική, Έρευνα και Ανάπτυξη), **β)** Τομέας Ανάπτυξης και Έρευνας Υδατοκαλλιέργειας, **γ)** Τομέας Έρευνας και Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, και **δ)** Τομέας Στήριξης και Υπηρεσιών. Το ΤΑΘΕ σχεδιάζει και εφαρμόζει διάφορα προγράμματα για την επίτευξη των στόχων του, κυριότεροι από τους οποίους είναι η βιώσιμη διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων, η ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, η πρόληψη και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και η βελτίωση της αλιευτικής υποδομής.

Το Τμήμα αναπτύσσει επίσης αξιόλογη ερευνητική δραστηριότητα στους τομείς της αρμοδιότητάς του όπως είναι οι υδατοκαλλιέργειες, τα αλιευτικά αποθέματα, η ωκεανογραφία, η θαλάσσια οικολογία και ρύπανση, και τα προστατευόμενα θαλάσσια είδη. Έχει, επίσης, την ευθύνη εφαρμογής της νομοθεσίας και των κανονισμών που αφορούν την αλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες και τα αλιευτικά καταφύγια.

Κατά τα τελευταία δύο χρόνια οι προσπάθειες του ΤΑΘΕ επικεντρώθηκαν στην πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη δημιουργία ή τη βελτίωση των διοικητικών δομών και θεσμών, στην αυστηρή εφαρμογή των περί αλιείας κανονισμών που έχουν άμεση σχέση με τα διαχειριστικά μέτρα για τα αλιευτικά αποθέματα, στη συμπλήρωση της νομοθεσίας για τις υδατοκαλλιέργειες, στη βελτίωση και διαχείριση των αλιευτικών καταφυγίων, καθώς και στην αντιμετώπιση περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης.

Τομείς Τμήματος Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών

Όπως προαναφέρθηκε το ΤΑΘΕ χωρίζεται σε 4 τομείς. Ο κάθε τομέας του ΤΑΘΕ δραστηριοποιείται σε διαφορετικές κατευθύνσεις όπως αναφέρεται στην ονομασία τους. Ανάλογα με τον κάθε τομέα, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται είναι οι ακόλουθοι:

A. Τομέας Αλιευτικών Πόρων

- Ερευνητικά προγράμματα για τον υπολογισμό των ιχθυοαποθεμάτων και την ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών πόρων.
- Εκσυγχρονισμός της αλιευτικής τεχνολογίας, με την παροχή τεχνικής καθοδήγησης και βοήθειας στους ψαράδες, την εκπαίδευση των ψαράδων και την εισαγωγή νέων μεθόδων αλιείας.
- Εφαρμοσμένη έρευνα για επίλυση προβλημάτων αλιείας.
- Εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο σε θέματα Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής.
- Σύναψη και εφαρμογή Διεθνών Συμβάσεων / Συμφωνιών για την αλιεία.
- Συλλογή στατιστικών στοιχείων για την αλιεία.

B. Τομέας Ανάπτυξης και Έρευνας Υδατοκαλλιέργειας

- Κατάρτιση και εφαρμογή της πολιτικής και του νομικού πλαισίου για την ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών.
- Έρευνα για την ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών.

- Εφαρμογή τεχνολογίας γενικά για την υδατοκαλλιέργεια και ειδικότερα της θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας με κλουβιά ανοικτής θάλασσας.
- Διαχείριση και αειφόρος ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών, μέσω της εφαρμογής προγράμματος επιχειρησιακού ελέγχου παρακολούθησης των επιπτώσεων από τις υδατοκαλλιέργειες στο περιβάλλον.
- Παροχή εκπαίδευσης σε θέματα υδατοκαλλιέργειας (Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών 2001α)

Γ. Τομέας Έρευνας και Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος

- Παρακολούθηση, πρόληψη, έλεγχος και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης.
- Ερευνητικά προγράμματα που επικεντρώνονται στον έλεγχο και την παρακολούθηση της ποιότητας του θαλάσσιου νερού.
- Έρευνα για τη θαλάσσια οικολογία, με αντικείμενο τη μελέτη της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.
- Εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων για την προστασία και τη διατήρηση των θαλασσιών οικοτόπων και των ειδών που κινδυνεύουν.
- Σύναψη και εφαρμογή Διεθνών Συμβάσεων / Συμφωνιών για το θαλάσσιο περιβάλλον.

Δ. Τομέας Στήριξης και Υπηρεσιών

- Εφαρμογή της νομοθεσίας για την αλιεία, την σπογγαλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες και τα αλιευτικά καταφύγια.
- Διαχείριση αλιευτικών καταφυγίων όπου ελλιμενίζονται τα σκάφη των επαγγελματιών, σκάφη ερασιτεχνικής αλιείας κ.ά.
- Βελτίωση υφισταμένων και κατασκευή νέων αλιευτικών καταφυγίων (Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών 2001β).

3.3.6.1 Υπολογισμός και Διαχείριση Ιχθυοαποθεμάτων

Το ΤΑΘΕ μέσα στα πλαίσια της πολιτικής του διεξάγει κάθε χρόνο έρευνες για τη διαπίστωση της κατάστασης των ιχθυοπληθυσμών των κυριότερων εμπορικών ψαριών στη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου. Οι μελέτες αυτές γίνονται με τακτικές δειγματοληψίες του αλιεύματος των τράτων, των βαρκών και του συστήματος αλιείας γρι-γρι και έχουν σκοπό τον υπολογισμό των αποθεμάτων των ιχθυοπληθυσμών, την ανάλυση των ηλικιών των αλιευόμενων ειδών, τη φυσική και αλιευτική θνησιμότητα, το συντελεστή εκμετάλλευσης των αποθεμάτων και

γενικά τις επιπτώσεις της αλιείας πάνω στα αλιεύματα. Τα αποτελέσματα των ερευνών του προηγούμενου χρόνου (2002) έδειξαν ότι τα αλιευτικά αποθέματα των κυριότερων εμπορικών ειδών ψαριών είναι υπεραλιευμένα, σε ποσοστό πάνω από 50%. Επίσης, από τις μετρήσεις που έγιναν διαφάνηκε ότι το απόθεμα συγκεκριμένων ψαριών επηρεάζεται αρνητικά από όλα τα αλιευτικά εργαλεία.

3.3.6.2 Θαλάσσια Ρύπανση

Στα πλαίσια του ελέγχου του βαθμού ρύπανσης της θάλασσας και της ποιότητας των θαλάσσιων νερών, το ΤΑΘΕ συμμετέχει στα προγράμματα Επιχειρησιακού Ελέγχου (οικονομική και τεχνική βοήθεια), που γίνονται σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και τα οποία αφορούν τα ακόλουθα:

- Υπολογισμός εντομοκτόνων και βαρέων μετάλλων σε ψάρια από διάφορες θαλάσσιες περιοχές και από τις μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας.
- Έλεγχος του βαθμού ρύπανσης της θάλασσας μέσω της ατμόσφαιρας.
- Υπολογισμός της ποσότητας και ποιότητας των αποβλήτων που καταλήγουν στη θάλασσα.
- Έλεγχος του βαθμού ρύπανσης της θάλασσας με πετρελαιοειδή μέσω του υπολογισμού της πίσσας που μαζεύεται στις παραλίες.

Με βάση τα αποτελέσματα αυτών των προγραμμάτων μέχρι σήμερα διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα: **α)** Όλα τα νερά κολύμβησης της Κύπρου πληρούν τόσο τα κριτήρια της UNEP όσο και αυτά της σχετικής οδηγίας της Ε.Ε. **β)** Οι συγκεντρώσεις τόσο των εντομοκτόνων όσο και άλλων χλωριωμένων υδρογονανθράκων ήταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα συγκρινόμενα με τις συγκεντρώσεις άλλων θαλάσσιων περιοχών της Δυτικής Μεσογείου. **γ)** Το μοναδικό πρόβλημα ρύπανσης της θάλασσας από πηγές που προέρχονται από τη ξηρά είναι οι οινοβιομηχανίες της Λεμεσού, των οποίων τα απόβλητα περιέχουν οργανική ύλη και αιωρούμενα στερεά σωματίδια. **δ)** Η συγκέντρωση της πίσσας στις παραλίες ήταν σχετικά χαμηλή.

Στην προσπάθεια που κάνει το ΤΑΘΕ για ενίσχυση του εξοπλισμού του και κατ' επέκταση για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης από πετρελαιοειδή, αγοράστηκε το 2002 νέος εξοπλισμός, που περιλαμβάνει φράγματα θάλασσας, συσκευές απορρόφησης πετρελαιοειδών, διάφορα είδη ουσιών απορρόφησης πετρελαίου κ.ά.

3.3.6.3 Θαλάσσια Βιολογία και Οικολογία

Κατά τη διάρκεια του 2002 το επιστημονικό έργο του τομέα Θαλάσσιας Βιολογίας και Οικολογίας επικεντρώθηκε στις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Συνέχιση των ερευνητικών μελετών που αφορούν τις οικολογικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον από τη λειτουργία των μονάδων αφαλάτωσης και την εμφάνιση και εξάπλωση των ξενικών ειδών φυκιών στο θαλάσσιο περιβάλλον της Κύπρου.
- Το Τμήμα συμμετείχε στο Κοινοτικό Πρόγραμμα “Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Οδηγία 92/43/EEC) στην Κύπρο” το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα LIFE της Ε.Ε και αποσκοπεί στην συλλογή και επεξεργασία των πληροφοριών που απαιτούνται για την ίδρυση ενός δικτύου ειδικών ζωνών διατήρησης στην Κύπρο στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικτύου Προστατευομένων Περιοχών «NATURA 2000».
- Συνεχίστηκε το Σχέδιο Προστασίας των θαλάσσιων χελωνών, με επίκεντρο το Σταθμό Λάρας, το οποίο άρχισε τη λειτουργία του το 1978. Οι κυριότεροι στόχοι του Σχεδίου είναι: **α)** Η προστασία των χελωνών, **β)** Η προστασία των αυγών και των μικρών χελωνών από τους φυσικούς τους εχθρούς (αλεπού) και από ανθρώπινες δραστηριότητες, **γ)** Η προστασία και η διατήρηση των εναπομεινάντων αναπαραγωγικών βιότοπων τους, **δ)** Ο συστηματικός έλεγχος του πληθυσμού των χελωνών και της αναπαραγωγικής τους δραστηριότητας στην Κύπρο και **ε)** Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία και διατήρηση των χελωνών και γενικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Συνεχίστηκαν τέλος, οι μελέτες που αφορούν την οικολογία των Αλυκών Λάρνακας και Ακρωτηρίου και των υγροβιότοπων Φασουρίου με σκοπό την προστασία και διατήρηση τους.

3.3.7 Τμήμα Δασών

Διοίκηση – Διαχείριση

Η Αρμόδια Αρχή για τη διαχείριση και προστασία των κρατικών δασών είναι το Τμήμα Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος Κύπρου. Τα κρατικά δάση είναι ταξινομημένα σε Μόνιμες Δασικές Περιοχές, Εθνικά Δασικά Πάρκα και Περιοχές Προστασίας της Φύσης. Υλοτομίες διεξάγονται μόνο στις Μόνιμες Δασικές Περιοχές, ενώ τα Εθνικά Δασικά Πάρκα και οι Περιοχές Προστασίας της Φύσης διαχειρίζονται για σκοπούς προστασίας και αναγνώρισης.

Κύριος σκοπός της διαχείρισης των κρατικών δασών είναι η προστασία τους από πυρκαγιές, η αναδάσωση καμένων και γυμνών εκτάσεων, η παροχή αναψυχής στο κοινό και η βελτίωση της παραγωγικότητάς τους. Αντίθετα, στα ιδιωτικά δάση που είναι σκορπισμένα σε όλη την Κύπρο δεν εφαρμόζεται κανένα μέτρο διαχείρισης. Μόνο μερική προστασία παρέχεται από το Τμήμα Δασών και από την Επαρχιακή Διοίκηση με βάση τον Νόμο για την Προστασία της Υπαίθρου.

3.3.7.1 Πυροπροστασία των Δασών της Κύπρου

Οι πυρκαγιές αποτελούν τον σοβαρότερο κίνδυνο που απειλεί την ύπαρξη των Κυπριακών δασών, για αυτό η πρόληψη και η καταστολή τους αποτελεί το κυριότερο μέλημα του Τμήματος Δασών. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που συμβάλλουν στην αύξηση του κινδύνου δασικών πυρκαγιών όπως είναι τα παρατεταμένα ξηρά και θερμά καλοκαίρια, οι δυνατοί άνεμοι, οι μεγάλες κλίσεις των δασών και η εύφλεκτη ξηρόφυτη βλάστηση. Το πρόβλημα αυτό γίνεται διαρκώς οξύτερο, αφενός λόγω της αστυφιλίας και της εγκατάλειψης πολλών αγροτικών περιοχών και αφετέρου λόγω του διαρκώς αυξανόμενου τουρισμού και της μαζικής εξόδου του πληθυσμού των πόλεων για αναψυχή στα δάση.

Αιτίες Δασικών Πυρκαγιών

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δασικών πυρκαγιών στην Κύπρο και κυρίως οι πιο καταστρεπτικές οφείλονται στον άνθρωπο. Περίπου το 87% των πυρκαγιών οφείλονται στην ανθρώπινη αμέλεια και την έλλειψη προσοχής, ενώ μόνο το 13% των πυρκαγιών οφείλεται σε σκοπιμότητα. Οι κυριότερες αιτίες δασικών πυρκαγιών – τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια – είναι: **α)** Το Κάψιμο των ξηρών χόρτων από τους γεωργούς χωρίς να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης πυρκαγιών, **β)** Απόρριψη αναμμένων τσιγάρων και σπύρων, ή το άναμμα φωτιάς έξω από τους ειδικούς χώρους για ψήσιμο φαγητών που κατασκεύασε το Τμήμα Δασών στους διάφορους δασικούς εκδρομικούς χώρους, **γ)** Κυνήγι κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, **δ)** Κάψιμο σκουπιδιών σε μη οργανωμένους χώρους απόρριψης απορριμμάτων, και **ε)** Στρατιωτικές ασκήσεις και κυρίως η χρήση τροχιοδεικτικών κατά τη σκοποβολή (Ιωάννου 1999α).

3.3.7.2 Πρόληψη Δασικών Πυρκαγιών

Το Τμήμα Δασών, το οποίο είναι υπεύθυνο για την πρόληψη και καταστολή των δασικών πυρκαγιών, έχει πλήρη επίγνωση του υψηλού κινδύνου έκρηξης και επέκτασης δασικών

πυρκαγιών που επικρατεί στην Κύπρο, για αυτό λαμβάνει μια σειρά μέτρων, με σκοπό: **α)** τον περιορισμό του αριθμού των πυρκαγιών, **β)** την άμεση ανίχνευση των εστιών πυρκαγιών, και **γ)** την ταχεία επέμβαση και αποτελεσματική κατάσβεση.

Ενημέρωση του Κοινού

Οι περισσότερες πυρκαγιές στην Κύπρο οφείλονται στον άνθρωπο και πιο ιδιαίτερα σε ανθρώπινη αμέλεια. Για το λόγο αυτό το Τμήμα Δασών δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ενημέρωση και τη συνεργασία του κοινού λαμβάνοντας διάφορα μέτρα όπως:

- Συνεντεύξεις δασικών υπαλλήλων στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.
- Παραγωγή ειδικών προγραμμάτων (ντοκιμαντέρ) και μετάδοσή τους σε συγκεκριμένα προγράμματα για τους αγρότες.
- Παραγωγή και μετάδοση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών διαφημίσεων.
- Δημοσιεύσεις άρθρων και κειμένων στον Τύπο και τα περιοδικά.
- Διαλέξεις σε σχολεία, στρατόπεδα, αστυνομία, συνδέσμους και άλλες κοινωνικές ομάδες σχετικά με το θέμα της προστασίας των δασών.
- Έκδοση φυλλαδίων – διαφημιστικών εντύπων και διανομή τους στο κοινό.
- Διανομή ειδικού φυλλαδίου στα σχολεία της Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης.
- Οργάνωση εβδομάδας προστασίας δασών, εκθέσεων και άλλων εκδηλώσεων με θέμα την προστασία των δασών (Ιωάννου 1999β).

Εκδρομικοί Χώροι

Το Τμήμα Δασών κατασκεύασε και διατηρεί διάφορους εκδρομικούς χώρους για την αντιμετώπιση των αναγκών αναψυχής του κοινού. Οι χώροι αυτοί είναι κατάλληλα διαρρυθμισμένοι και διαθέτουν χώρους στάθμευσης, χώρους υγιεινής, νερό, ψησταριές, τραπέζια, παιδικές χαρές και άλλες διευκολύνσεις. Έχουν επίσης δημιουργηθεί κατασκηνωτικοί χώροι και μονοπάτια μελέτης της φύσης σε επιλεγμένες τοποθεσίες των δασών. Οι εκδρομείς συγκεντρώνονται στους χώρους αυτούς και έτσι δεν αφήνονται να περιπλανώνται οπουδήποτε μέσα στο δάσος, θέτοντάς το στον κίνδυνο της φωτιάς. Με αυτό τον τρόπο μειώνεται σχετικά ο κίνδυνος πυρκαγιών που προέρχεται από τους εκδρομείς και τους επισκέπτες των δασών.

3.3.7.3 Υπηρεσίες για την Πρόληψη και Καταστολή Δασικών Πυρκαγιών

Σώματα Δασοπυρόσβεσης

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες οργανώνεται το Σώμα Δασοπυροσβεστών. Πυρήνας αυτού του Σώματος είναι μόνιμο ωρομίσθιο προσωπικό του Τμήματος που είναι καλά εκπαιδευμένο και έμπειρο στην κατάσβεση πυρκαγιών. Το Σώμα Δασοπυροσβεστών, που αποτελείται από 140 άτομα και χωρίζεται σε ομάδες των 10-15 ατόμων, τοποθετείται σε διάφορους Δασικούς Σταθμούς που βρίσκονται σε στρατηγικά σημεία των δασών. Καθεμιά από τις ομάδες αυτές είναι εφοδιασμένη με αυτοκίνητα μεταφοράς προσωπικού, πυροσβεστικά οχήματα και τον αναγκαίο εξοπλισμό για την κατάσβεση πυρκαγιών. Η λειτουργία του Δασοπυροσβεστικού Σώματος διέπεται από εγκεκριμένους κανονισμούς. Οι δασοπυροσβέστες, σύμφωνα με τους κανονισμούς αυτούς, κατά τη διάρκεια των εργάσιμων ωρών και ημερών απασχολούνται σε διάφορες δασικές εργασίες, ενώ τις ελεύθερες ώρες, τις αργίες και τα Σαββατοκύριακα παραμένουν επιφυλακή στους Δασικούς Σταθμούς όπου είναι τοποθετημένοι. Σε περίπτωση πυρκαγιάς είναι οι πρώτοι που θα προστρέξουν για την κατάσβεσή της.

Επιφυλακή Δασικών Υπαλλήλων

Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου όλοι οι δασικοί υπάλληλοι, ανεξάρτητα ιεραρχίας, παραμένουν εκ περιτροπής σε επιφυλακή πάνω σε 24ωρη βάση, συμπεριλαμβανομένων και Κυριακών και δημόσιων αργιών. Έτσι ένας μεγάλος αριθμός δασικών υπαλλήλων βρίσκεται σε αναμονή στους διάφορους Δασικούς Σταθμούς ή κοντά σε αυτούς. Οι υπάλληλοι αυτοί είναι οι πρώτοι που προστρέχουν σε περίπτωση πυρκαγιάς και συνήθως ηγούνται των ομάδων δασοπυροσβεστών ή άλλων εργατών, πολιτών ή στρατιωτών που προστρέχουν στην κατάσβεση της φωτιάς.

Δασικό Κολέγιο Κύπρου

Το Δασικό Κολέγιο Κύπρου αποτελεί Ίδρυμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και είναι η μοναδική Δασική Σχολή στην Κύπρο στην οποία εκπαιδεύονται οι νέοι δασοπόνοι που θα αναλάβουν, μετά την αποφοίτησή τους, το έργο της προστασίας, διατήρησης, ανάπτυξης και ορθολογιστικής διαχείρισης του δασικού πλούτου και γενικά της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος. Το Δασικό Κολέγιο Κύπρου άρχισε τη λειτουργία του το 1951, με κύριο σκοπό να εκπαιδεύσει τους πρώτους Κύπριους και ξένους δασικούς υπαλλήλους που εργάζονταν ήδη στις υπηρεσίες των χωρών τους, για την αρτιότερη κατάρτιση στη δασοπονική γνώση και πράξη (Τμήμα Δασών 2001).

Σήμερα το Κολέγιο συνεχίζει τη λειτουργία του ως περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης στον τομέα της δασοπονίας για την κατάρτιση του προσωπικού, τόσο του Τμήματος Δασών, όσο

και άλλων ενδιαφερόμενων δασικών υπηρεσιών από χώρες του εξωτερικού. Διοικητικά υπάγεται στο Τμήμα Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Το διδακτικό προσωπικό του Κολεγίου είναι ειδικά εκπαιδευμένο για τη διδασκαλία και την πρακτική εξάσκηση των σπουδαστών σε θέματα Δασοπονίας. Λειτουργοί τόσο από το Τμήμα Δασών όσο και από άλλα Κυβερνητικά Τμήματα δίνουν διαλέξεις στους σπουδαστές του Κολεγίου πάνω σε θέματα της ειδικότητάς τους. Επίσης, διοργανώνει επιμορφωτικά προγράμματα σε θέματα δασοπονίας και περιβάλλοντος για τους υπαλλήλους του Τμήματος Δασών και άλλων κυβερνητικών υπηρεσιών, καθώς και σεμινάρια σε καθηγητές και φοιτητές που προέρχονται από άλλα Ευρωπαϊκά δασικά κολέγια και πανεπιστήμια.

Το Κολέγιο, στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων SOCRATES, ERASMUS και LEONARDO DA VINCI συνεργάζεται με διάφορα κολέγια και πανεπιστήμια της Γερμανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Φινλανδίας και της Ιρλανδίας. Τέλος, οι φοιτητές του Κολεγίου κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού οργανώνονται κατάλληλα και παραμένουν σε επιφυλακή όπως και οι δασικοί υπάλληλοι. Είναι εφοδιασμένοι με κατάλληλα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, ραδιοτηλέφωνα, καθώς και με πυροσβεστικά οχήματα και άλλο κατάλληλο εξοπλισμό και έτσι αποτελούν ένα καλά οργανωμένο σώμα ικανό για την κατάσβεση δασικών πυρκαγιών. Η συμμετοχή αυτή του Δασικού Κολεγίου προσφέρει τα μέγιστα στην κατάσβεση των δασικών πυρκαγιών, ενώ παράλληλα οι φοιτητές εξασκούνται στις διάφορες μεθόδους που θα πρέπει να εφαρμόζονται για τη γρήγορη καταστολή τους.

Συνεργασία με Άλλες Υπηρεσίες και με το Κοινό

Το Τμήμα Δασών συνεργάζεται και βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με άλλες Υπηρεσίες όπως την Πυροσβεστική Υπηρεσία, την Αστυνομία, το Στρατό, την Πολιτική Άμυνα, την Υπηρεσία Θήρας και τα διάφορα Τμήματα του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Η συνεργασία αφορά τόσο στην ανταλλαγή πληροφοριών για ύπαρξη καπνού όσο και στην αποστολή ανθρώπινου δυναμικού και εξοπλισμού (αστυνομικά και στρατιωτικά ελικόπτερα, Οχήματα κ.ά.) σε περίπτωση μεγάλων πυρκαγιών. Για αυτό, το Τμήμα Δασών, περιοδικά εκπαιδεύει θεωρητικά και πρακτικά ομάδες που προέρχονται από τις πιο πάνω Υπηρεσίες.

Η συνεργασία του Τμήματος Δασών με το κοινό είναι πολύ σημαντική και επεκτείνεται και πέραν της ενημέρωσης, στην πρακτική εκπαίδευση ομάδων, συνδέσμων, εθελοντών δασοπυροσβεστών κλπ. Η Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου παραχώρησε τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε άτομο να τηλεφωνεί δωρεάν στον αριθμό 1407 για να αναγγείλει την ύπαρξη δασικής πυρκαγιάς. Οι κλήσεις αυτές γίνονται δεκτές από υπηρεσία που βρίσκεται σε επιφυλακή πάνω σε εικοσιτετράωρη βάση σε κεντρικό Δασικό Σταθμό στο Τρόδος.

3.4 Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Σε γενικές γραμμές δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της έννοιας «Μη Κυβερνητική Οργάνωση» (ΜΚΟ). Αν και όλοι συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ είναι μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις των οποίων τα μέλη είναι πολίτες ή ενώσεις πολιτών, δεν υπάρχει ομοφωνία ούτε για το αν ο χαρακτήρας τους είναι εθελοντικός, ούτε για το σε ποιο βαθμό οι οικονομικοί πόροι τους δεν θα πρέπει να είναι κρατικοί.

Στις τελευταίες δύο δεκαετίες, παρόλο που ο αριθμός των μελών πολιτικών κομμάτων, εργατικών συνδικάτων και άλλων παραδοσιακών μορφών συλλογικής δράσης μειώθηκε, υπήρξε μια μεγάλη αύξηση στον αριθμό αλλά και στην ισχύ των ΜΚΟ (Salamon *et al.* 1994). Το 1914 υπήρχαν 1.083 διεθνείς ΜΚΟ. Το 2000 οι οργανώσεις αυτές ήταν περισσότερες από 37.000 – με σχεδόν το 20% να έχει ιδρυθεί τη δεκαετία του 1990 (UNDP 2002).

Οι ΜΚΟ έχουν προβληματίσει ιδιαίτερα τους θεωρητικούς της πολιτικής επιστήμης και των διεθνών σχέσεων, χωρίς όμως το ενδιαφέρον να περιορίζεται στα όρια της τελευταίων, αφού τόσο η οικονομική επιστήμη όσο και επί μέρους διεπιστημονικές προσεγγίσεις όπως η γεωπολιτική και η διεθνής πολιτική οικονομία έχουν, πλέον, ενσωματώσει στις αναλύσεις τους το φαινόμενο της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΜΚΟ δεν δημιουργούνται από κράτη, παρόλο που σε πολύ μεγάλο ποσοστό (ίσως και πάνω από 50%) εξαρτώνται οικονομικά από αυτά. Πολλές φορές, εκούσια ή ακούσια, η δράση τους συμβαδίζει με τις επιλογές κυβερνήσεων. Ωστόσο, συχνά οι ΜΚΟ κάνουν πράγματα που τα κράτη δεν επιθυμούν, όπως φάνηκε από την απόφαση της Γαλλικής κυβέρνησης να βυθίσει το πλοίο της Greenpeace, το Rainbow Warrior. Μάλιστα, παρόλο που οι ΜΚΟ δεν διαθέτουν στρατιωτική δύναμη, πολλές φορές μπορούν ακόμη και να εξαναγκάσουν τα κράτη να κάνουν πράγματα που υπό άλλες συνθήκες δεν θα έκαναν.

Η πρωτοβουλία «Jubilee 2000» για τη μείωση των χρεών του Τρίτου Κόσμου αναφέρεται συχνά ως ένα κλασικό παράδειγμα. Στο Σιάτλ και τη Γένοβα, στις Συνόδους του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η παρουσία των ΜΚΟ εκδηλώθηκε με έντονο τρόπο, εντυπωσιάζοντας τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και αιφνιδιάζοντας πολλούς αναλυτές. Πολλοί μίλησαν για μια εξέγερση της κοινωνίας των πολιτών κατά της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, άλλοι αμφισβήτησαν την αντιπροσωπευτικότητα των ΜΚΟ και υποστήριξαν ότι είναι περισσότερο αυτόκλητοι παρά ουσιαστικοί εκπρόσωποι της «διεθνούς κοινής γνώμης» (Morris *et al.* 2002).

Ωστόσο η πραγματική ισχύς των ΜΚΟ δεν βρίσκεται στη Γένοβα και το Σηάτλ. Η πραγματική δύναμη τους είναι μεγαλύτερη και περισσότερο αισθητή στον αναπτυσσόμενο κόσμο (βλέπε Παράρτημα-Χάρτες 1 και 2) (Clark 1998).

Στις φτωχότερες χώρες του πλανήτη, στις οποίες κατοικούν πάνω από το 60% του πληθυσμού της Γης, οι αναπτυξιακές ΜΚΟ – μια ιδιαίτερη ομάδα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών – παίζουν ένα αδιαμφισβήτητο σημαντικό ρόλο. Αυτές οι ΜΚΟ έχουν συχνά μεγαλύτερους προϋπολογισμούς από αρκετά κράτη του Τρίτου Κόσμου και παρέχουν υπηρεσίες (τρόφιμα, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη κ.ά.) σε δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους. Ανάμεσα τους βρίσκονται μεγάλες οργανώσεις με χιλιάδες υπαλλήλους και προϋπολογισμούς δεκάδων εκατομμυρίων δολαρίων, όπως: Greenpeace, World Vision International, Save the Children, CARE, International Rescue Committee, WWF, Oxfam. Αλλά συλλογικά ακόμη και οι μικρές ΜΚΟ μπορεί να έχουν πραγματικά μεγάλη δύναμη στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

3.4.1 Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Κύπρο

Πιο κάτω θα αναφερθούμε με λίγα λόγια σε εκείνες τις Π.Μ.Κ.Ο, οι οποίες μέσα από τις δράσεις τους κάνουν πιο αισθητή την παρουσία τους στα περιβαλλοντικά δρώμενα του τόπου.

Επαρχία Λευκωσίας

Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου (Ο.Π.Ο.Ο.Κ)

Η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου ιδρύθηκε το 1988 και αποτελεί σήμερα το Παγκύπριο Δίκτυο 15 Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο), δραστήριων στους τομείς του περιβάλλοντος και της προαγωγής του πολιτισμού. Υπάρχουν φυσικά και άλλες οργανώσεις που δεν είναι μέλη της Ομοσπονδίας και οι οποίες λειτουργούν αυτόνομα με δικό τους καταστατικό. Η Ομοσπονδία συντονίζει και υποστηρίζει τις ενέργειες των μελών της, όταν οι ενέργειες αυτές συμβαδίζουν με τις αρχές ίδρυσής της και τις εκάστοτε θέσεις οι οποίες προκύπτουν μέσα από τις αντίστοιχες επιτροπές και τη δράση της. Οι οργανώσεις - μέλη της διατηρούν τη λειτουργική και διοικητική τους αυτονομία και δράση. Επίσης, η Ομοσπονδία αποτελεί τον αναγνωρισμένο από την Πολιτεία φορέα, ο οποίος συμμετέχει σε συναφή με τις δραστηριότητές της συμβούλια, επιτροπές και σώματα, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Γνωστοποιεί τις ενέργειές της στο ευρύ κοινό μέσω του τύπου, διοργανώνει εκθέσεις, συμπόσια και διαλέξεις πάνω σε περιβαλλοντικά και

πολιτισμικά ζητήματα, ενώ συμμετέχει σε ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα για την προώθηση των θέσεων της και την ενημέρωση του πολίτη στα θέματα που ασχολείται.

Ακόμα, συμμετέχει σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης για το περιβάλλον, όπως τη δημιουργία δικτύων ποδηλατοδρόμων, την προώθηση συστημάτων ανακύκλωσης, την διάσωση και προστασία της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου κ.ά.. Είναι μέλος διεθνών και Ευρωπαϊκών Οργανισμών Περιβάλλοντος, όπως την Διεθνή Ένωση για την Διατήρηση της Φύσης, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος και τη Διεθνή Οργάνωση Ναυτιλίας, βρίσκεται σε συνεχή επαφή με το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF), την Greenpeace, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Πράσινων Κομμάτων κ.ά. Η Ομοσπονδία διατηρεί γραφεία στη Λευκωσία με περιορισμένο γραμματειακό προσωπικό, ενώ οι τακτικές της συνεδριάσεις πραγματοποιούνται όπου αποφασίζουν οι εκπρόσωποι των οργανώσεων - μελών της Ομοσπονδίας.

Η λειτουργία της Ομοσπονδίας βασίζεται αποκλειστικά στην εθελοντική εργασία των μελών της. Κάθε οργάνωσή της, ανεξαρτήτως του αριθμού των μελών της, ορίζει ένα άτομο ως εκπρόσωπο της στην Συντονιστική Επιτροπή της Ομοσπονδίας για διάστημα ενός έτους, από την οποία εκλέγεται το 9μελές Συμβούλιο της Ομοσπονδίας. Η Συντονιστική Επιτροπή και το 9μελές Συμβούλιο συναντώνται σε τακτά χρονικά διαστήματα και διαμορφώνουν τις ενέργειες και θέσεις της Ομοσπονδίας. Τέλος, οι οικονομικές πηγές της Ομοσπονδίας προέρχονται κυρίως από τις συνδρομές των μελών της, τη συμμετοχή σε προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης σε συνεργασία με όμορες οργανώσεις και φορείς στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό, καθώς και από κρατικές και άλλες επιχορηγήσεις.

Αναρριχητικός - Ορειβατικός Σύλλογος “Κορφές”

Ο Αναρριχητικός – Ορειβατικός Σύλλογος “Κορφές” ιδρύθηκε το 2000, με κύριο σκοπό την προαγωγή της φυσιολατρίας και οικολογίας, και φυσικά η καλλιέργεια στα μέλη τους συνείδησης πρασίνου και προστασίας του περιβάλλοντος. Η οργάνωση διαθέτει δύο αμειβόμενους εκπαιδευτές, οι οποίοι εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης και είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα μέλη του συλλόγου κυρίως προέρχονται από μικρές ηλικίες, ασχολούνται με το άθλημα εθελοντικά παρόλο που πληρώνουν δίδακτρα.

Οι κύριες πηγές εσόδων της οργάνωσης προέρχονται από παιδιά, από τον χορό της οργάνωσης, από εισφορές των μελών και από διάφορες εκπαιδευσεις σε διάφορα κυβερνητικά σώματα. Ο Σύλλογος χρησιμοποιεί τα έσοδα του στις εξής δραστηριότητες: **α)**

Προσέλκυση περισσότερων ορειβατών στην οργάνωση, και **β)** διάνοιγμα διαδρόμων για την πραγματοποίηση πορειών.

Στον τομέα της συνεργασίας, συνεργάζονται μόνο με οργανώσεις του εξωτερικού, αφού δεν υπάρχουν αντίστοιχες οργανώσεις στη Κύπρο. Η συνεργασία τους πραγματοποιείται μέσω αλληλογραφίας, επισκέψεων στο εξωτερικό και φιλοξενία εκπροσώπων άλλων περιβαλλοντικών οργάνωσεων.

Επαρχία Λεμεσού

Φίλοι της Γης Κύπρου

Οι Φίλοι της Γης Κύπρου είναι μια μη κυβερνητική, μη πολιτική και μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση. Ιδρύθηκε το 1980, είναι μέλος του Ευρωπαϊκού και Παγκόσμιου Δικτύου των Φίλων της Γης, όπου αριθμεί 66 μέλη. Έχει περίπου 300 μέλη, κάτι που για τους ίδιους είναι ένας μεγάλος άθλος, δεδομένου του μεγέθους της Κύπρου και πόσο διασπασμένο είναι το περιβαλλοντικό κίνημα, με τις πολλές και διάφορες περιβαλλοντικές και οικολογικές οργανώσεις. Τα κεντρικά γραφεία βρίσκονται στη Λεμεσό αλλά τα μέλη της οργάνωσης προέρχονται από όλες τις επαρχίες της Κύπρου.

Τα τελευταία τρία χρόνια, η οργάνωση έχει να επιδείξει μια μεγάλη γκάμα δράσεων στο χώρο του περιβάλλοντος όπως: ανακύκλωση αλουμινίου και χαρτιού, ανάπτυξη του αγροτουρισμού, προστασία της χλωρίδας και της πανίδας της Κύπρου, η υιοθέτηση του αμόλυβδου πετρελαίου στα αυτοκίνητα, εργοστάσια κ.ά., προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, απαγόρευση του κυνηγιού την περίοδο της άνοιξης, ρύπανση της ατμόσφαιρας από τα αεροπλάνα κ.ά.

Μια φορά το χρόνο πραγματοποιείται μια ετήσια γενική συνάντηση και εκλέγεται νέο Συμβούλιο (Πρόεδρος, Γραμματέας, Ταμίας και 3 μέλη). Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται 2 φορές την εβδομάδα και είναι “ανοικτές” προς όλα τα μέλη. Η οργάνωση ασχολείται επίσης με περιβαλλοντικά θέματα που αφορούν την Μεσόγειο Θάλασσα. Επιπρόσθετα, όσο αφορά τα ντόπια θέματα έχει εμπλακεί στο θέμα της προστασίας του Ακάμα. Προς αυτή την κατεύθυνση έχει εργαστεί δυναμικά ώστε η χερσόνησος του Ακάμα να ανακηρυχθεί εθνικό πάρκο.

Ορειβατικός Φυσιολατρικός Όμιλος Λεμεσού (Μέλος της Ο.Π.Ο.Ο.Κ)

Ο Ορειβατικός ιδρύθηκε το 1949, με σκοπό την προαγωγή του εκδρομισμού, της φυσιολατρίας, της γνωριμίας με το Κυπριακό περιβάλλον και τα προβλήματα της υπαίθρου, καθώς και με την ιστορία της Νήσου. Στις μέχρι σήμερα εκδρομές του, οι δεκάδες χιλιάδες εκδρομείς διέσχισαν την Κύπρο απ' άκρου σ' άκρο, ανέβηκαν σε όλες τις βουνοκορφές του νησιού, κατέβηκαν σε όλες τις παραλίες χρησιμοποιώντας λεωφορεία, ποδήλατα, βάρκες κ.ά., επισκέφθηκαν όλα τα μνημεία και τις αρχαιότητες και γνώρισαν την ιστορία τους. Ο Ορειβατικός, επίσης, μαζί με τα μέλη του βραβεύτηκαν από την Ομοσπονδία Εκδρομικών Σωματείων της Ελλάδας για τις εκδρομές του, καθώς και για τις πεζοπορικές και ορειβατικές επιδόσεις τους.

Επιπρόσθετα, η οργάνωση ασχολείται και με πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες. Πρώτος ο Ορειβατικός Όμιλος στην Κύπρο ανέλαβε περιβαλλοντικές δραστηριότητες το 1971, εγκαινιάζοντας και προωθώντας την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού της Λεμεσού και κατ' επέκταση όλης της Κύπρου, εγείροντας και παρεμβαίνοντας σε κάθε περιβαλλοντικό πρόβλημα, οργανώνοντας τις πρώτες περιβαλλοντικές εκδηλώσεις και κινητοποιήσεις στην Κύπρο, επιτυγχάνοντας τους καθορισμένους στόχους ανάμεσα στους οποίους και η ελεύθερη χρήση των παραλιών από όλους τους πολίτες. Τέλος, διατηρεί επαφές με αδελφές οργανώσεις του εξωτερικού, όπου είναι ευρύτατα γνωστός από πολλές δεκαετίες.

Το 1973 ο Ορειβατικός ίδρυσε την Επιτροπή Λεμεσού για το Φυσικό Περιβάλλον με σκοπό τη διεύρυνση του Περιβαλλοντικού Κινήματος και το 1988 είχε την πρωτοβουλία ίδρυσης της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου, της οποίας είναι ιδρυτικό και δραστήριο μέλος.

Κυπριακό Ίδρυμα Προστασίας Περιβάλλοντος

Σκοπός του Ιδρύματος είναι η προαγωγή της περιβαλλοντικής παιδείας με εκπαιδευτικά και άλλα προγράμματα, ώστε να ευαισθητοποιηθεί η κοινωνία της Κύπρου για την ανάγκη προστασίας των φυσικών πόρων. Επίσης, με εμπειριστατωμένες έρευνες, μελέτες και επιστημονική εργασία επιδιώκει να εξασκεί επιρροή ώστε να δίνεται η αναγκαία σημασία στο περιβάλλον κατά τη διαμόρφωση αποφάσεων στρατηγικής από το κράτος ή και από άλλους οργανισμούς, καθώς να συμβάλει στην προστασία της χλωρίδας και πανίδας μας.

Το Ίδρυμα απευθύνεται προς τους σημερινούς πολίτες διεξάγοντας μελέτες, παρεμβάσεις στη Βουλή, οργανώνοντας σεμινάρια / συζητήσεις για συγκεκριμένες ομάδες πολιτών, όπως

νομικοί, δικαστικοί, πολιτικοί, τοπική αυτοδιοίκηση κ.ά., των οποίων οι αποφάσεις επηρεάζουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούμε. Απευθύνεται επίσης προς τους αυριανούς πολίτες, μαθητές και φοιτητές, προς τους οποίους προσφέρει ειδικά προγράμματα μελέτης της φύσης στο Κέντρο Περιβαλλοντικών Μελετών. Το Κέντρο λειτουργεί πλήρως από το 1996, προσφέροντας προγράμματα για ομάδες από το Δημοτικό μέχρι το Πανεπιστήμιο.

Τέλος, το Ίδρυμα έχει την επίσημη έδρα του στη Λεμεσό και εκτός από την εκπαιδευτική του δραστηριότητα συμμετείχε επίσης στις παρακάτω δράσεις:

- Διακοινοτικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής κατάρτισης (1996) με χρηματοδότηση από το WWF.
- Αειφορική Αλιεία (1998 - 1999): Έρευνα μέσα στα πλαίσια του προγράμματος “Κύπρος – Αιγαίο – Θράκη”.
- Διακοινοτικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής κατάρτισης εκπαιδευτικών (2000 - 2001) με χρηματοδότηση από τη UNOPS.
- Καταγραφή των οικοτόπων στην περιοχή των κοιλάδων Ανατολικής Πάφου (1999-2001) - Πρόγραμμα LIFE 1999.

Επαρχία Λάρνακας

Οικολογική Κίνηση Λάρνακας

Η Οικολογική Κίνηση Λάρνακας ιδρύθηκε το 1950 με κύριο σκοπό και στόχο της την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος. Η οργάνωση δεν έχει μόνιμο προσωπικό αλλά μόνο εθελοντές που προέρχονται από όλα τα εκπαιδευτικά στρώματα.

Οι κύριες πηγές εσόδων της οργάνωσης είναι από τις συνδρομές των μελών της και από μια μικρή ετήσια κρατική επιχορήγηση. Οι δραστηριότητες της οργάνωσης είναι οι ακόλουθες:

- Οργάνωση διαλέξεων με θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος.
- Συμμετοχή σε συνέδρια.
- Δημιουργία και διανομή έντυπου υλικού που ενημερώνει και επιχειρεί να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες για διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει τόσο η πόλη της Λάρνακας αλλά και σε ευρύτερο φάσμα.
- Συμμετοχή σε προγράμματα κοινοτήτων για επίλυση διαφόρων τοπικών προβλημάτων.
- Καθαρισμοί παραλιών.

Η Οικολογική Κίνηση Λάρνακας συνεργάζεται με τις περισσότερες Κυπριακές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις για από κοινού σχεδιασμό και οργάνωση δραστηριοτήτων.

Προοδευτική Κίνηση Λάρνακας

Η Προοδευτική Κίνηση Λάρνακας ιδρύθηκε το 1985 με κύριο σκοπό την ορθολογική ανάπτυξη της πόλης με άξονα την ποιότητα ζωής των πολιτών. Η οργάνωση διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελείται από τον Πρόεδρο, τρεις Αντιπροέδρους, Γραμματέα και Ταμία. Το παρών Δ.Σ διαθέτει τρεις επιστήμονες. Αριθμεί γύρω στα 250 μέλη, τα οποία πληρώνουν συνδρομές.

Το προσωπικό εργάζεται εθελοντικά και προέρχεται από όλα τα εκπαιδευτικά στρώματα. Τα έσοδα της οργάνωσης είναι οι συνδρομές των μελών της και κάποιες χορηγίες που παίρνει είτε από ιδιώτες είτε από το κράτος όταν διοργανώνει εκδηλώσεις. Οι δραστηριότητες της οργάνωσης είναι οι ακόλουθες:

- Συμμετοχή στην Επιτροπή Ανάπτυξης Δήμου Λάρνακας.
- Μελέτη δημόσιων θέσεων και ανακοίνωση των δικών της θέσεων.
- Εκστρατείες Καθαρισμού διαφόρων περιοχών της πόλης.
- Δεντροφυτεύσεις.
- Διοργάνωση δύο μεγάλων χορωδιακών εκδηλώσεων ανά έτος.
- Επισκέψεις σε ευαγή ιδρύματα και προσφορά δώρων.

Η Προοδευτική Κίνηση Λάρνακας αγωνίζεται για το καλό της πόλης αλλά και ευρύτερα του κοινωνικού συνόλου. Μέσα από τις δραστηριότητες της προσπαθεί να περάσει το μήνυμα, σε όλους του πολίτες, ότι η διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος δεν είναι μόνο θεωρία αλλά κατά κύριο λόγο πράξη.

Επαρχία Πάφου

Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Κίνηση

Η Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Κίνηση ιδρύθηκε το 1998 και σκοποί της οργάνωσης είναι οι εξής: **α)** Διατήρηση, προστασία και επέκταση του πρασίνου, καθώς και η καθαριότητα των πόλεων και των χωριών της Κύπρου. **β)** Ανάπτυξη της φυσιολατρίας και της οικολογίας. **γ)** Περιβαλλοντική ενημέρωση-ευαισθητοποίηση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. **δ)** Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ιδιαίτερα της

λαϊκής αρχιτεκτονικής. **ε)** Διατήρηση της καθαριότητας και της προστασίας των ακτών και των θαλασσών. **στ)** Προστασία της πανίδας και της χλωρίδας της Κύπρου, καθώς και της άγριας ζωής. **ζ)** Ανάπτυξη οποιασδήποτε δραστηριότητας που αποβλέπει στη διατήρηση της φυσικής ομορφιάς, του χαρακτήρα και της παράδοσης της Κύπρου.

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων, το Συμβούλιο της οργάνωσης χρησιμοποιεί τα εξής μέσα: **α)** Διοργάνωση συζητήσεων και διαλέξεων. **β)** Δημοσιοποίηση των θέσεων και των απόψεων της οργάνωσης στα Μ.Μ.Ε. **γ)** Διοργάνωση σεμιναρίων. **δ)** Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές Περιβαλλοντικές Επιτροπές και ανάπτυξη συνεργασίας για την προστασία του περιβάλλοντος. **ε)** Συμμετοχή σε εγχώριες κρατικές επιτροπές που ασχολούνται με το περιβάλλον. **στ)** Λαϊκές κινητοποιήσεις. **ζ)** Προστασία του Ακάμα και ανακήρυξή του ως Εθνικό Δάσος.

Φίλοι του Ακάμα

Η περιβαλλοντική οργάνωση Φίλοι του Ακάμα ιδρύθηκε το 1985 με κύριο σκοπό την προστασία της χερσονήσου του Ακάμα μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, καθώς και η συνειδητοποίηση του κόσμου, των κυβερνητικών φορέων, των κομμάτων και των βουλευτών για την ανάγκη προστασίας αυτής της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η οργάνωση διοικείται από εκτελεστική επιτροπή, η οποία αποτελείται από 11 μέλη. Στην επιτροπή αυτή συμμετέχουν άτομα από διάφορες ηλικίες και αριθμούν γύρω στους 50.

Όλοι εργάζονται εθελοντικά στην οργάνωση, όμως για να μπορέσει να επιβιώσει η οργάνωση πληρώνουν κάποια ετήσια συνδρομή. Τα έσοδα της οργάνωσης, εκτός από τις συνδρομές, προέρχονται από την κρατική χορηγία, από την διοργάνωση εκδηλώσεων (καρναβαλίστικος χορός, πώληση t-shirts, κ.ά.). Τα χρήματα αυτά, κυρίως, χρησιμοποιούνται από την οργάνωση για την διοργάνωση εκδηλώσεων, για την μεταφορά μελών της για την παρακολούθηση σεμιναρίων στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό.

Τέλος, Οι Φίλοι του Ακάμα έχουν μια άμεση συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις της Κύπρου, και ιδιαίτερα αυτές τις Πάφου, αλλά και του εξωτερικού. Η συνεργασία τους αυτή επιτυγχάνεται μέσα από τη συνδιοργάνωση διαλέξεων στα σχολεία, συμμετοχή σε διάφορα συνέδρια και με εκστρατείες περιβαλλοντικού περιεχομένου.

3.5 Επίλογος

Εν κατακλείδι θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δράση και η προσφορά των Π.Μ.Κ.Ο από τη μια και του Δημοσίου Φορέα από την άλλη είναι πολύ μεγάλη και σημαντική. Εάν ενστερνιστούμε τις απόψεις των εκπροσώπων των περιβαλλοντικών οργανώσεων για τους φορείς και το αντίστροφο τότε θα ήταν άδικο και προς τους δύο. Πιο ορθολογικό είναι να αναφερθούμε στη δράση και των δύο ξεχωριστά ώστε να διαφανεί το μέγεθος της προσφοράς τους.

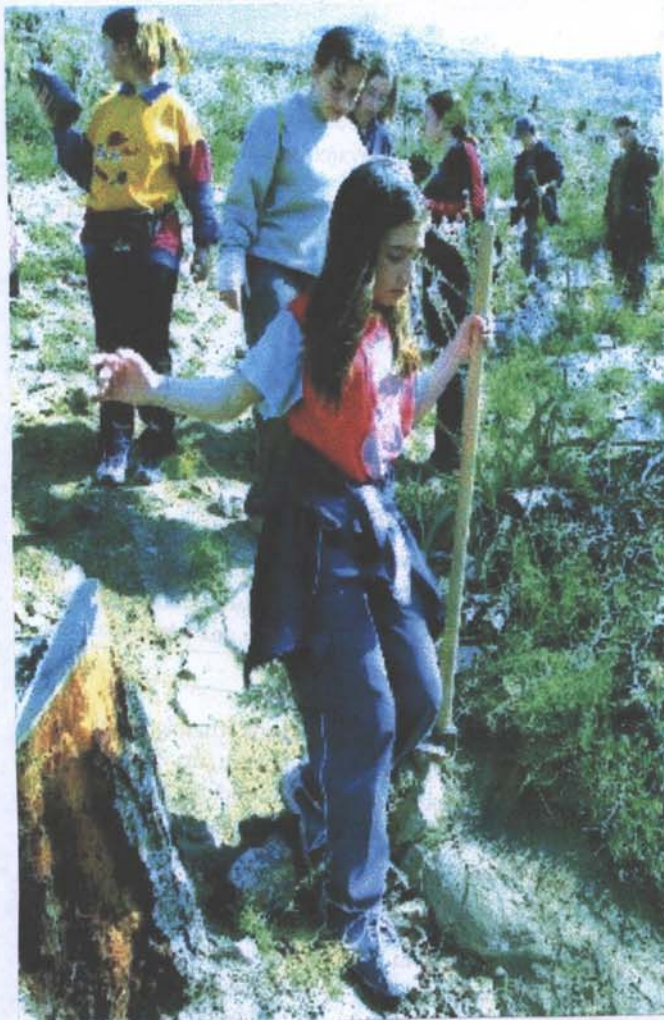
Η αξιολόγηση των δράσεων των περιβαλλοντικών οργανώσεων δεν θα πρέπει να εξαντλείται στις κινητοποιήσεις, όσο θεαματικές κι αν είναι, αλλά θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τις προτάσεις των ΜΚΟ όσο αφορά την πολιτική που ακολουθεί η εκάστοτε κυβέρνηση και ιδιαίτερα ο κύριος εκφραστής της περιβαλλοντικής πολιτικής που είναι το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Ενδεικτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε μερικές από τις πιο σημαντικές προτάσεις που μας ανέφεραν οι εκπρόσωποι των περιβαλλοντικών οργανώσεων που είναι: α) η αύξηση του ποσού της ετήσιας κρατικής χορηγίας, β) η δραστηριοποίηση του Κρατικού Φορέα μέσα από διάφορες δραστηριότητες και εκδηλώσεις ώστε ο Κύπριος πολίτης να γίνει πιο ευαισθητοποιημένος και να σέβεται το περιβάλλον στο οποίο ζει, γ) να εισαχθεί το μάθημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία κ.ά.

Από την άλλη οι εκπρόσωποι των τμημάτων του Υπουργείου θεωρούν και αυτοί με τη σειρά τους ότι χωρίς τη συμβολή των ΜΚΟ, τις περισσότερες φορές, δεν θα μπορούσαν να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, και αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη προσωπικού και επαρκών πόρων.

Αυτό που διαφαίνεται τελικά, παρά τις διαφωνίες που έχουν κατά καιρούς οι Π.Μ.Κ.Ο και ο Κρατικός Φορέας, είναι η επιτακτική ανάγκη για συνεργασία των δύο μερών ούτως ώστε να επιτευχθεί η διαφύλαξη της πλούσιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ας γίνουμε από θεατές συμμετέχοντες ...

4.1 Εισαγωγή

Η οικολογία, ως όρος, ως αντικείμενο μελέτης αλλά και ως κοινωνική και πολιτιστική ανάγκη, έλαβε σημαντική έκταση κυρίως τις τελευταίες τρεις δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα . Αυτό δεν είναι συμπτωματικό. Η βιομηχανική επανάσταση, η υπερκατανάλωση και ο υπερπληθυσμός ήταν οι κύριες αιτίες που ανάγκασαν την κοινωνία να συνειδητοποιήσει τις αρχές, τις αξίες και τη σπουδαιότητα της οικολογίας. Η εκτεταμένη ρύπανση του περιβάλλοντος, η μαζική καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η τρύπα του όζοντος και το ενεργειακό πρόβλημα ήταν μερικές από τις αιχμές του οικολογικού προβλήματος, που ανάγκασε τις κυβερνήσεις, τους κοινωνικούς φορείς και τους απλούς ανθρώπους να προβληματιστούν σοβαρά και να αρχίσουν να μελετούν σε βάθος τους φυσικούς και βιολογικούς νόμους. Από την άλλη πλευρά, άρχισαν σταδιακά να παίρνονται μέτρα για την επαναφορά της οικολογικής ισορροπίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Όπως, όμως, συμβαίνει – και πρέπει να συμβαίνει – σε αυτές τις περιπτώσεις, ο προβληματισμός κινείται και γύρω από τα αίτια της δημιουργίας αυτών των προβλημάτων , που βρίσκονται μέσα στην ίδια την ανθρώπινη νοοτροπία και συμπεριφορά, μέσα στο πλαίσιο των σύγχρονων πολιτισμικών αξιών και συμπεριφορών.

Το περιβάλλον είναι αναμφίβολα ένα κοινωνικό αγαθό και η υποβάθμισή του αυξάνεται στις μέρες μας όσο ποτέ άλλοτε. Οι αιτίες δεν είναι εύκολο να αναλυθούν, γιατί κρύβονται βαθιά μέσα στο σύγχρονο τρόπο ζωής, που απομακρύνει τον άνθρωπο από τη φύση. Ο σύγχρονος άνθρωπος δεν αγαπά τη φύση γιατί δεν τη γνωρίζει. Δεν γνωρίζει τη φύση, γιατί δεν έχει πολλές ευκαιρίες να τη γνωρίσει. Όταν ο άνθρωπος (και κυρίως το παιδί) δεν αγαπά τη φύση, αυτό έχει ως επακόλουθο να μην αγαπά τον ίδιο τον άνθρωπο.

Έχει αποδειχτεί ότι η σοβαρότητα των εσωτερικών προβλημάτων μιας κοινωνίας είναι συνάρτηση του βαθμού αποξένωσης της κοινωνίας αυτής από τη φύση. Προφανής λοιπόν και άμεση είναι η ανάγκη της ενίσχυσης της περιβαλλοντικής συνείδησης τόσο του σημερινού όσο και του αυριανού πολίτη. Στη σημερινή «κοινωνία της μιας χρήσεως», η σημασία της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της κοινωνικής συμμετοχής των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος γίνεται ολοένα και πιο αναγκαία.

Μέσα από όλες τις δραματικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο και που αφορούν το περιβάλλον, και μέσα από τις τόσες πληγές που προκαλούνται σε αυτό από τις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου, γεννιέται ένα σημαντικό ερώτημα:

«Γιατί ο άνθρωπος αγνοεί ότι δυναμιτίζει τις βάσεις της ύπαρξής του;».

4.2 Αιτίες και Αποτελέσματα της Οικολογικής Κρίσης: Τι κάνουμε εμείς;

Είναι γενική η πεποίθηση ότι τα αίτια της οικολογικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο ανάγονται στο κοινωνικό σύστημα (καπιταλιστικό ή κρατικό-σοσιαλιστικό), που αναπαράγει τις σχέσεις κυριαρχίας πάνω στον Άνθρωπο και συνεπακόλουθα πάνω στη Φύση. Αποτέλεσμα αυτών των σχέσεων είναι η υιοθέτηση από μεγάλο αριθμό κοινωνιών ενός μοντέλου ανάπτυξης που επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη μεγιστοποίηση του κέρδους και στον προσανατολισμό των ανθρώπινων επιθυμιών σε συνεχώς δημιουργούμενες νέες τεχνητές ανάγκες. Ακολουθώντας αυτό το μοντέλο ανάπτυξης, ο άνθρωπος επέφερε – και εξακολουθεί να επιφέρει – με τις ενέργειές του ποικίλες επιδράσεις στο φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον. Για να γνωρίζουμε για ποιο πράγμα μιλάμε, αναφέρουμε μερικές από αυτές τις ενέργειες και τα αντίστοιχα αποτελέσματα:

1. Υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Γης, που προκαλεί ανυπολόγιστες και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στα πάσης φύσεως οικοσυστήματα του πλανήτη μας.
2. Απόρριψη τεράστιων ποσοτήτων χημικών ουσιών στον αέρα, στα νερά και το έδαφος, με αποτέλεσμα τα προβλήματα ρύπανσης σε πολλές περιοχές του πλανήτη να καταστούν εφιαλτικά τόσο για τους κατοίκους όσο και το περιβάλλον γενικότερα.
3. Εξαφάνιση, καθημερινά, πολύτιμων ειδών της πανίδας και της χλωρίδας.
4. Καταστροφή ουσιωδών προστατευτικών μηχανισμών της ζωής, όπως είναι η στοιβάδα του όζοντος.
5. Κίνδυνος πρόκλησης κλιματικών αλλαγών, με ανυπολόγιστες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις.
6. Απειλή της ανθρώπινης υγείας εξαιτίας των συνθηκών διαβίωσης στις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και σε μεγαλουπόλεις αναπτυγμένων χωρών.
7. Διάσπαση της κοινωνικής ισορροπίας και πρόκληση επιπτώσεων στον τρόπο ζωής του ανθρώπου, με συνεπακόλουθες ψυχικές και σωματικές βλάβες.
8. Υποβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και απώλεια της φυσιογνωμίας και του χαρακτήρα παραδοσιακών χώρων κ.ά. (Παπασταύρος 1999α).

Ένα σημαντικό κείμενο που σηματοδότησε τις νέες αντιλήψεις του ανθρώπου για το περιβάλλον είναι η Διακήρυξη της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον, που συντάχθηκε στη Στοκχόλμη το 1972 και τονίζει μεταξύ άλλων ότι *«ο άνθρωπος έχει τα βασικά δικαιώματα της ελευθερίας, της ισότητας και των ανάλογων συνθηκών ζωής, μέσα σε ένα περιβάλλον ποιότητας που να επιτρέπει μια αξιοπρεπή και ευημερούσα ζωή»*.

Φαίνεται λοιπόν ότι το ύψιστο δικαίωμα της ελευθερίας είναι ισάξιο με το δικαίωμα της ποιότητας του περιβάλλοντος, που με την ανθρωποκεντρική θεώρηση μετατρέπεται σε δικαίωμα στην ποιότητα ζωής.

Αυτά τα δικαιώματα δεν αποκτώνται μόνο με διακηρύξεις και νόμους. Η ενεργός συμμετοχή του κάθε πολίτη είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία της «οικολογικής συνείδησης». Όπως έχουν δείξει οι χρόνιες προσπάθειες πολλών φορέων, ο στόχος αυτός δεν επιτυγχάνεται με σποραδικές και, πολλές φορές, τυπικές συμμετοχές σε κάποιες εκδηλώσεις με περιβαλλοντικό περιεχόμενο. «Οικολογική συνείδηση» σημαίνει συνειδητή και υπεύθυνη εμπλοκή του πολίτη στους περιβαλλοντικούς προβληματισμούς και τις σχετικές πρακτικές. Προϋποθέτει συνέχεια και συνέπεια. Απαιτεί ανιδιοτελή προσφορά. Ζητάει θυσίες και υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής και συμπεριφοράς που να ωφελεί και όχι να ζημιώνει το περιβάλλον. Αναγνωρίζοντας ο κάθε πολίτης την σημασία των πράξεών του έναντι στο περιβάλλον μπορεί να αφομοιώσει και να εφαρμόσει πολύ πιο «υγιείς» τρόπους συμπεριφοράς.

Ας μην αναρωτιέται λοιπόν πόσο μπορεί ο κάθε ένας από εμάς να αποβεί ωφέλιμος για το άμεσο περιβάλλον. Ας σκεφτεί μόνο ότι έχει την δυνατότητα να δράσει προς όφελος του περιβάλλοντος και να πεισθεί ότι προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί. Αυτό θα γίνει πραγματικότητα μέσα από τον καθημερινό τρόπο ζωής. Με προσοχή και φυσικά θέληση μπορεί να προστατευθεί το περιβάλλον μέσα από τις καθημερινές δραστηριότητες. Ξεκινώντας από την προσεκτική και λογική χρήση των φυσικών πόρων, τη μείωση της υπερκατανάλωσης που κυριαρχεί στη σημερινή κοινωνία, την αποφυγή της συνεχούς χρησιμοποίησης των ιδιωτικών αυτοκινήτων, όταν αυτό βέβαια είναι εφικτό κ.λ.π. Αυτά και άλλα πολλά μπορούν να εφαρμοστούν στον καθημερινό τρόπο ζωής και να προστατευτεί έτσι το άμεσο περιβάλλον μας. Καμιά αξία δεν θα έχουν όμως αυτά, εάν γίνουν πράξη από λίγους. Απαιτείται θέληση και προσπάθεια από όλους.

Η «οικολογική συνείδηση» αξιώνει επίσης δράση και μερικές φορές σύγκρουση με το κατεστημένο και τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Φυσικά υπάρχουν διάφορα στάδια στην εμπλοκή του πολίτη. Το πρώτο στάδιο είναι η ευαισθητοποίηση, η οποία επιτυγχάνεται με την πληροφόρηση και την απόκτηση της κατάλληλης γνώσης. Το δεύτερο στάδιο είναι βεβαίως πολύ πιο δύσκολο, αφού απαιτεί τη δραστηριοποίηση του πολίτη, κατά την οποία η θεωρητική προσέγγιση της απλής ευαισθητοποίησης μετατρέπεται σε πράξη, με την ανάληψη δράσης και τη συνειδητή εφαρμογή των αρχών της οικολογίας. Το τρίτο και δυσκολότερο στάδιο είναι η άσκηση από τον πολίτη του καθήκοντος του περιβαλλοντικού ζηλωτή!

Δηλαδή, με απλά λόγια, η ψυχική και σωματική αφοσίωση κάποιου στον οικολογικό τρόπο ζωής.

Τα *απαράγραπτα* δικαιώματα για καθαρό αέρα, καθαρό νερό, ασφαλή τρόφιμα, ποιότητα ζωής και ευημερία, διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και ύπαρξη λειτουργικού φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος μπορούν να τα διεκδικήσουν οι πολίτες είτε ως άτομα είτε ως οργανωμένες ομάδες.

Δύο είναι οι βασικές επιλογές του πολίτη. Μπορεί να πάρει παθητική ή ενεργητική στάση. Στην πρώτη περίπτωση μπορεί:

1. Να μην αγοράσει ορισμένα αγαθά, αφού καταλάβει ή του υποδείξουν άλλοι ότι είναι καταστρεπτικά ή αντίθετα με τον ορθό περιβαλλοντικό τρόπο προσέγγισης και πρακτικής, π.χ. να αποφεύγει, στο μέτρο του δυνατού, τις συσκευασίες μιας χρήσης, όπως είναι τα κουτιά αλουμινίου, ή τη χρήση ενεργοβόρων συσκευών και μηχανημάτων.
2. Να επιδιώξει να μειώσει την υπερκατανάλωση, που δυστυχώς στις αναπτυγμένες χώρες έχει αναχθεί σε τρόπο ζωής. Με απλά λόγια, ο πολίτης καλείται να *απαλλαγεί* από τον ατομικισμό και την αδιαφορία του προς όφελος του κοινού καλού.

Στη δεύτερη περίπτωση, δηλαδή της ενεργητικής στάσης, ο πολίτης μπορεί:

1. Να ενταχθεί σε συνδέσμους ή οργανώσεις με περιβαλλοντικά και οικολογικά ενδιαφέροντα.
2. Να συμμετέχει σε εκδηλώσεις, ομιλίες, εκθέσεις και άλλες συναφείς δραστηριότητες.
3. Να ενεργοποιηθεί σε προσπάθειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.
4. Να προβαίνει σε καταγγελίες στα αρμόδια όργανα όπως κόμματα, τοπική αυτοδιοίκηση, κυβερνήσεις, Τύπος κ.λ.π.
5. Να προβαίνει σε «παράνομες» πράξεις, που βεβαίως θα έχουν κάποιο προσωπικό κόστος. Σε αρκετές χώρες, πράξεις όπως καταλήψεις χώρων που κινδυνεύουν από αναπτυξιακά έργα, δέσιμο με αλυσίδες σε κορμούς δέντρων και κιγκλιδώματα για να αποτραπεί η εκτέλεση κάποιων βλαβερών για το περιβάλλον δραστηριοτήτων γίνονται καθημερινά. Ένα απλό παράδειγμα, που έχει σχέση με τις Βρετανικές ασκήσεις στον Ακάμα, είναι η πιθανή κατασκήνωση μικρού αριθμού ατόμων στο πεδίο ασκήσεων, με στόχο τον τερματισμό των εθνικά αλλά και περιβαλλοντικά απαράδεκτων ασκήσεων (Παπασταύρος 1999β).

Τέτοιες ακραίες ενέργειες (σημείο 5) θα ήταν καλύτερα να αποφεύγονται. Υπάρχουν βέβαια οι περιπτώσεις που τα περιθώρια στενεύουν και οι πιο πάνω ενέργειες φαντάζουν ως η μοναδική λύση για αντίσταση έναντι σε αυτούς των οποίων οι ενέργειες βλάπτουν σοβαρά το περιβάλλον. Η σύγκρουση όμως με το νόμο δεν φέρνει θετικά αποτελέσματα και υπάρχει το ενδεχόμενο να χαθεί και το δίκαιο των κινήτρων αυτών που αντιστέκονται, μέσα από τις ακραίες πράξεις διαμαρτυρίας.

Ο ευαισθητοποιημένος και ενεργός πολίτης δεν δικαιολογείται να υποβάλει ερωτήματα του τύπου: «Τι κάνετε εσείς οι περιβαλλοντολόγοι;». Υπονοώντας έτσι ότι κάποιες ομάδες περιβαλλοντολόγων μπορούν να πατήσουν ανά πάσα στιγμή το διακόπτη του μηχανισμού άμεσης επέμβασης ή πρόληψης. Διότι την ίδια στιγμή, αποκόπτει τραγικά τις κοινωνικές ευθύνες του από το σύνολο του κοινωνικού ιστού.

Κάθε ευαισθητοποιημένος και ενεργός πολίτης οφείλει να αναγνωρίζει τις δυσκολίες που προκύπτουν από την ανάληψη περιβαλλοντικών δράσεων. Καμιά ομάδα περιβαλλοντολόγων δεν μπορεί έτσι απλά να θέσει σε λειτουργία μηχανισμούς άμεσης επέμβασης ή πρόληψης όπου θέλει και όταν θέλει. Τίποτα δεν είναι εύκολο και απλό στην επίτευξή του όταν οι προσπάθειες είναι μεμονωμένες και γίνονται από λίγους. Δεν δικαιούμαστε να ζητάμε και να αναμένουμε επεμβάσεις από άλλους, όταν εμείς παραμένουμε ανενεργοί.

Η συμμετοχή στα κοινά δεν είναι αόριστος και θεωρητικός όρος. Δεν είναι δυνατό να αλλάξεις κάτι μένοντας έξω από τις όποιες διαδικασίες του κοινωνικού χώρου όπου ζεις εσύ, ο συνειδητοποιημένος πολίτης. Δεν είναι δυνατό να δραστηριοποιείται κάποιος όταν θίγονται κάποια προσωπικά και στενά οικονομικά συμφέροντα, προτάσσοντας μάλιστα κάποιες περιβαλλοντικές δήθεν ευαισθησίες. Έχουμε όλοι τις ευθύνες μας και θα πρέπει πρώτα να βλέπουμε τι κάνουμε εμείς και μετά τι κάνουν όλοι οι άλλοι.

Οπωσδήποτε χρειάζεται συνεργασία και στήριξη όσων εμπλέκονται σε διαδικασίες ανάληψης δράσης και πρόληψης.

Κανείς δεν πρέπει να κρύβεται πίσω από άλλους και να αποποιείται των ευθυνών του.

4.2.1 Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Ραγδαία Ανάπτυξη της Τεχνολογίας: Μεταξύ αυτών ... ο άνθρωπος

Η τεχνολογία έχει πλέον αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό, που διαθέτουμε τη δύναμη να δημιουργήσουμε το περιβάλλον που χρειαζόμαστε ή να το καταστρέψουμε ανεπανόρθωτα, ανάλογα με τη χρήση της δύναμής μας αυτής.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας ανέτρεψε τη σχέση Ανθρώπου-Φύσης και η αξιοποίηση του περιβάλλοντος έγινε αλόγιστη εκμετάλλευση, δίχως προγραμματισμό και δίχως πρόνοια για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες. Έτσι το περιβάλλον μολύνθηκε και αλλοιώθηκε αισθητά. Ιστορικά μνημεία και ανθρώπινες φυλές χάθηκαν, η ψυχική και σωματική υγεία του ανθρώπου επηρεάστηκαν αρνητικά, δημιουργήθηκαν προβλήματα στη διατροφή του ανθρώπου και εξαφανίστηκαν σπάνια φυτά και ζώα.

Η Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα, περισσότερο προβληματισμένη παρά ποτέ, νιώθει επιτακτική και έντονη την ανάγκη να θέσει ως πρώτιστο στόχο της την προστασία του περιβάλλοντος, γνωρίζοντας πως η λύση δεν είναι η εχθρική στάση απέναντι στη σύγχρονη τεχνολογία, αλλά η αλλαγή της τεχνικής και ηθικής μας συμπεριφοράς. Το πρόβλημα δεν είναι να σταματήσουμε την εξέλιξη, αλλά να δημιουργήσουμε μια κοινωνία η οποία να είναι σε θέση να ελέγχει τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας και να βάλει φραγμό στις κτηνώδεις ορέξεις για κυριαρχία. Στην πραγματικότητα η τεχνική πρόοδος μπορεί να συμβάλει τα μέγιστα στη λύση αυτών των προβλημάτων που η ίδια δημιούργησε. Αρκεί να υπάρχει προγραμματισμός και να αποφεύγεται η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη.

Πάνω από όλα, απαραίτητη είναι η δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης. Η σωστή Παιδεία θα μπορέσει να επανατοποθετήσει το άτομο στη σχέση του με τη φύση και η κρατική μέριμνα μπορεί να επανορθώσει ό,τι η άγνοια του παρελθόντος διατάραξε. Ο σωστός και έγκαιρος προγραμματισμός μπορεί με την βοήθεια της τεχνολογίας να αναδιαμορφώσει το περιβάλλον, με την κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση, την απομάκρυνση των βιομηχανιών από τα αστικά κέντρα, την τοποθέτηση αποτελεσματικών φίλτρων στις ρυπογόνες βιομηχανίες, την αδρανοποίηση των λυμάτων με χημικό καθαρισμό, καθώς και με τους μηχανισμούς ελέγχου των αποβλήτων και των συστημάτων αποχέτευσης.

Οι βιομηχανίες και οι επιχειρήσεις είναι οι κύριοι φορείς που θα πρέπει να συμβάλλουν, μέσα από τον επιχειρηματικό σχεδιασμό τους, στην προστασία του περιβάλλοντος. Είναι πλέον κυριαρχούσα περιβαλλοντική προτεραιότητα, ο περιορισμός της ρύπανσης να γίνεται στην «πηγή» παραγωγής της. Με άλλα λόγια, είναι πολύ πιο οικονομικό και τεχνολογικά αποδοτικό να χρησιμοποιήσει κανείς «καθαρές» μεθόδους παραγωγής με περιορισμένη ή και

μηδενική ρύπανση, παρά να προσπαθεί στη συνέχεια να μειώσει τη ρύπανση μέσω άλλων τεχνολογικών μέτρων (π.χ. φίλτρα, βιολογικούς καθαρισμούς κ.λ.π.). Για το λόγο αυτό, είναι σημαντική η χρήση των βέλτιστων τεχνολογιών παραγωγής (BAT = Best Available Technologies).

Παράλληλα, είναι τεχνικοοικονομικά πολύ πιο συμφέρον ο σχεδιασμός των προϊόντων να λαμβάνει από την αρχή υπόψη του περιβαλλοντικά κριτήρια (π.χ. δυνατότητες ανακύκλωσης του προϊόντος και της συσκευασίας, επαναχρησιμοποίηση κ.λ.π.), παρά να αναζητούνται λύσεις μετά την παραγωγή και διάθεση των προϊόντων (Αραβώσης 2001α).

Είναι γεγονός ότι η σταδιακή υιοθέτηση από επιχειρήσεις (και μάλιστα εθελοντικά) των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (ISO 14001 και EMAS) έχει σημαντική διάδοση στις χώρες της Ε.Ε., ενώ πρόσφατα έχει διαδοθεί και στην Κύπρο. Τα πρότυπα αυτά κινούνται σύμφωνα με τις προτεραιότητες που αναφέρονται παραπάνω και βοηθούν τις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν με αυτό τον τρόπο. Τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι άμεσα συνδεδεμένα με την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, για αυτό και κατά κανόνα γίνονται θετικά αποδεκτά από αυτούς. Με τα προγράμματα αυτά οργανώνονται επιχειρήσεις με τρόπο ώστε να αποφεύγονται περιβαλλοντικά ατυχήματα (π.χ. εκρήξεις, χημικά ατυχήματα κ.λ.π.), αλλά ακόμα και στην περίπτωση που αυτά παρ' ελπίδα συμβούν να υπάρχουν άμεσα και προγραμματισμένοι τρόποι αντίδρασης, που θα αποτελούν τμήμα ενός σωστού και περιβαλλοντικά προσανατολισμένου σχεδιασμού των επιχειρησιακών διαδικασιών. Βέβαια το κράτος μπορεί – και είναι απαραίτητο – με την πολιτική που ακολουθεί να συνεισφέρει αποφασιστικά σε αυτό τον τομέα, δίδοντας κίνητρα (μέσω ανάλογων νομοθετημάτων) στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν με αυτό τον τρόπο.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην αιεφόρο ανάπτυξη θα παίξουν επίσης οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ). Αυτές είναι οι φυσικές πηγές ενέργειας (όπως η αιολική ενέργεια, η ηλιακή ενέργεια, η χρήση βιομάζας για παραγωγή ενέργειας, η γεωθερμική ενέργεια κ.λ.π.), οι οποίες δεν εξαντλούνται αλλά συνεχώς ανανεώνονται από το περιβάλλον. Επειδή αποτελεί πλέον διεθνή προτεραιότητα η απαγκίστρωση από τις παραδοσιακές μορφές μη ανανεώσιμων και εξαντλήσιμων πηγών ενέργειας (πετρέλαιο, λιγνίτης κ.ά.), οι ΑΠΕ επιχορηγούνται και δίνονται κίνητρα για την προώθηση της χρήσης τους.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι είναι δυνατή η συνέχιση του αλματώδους ρυθμού ανάπτυξης στα πλαίσια της αιεφορίας, εφόσον βέβαια χρησιμοποιηθεί η διαρκώς αναπτυσσόμενη τεχνολογία για αυτό το σκοπό. Ένα μέρος των οικονομικών πόρων που θα προκύψουν από τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη και την αύξηση του βιοτικού επιπέδου θα μπορούσε να καλύψει το

κόστος, είναι όμως σημαντικό η περιβαλλοντική ευαισθησία να αποτελέσει συνείδηση όχι μόνο των πολιτών του κόσμου αλλά και των κυβερνήσεών τους, έτσι ώστε να συναινέσουν στη διαμόρφωση και την υλοποίηση μιας παγκόσμια αποδεκτής περιβαλλοντικής πολιτικής (Αραβώσης 2001β).

Η τεχνολογία, είναι η ελπίδα και η ευκαιρία μας για να δημιουργήσουμε έναν κόσμο πιο ανθρώπινο. Το πρόβλημα δεν βρίσκεται στη δύναμη και στον πλούτο που απελευθερώνει. Βρίσκεται στη σοφία του ανθρώπου να κάνει ορθή χρήση της.

4.3 Ενημέρωση, Ευαισθητοποίηση και Κοινωνική Συμμετοχή.

Για τους περισσότερους ανθρώπους σήμερα, η έννοια της αειφορίας είναι είτε άγνωστη είτε δευτερεύουσας σημασίας. Ζούμε στην κοινωνία της πληροφορίας και δυστυχώς η πληροφορία υποκαθιστά ολοένα και περισσότερο το βίωμα. Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση πρέπει να ξεφύγει από το επίπεδο της απλής διδασκαλίας ή της απλής πληροφόρησης και να κατευθυνθεί προς το επίπεδο της εμπειρίας. Αυτό πρακτικά σημαίνει:

- Για το σημερινό πολίτη, ότι πρέπει με κάθε τρόπο να έρθει σε άμεση επαφή με τη φύση, ώστε από τη μια πλευρά να γνωρίσει ο ίδιος και από πρώτο χέρι τα πραγματικά προβλήματα και από την άλλη να συνειδητοποιήσει, βοηθούμενος από συνανθρώπους του που είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι, το σημαντικό ρόλο που έχει ως κοινωνική μονάδα
- Για το παιδί, ότι πρέπει με κάθε τρόπο να έρθει σε άμεση επαφή με τη φύση ώστε, με τη δύναμη αφομοίωσης που διαθέτει, να γίνει ο καλύτερος εργάτης για την αυριανή βιώσιμη κοινωνία. Το παιδί δέχεται εύκολα το μήνυμα και το κάνει πράξη. Με πρεσβευτές τις μικρές ηλικίες, μπορούμε να πετύχουμε διαμόρφωση συνείδησης και για τις υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες. Είναι απολύτως αναγκαίο όπως τα παιδιά έχουν επαφή με τη φύση όσο γίνεται πιο συχνά (UNESCO 1997α).

Η βελτίωση της πληροφόρησης, η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης του κοινού στα περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και η ενεργή συμμετοχή του πολίτη στην βέλτιστη δυνατή προστασία του περιβάλλοντος και στη διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελούν μείζον θέμα για την αειφόρο ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, η πληροφόρηση, η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή αποτελούν θεμελιώδη θέματα και πρέπει να τύχουν της πρέπουσας σημασίας και ενίσχυσης, ακριβώς διότι συνεισφέρουν στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών.

«**Η Πληροφόρηση**» είναι ένα θέμα ιδιαίτερα ευρύ. Γενικά, περιλαμβάνει όλα τα μηνύματα που απευθύνονται σε ένα κοινό για να το ενημερώσουν για την ύπαρξη και το είδος ενός δεδομένου προβλήματος. Ο προβληματισμός για την πληροφόρηση σε θέματα περιβάλλοντος πρέπει να περιστραφεί γύρω από την βελτίωση της πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες σε δύο επίπεδα:

1. **Νομικό επίπεδο:** Καταγραφή των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με την πρόσβαση πολιτών και κοινωνικών ομάδων σε πληροφορίες και σε διοικητικά έγγραφα, στο πλαίσιο των νομικών διαδικασιών που ισχύουν κατά περίπτωση.

2. **Πρακτικό επίπεδο:** Παραγωγή και διάδοση των πληροφοριών, εταιρική σχέση μεταξύ κρατών, ερευνητικών οργανισμών και Μ.Κ.Ο. με σκοπό τη σύσταση και λειτουργία τραπεζών δεδομένων, δικτύων εποπτείας περιβάλλοντος κ.ά.

«Η Ευαισθητοποίηση» περιλαμβάνει τις δράσεις επικοινωνίας και κινητοποίησης που αποσκοπούν στο να δίνει το κοινό σημασία στην ποιότητα και την αειφόρο διαχείριση τόσο του εγγύς όσο και του μακρινού γεωγραφικά περιβάλλοντος, να έχει επίγνωση του ευάλωτου χαρακτήρα του περιβάλλοντος και των επιπτώσεων από την υποβάθμισή του, καθώς και να έχει επίγνωση των πολύπλοκων περιβαλλοντικών φαινομένων και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ τους. Η ευαισθησία είναι η πρώτη βαθμίδα αφύπνισης προς την περιβαλλοντική συνειδητοποίηση και υπευθυνότητα.

Η ευαισθητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση) και από ειδικές δράσεις κινητοποίησης, μπορεί όμως να αναπτυχθεί και σχετικά αυθόρμητα σε κάθε άτομο, με έναυσμα κάποιο ειδικό γεγονός.

«Η Συμμετοχή» είναι η υπό διάφορες μορφές ανάληψη δράσης από τους πολίτες, είτε βραχυπρόθεσμα, είτε μακροπρόθεσμα. Όπως και η πληροφόρηση, έτσι και η συμμετοχή των πολιτών οφείλουν να είναι νομικά κατοχυρωμένες και να αποτελούν μέρος του επίσημου πολιτειακού θεσμικού πλαισίου, είτε μέσω θεσμικά κατοχυρωμένων διαδικασιών διαβούλευσης του δημόσιου τομέα με το κοινό, είτε μέσω της συμμετοχής του πολίτη σε όργανα λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων ενέχει επίσης και μια άτυπη πτυχή, όπως είναι για παράδειγμα η υιοθέτηση προσωπικής και καθημερινής στάσης ευνοϊκής προς την αειφόρο διαχείριση του περιβάλλοντος. Πρόκειται για τη λεγόμενη «αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς» και την «αλλαγή τρόπου ζωής».

Πόσο δύσκολο όμως είναι να γίνει αυτό; Πώς μπορεί να αλλάξει ο λανθασμένος και ταυτόχρονα βλαβερός, για το περιβάλλον, τρόπος ζωής των περισσότερων ανθρώπων στο πλανήτη;

Αναμφισβήτητα, τεράστιο ρόλο προς την επίτευξη της αναφερομένης αυτής «αλλαγής» διαδραματίζει η περιβαλλοντική εκπαίδευση. «Η Περιβαλλοντική Παιδεία» πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής ευαισθητοποίησης και συμμετοχής των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος. Η Διάσκεψη της Τιφλίδας, η οποία οργανώθηκε το 1977 υπό την αιγίδα της UNESCO και ήταν αφιερωμένη στην Παιδεία και το Περιβάλλον, όριζε τους στόχους της ως εξής:

«Ο θεμελιώδης στόχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι να ωθήσει τα άτομα και τα συλλογικά όργανα να κατανοήσουν τον πολύπλοκο χαρακτήρα του περιβάλλοντος, τόσο του

φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς, που οφείλεται στην αλληλεπίδραση βιολογικών, φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων. Άτομα και συλλογικά όργανα πρέπει να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, αξίες, συμπεριφορές και πρακτικές δεξιότητες, ούτως ώστε να συμμετέχουν κατά τρόπο υπεύθυνο και αποτελεσματικό στην πρόληψη και επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και στη διαχείριση της ποιότητας του περιβάλλοντος».

Η έννοια «περιβαλλοντική παιδεία» είναι διττή:

1. Πρώτον, είναι συνώνυμη της «περιβαλλοντικής παιδαγωγικής»: ένας γενικός όρος που υποδεικνύει μεθόδους και αρχές οι οποίες ευνοούν την ευαισθητοποίηση και την απόκτηση γνώσεων σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον. Αυτή η περιβαλλοντική παιδαγωγική μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή μέσα στην οικογένεια, με την ευκαιρία δραστηριοτήτων που προορίζονται για νέους ή ενηλίκους (εκπαιδευτικά σεμινάρια ή πρακτική εμπειρία), μέσω δημοσιεύσεων κ.ά. Γενικά περιγράφεται με τον όρο «άτυπη εκπαίδευση».
2. Δεύτερον, παραπέμπει στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο διδάσκεται το περιβάλλον στο σχολείο, στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο, δηλαδή στο «πλατύ κοινό» των εκπαιδευομένων (πλην της εξειδικευμένης πανεπιστημιακής ή τεχνικής εκπαίδευσης) (Γεωργιάδης 2004).

Δεδομένης της σημασίας του σχολείου ως χώρου κοινωνικοποίησης των νέων και εκπαίδευσης των μελλοντικών γενεών, πιστεύουμε ότι ο προβληματισμός πρέπει να περιλαμβάνει την έννοια της περιβαλλοντικής παιδείας και υπό τις δύο αυτές έννοιες. Το σχολείο οφείλει να είναι ουσιαστικός φορέας των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης.

Ως προς την περιβαλλοντική, λοιπόν, εκπαίδευση, πρέπει να υπάρξει σοβαρή και μελετημένη ενασχόληση με το ρόλο των συστημάτων εκπαίδευσης των χωρών στην περιβαλλοντική παιδεία, καθώς και με τις πρακτικές λεπτομέρειες της περιβαλλοντικής διδασκαλίας στο σχολείο.

4.3.1 Από τα λόγια στα έργα

Τα τελευταία χρόνια, τόσο στην Κύπρο όσο και σε διεθνές επίπεδο, δίνεται έμφαση στην ενημέρωση-ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Οι δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης υλοποιούνται είτε από κρατικούς Φορείς, είτε από Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.).

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών πρέπει να βρίσκεται μέσα στις προτεραιότητες των Κρατικών Φορέων και των Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αφού συμβάλλουν σημαντικά στην κοινωνική συμμετοχή και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι διάφορες εκστρατείες που διοργανώνονται και τα εργαλεία εκπαίδευσης που χρησιμοποιούνται δεν πρέπει να απευθύνονται μόνο σε ήδη ευαισθητοποιημένους πολίτες, αλλά – κυρίως – σε πολίτες που δεν έχουν συνειδητοποιήσει ακόμα την έκταση της οικολογικής καταστροφής και που δεν έχουν αποφασίσει αφενός να σταματήσουν να αποτελούν μέρος του προβλήματος και αφετέρου να δράσουν συνειδητά για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων.

Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο) αφορά:

1. Στη μελέτη του περιβάλλοντος, ως υποδομή για τη γνώση και τη δράση.
2. Στην ενημέρωση προς κάθε κατεύθυνση για τα περιβαλλοντικά προβλήματα, γιατί μόνο ο ενημερωμένος πολίτης μπορεί να γνωρίζει, να επαγρυπνεί και να αναλαμβάνει δράση προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης.
3. Στη δράση, η οποία περνά πρώτα μέσα από την ενίσχυση της περιβαλλοντικής παιδείας και συνείδησης των ίδιων των μελών της Μ.Κ.Ο. και έπειτα μέσα από τη μαζικοποίηση των απαραίτητων κινητοποιήσεων (UNESCO 1997β).

Ο ρόλος των Μ.Κ.Ο. είναι αναντικατάστατος και αναγνωρισμένος. Είναι όργανα επαγρύπνησης, συγκέντρωσης και διάχυσης πληροφοριών, ενώ παράλληλα αποτελούν ενδιάμεσους φορείς για την ενημέρωση και την εκπαίδευση του κοινού.

Οι Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, στην προσπάθειά τους να συμβάλουν στην ενημέρωση και κατ' επέκταση στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες οι οποίες εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία τους και συγχρόνως βάζουν την επίτευξη των στόχων των Μ.Κ.Ο σε δύσβατα μονοπάτια. Θα ήταν λοιπόν ουσιαστικό και ωφέλιμο να αφιερωθεί σημαντικός χρόνος στον προβληματισμό και το σχεδιασμό τρόπων διευκόλυνσης, υποστήριξης και ενίσχυσης των Περιβαλλοντικών Μ.Κ.Ο τόσο από τον Κρατικό και Ιδιωτικό φορέα όσο και από τις ίδιες τις Μ.Κ.Ο.

Για τους λόγους αυτούς λοιπόν, πρέπει να γίνουν εφικτά για τις Μ.Κ.Ο τα ακόλουθα:

- Τρόποι διευκόλυνσης της πρόσβασής τους σε πληροφόρηση.
- Υποστήριξή τους στο σκέλος της ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του κοινού.
- Ενίσχυση της συμμετοχής τους σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, καθώς και σε αρχές διατύπωσης πολιτικών αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος, είτε με ρόλο συμβουλευτικό, είτε με εξουσία λήψης αποφάσεων, είτε με ρόλο εταίρου.
- Ενδυνάμωση των ανταλλαγών και της συνεργασίας μεταξύ Μ.Κ.Ο.
- Διευκόλυνση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη, εάν παραστεί ανάγκη, για περιβαλλοντικά ζητήματα.

Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Στα προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης χρησιμοποιούνται τα ακόλουθα μέσα:

1. «Κλασικά μέσα» όπως οι ομιλίες, τα σεμινάρια και οι ημερίδες, η παραγωγή έντυπου και οπτικού εκπαιδευτικού υλικού (τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά σποτ, βιντεοταινίες, CD-ROM, φυλλάδια κ.ά.), η συγκέντρωση και επεξεργασία στοιχείων, καθώς και η διατύπωση τεκμηριωμένων προτάσεων στην κατεύθυνση της βιωσιμότητας.
2. «Μη-κλασικά μέσα» όπως η εκπαίδευση μέσα από το περιβαλλοντικό και θεατρικό παιχνίδι, τα δράματα στο δρόμο (happenings), οι περιβαλλοντικές παρουσιάσεις με κατάλληλο οπτικό υλικό / διαφάνειες σε σχολεία, παιδικές κατασκηνώσεις αλλά και σε πλατείες, λιμάνια και παράκτιες περιοχές στη διάρκεια των καλοκαιρινών εκστρατειών, ξενάγηση σε εκθέσεις φωτογραφίας κ.ά. (Πολίτης 2001α)

Για να είναι αποτελεσματικά τα προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης δεν πρέπει να απευθύνονται μόνο σε ήδη ευαισθητοποιημένους πολίτες. Σε αυτή την περίπτωση δεν επαρκούν τα κλασικά μέσα, όπως έχει αποδειχθεί από την εμπειρία τόσο χρόνων έντονης δράσης των Μ.Κ.Ο. Μια ομιλία σε ένα κλειστό χώρο ίσως συγκεντρώσει το ενδιαφέρον ορισμένων πολιτών, αλλά αυτοί είναι συνήθως οι ήδη ευαισθητοποιημένοι. Η χρησιμοποίηση, όμως, ως μέσου εκπαίδευσης ενός κατάλληλα επανασχεδιασμένου δημοφιλούς παιδικού παιχνιδιού, που συνδυάζει διασκέδαση και περιβαλλοντική εκπαίδευση, μπορεί να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να διασκεδάσουν αλλά και να αποκτήσουν εμπειρίες, γνώσεις και ευαισθησίες. Ο εθελοντικός καθαρισμός μιας ακτής είναι σίγουρα μια αξέχαστη εμπειρία για τους συμμετέχοντες ή και για όσους δουν το βουνό των σκουπιδιών που μαζεύεται συνήθως σε μια ακτή.

Ξεκινώντας από την προαναφερόμενη διαπίστωση πρέπει να χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο «πρωτότυπα», μη κλασικά μέσα ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης στα σχετικά προγράμματα των Μ.Κ.Ο. Ας δούμε μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

➤ *Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των ακτών*

Από το 1990, σχεδόν κάθε καλοκαίρι, το «Δίκτυο Μεσόγειος SOS» διοργανώνει με ένα συνήθως ξύλινο παραδοσιακό σκάφος εκστρατείες ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε παράκτιες περιοχές. Το ίδιο το σκάφος και οι πολυποίκιλες εκδηλώσεις (ζογκλέρ, θεατρικά παιχνίδια, προβολές διαφανειών, φωτογραφική έκθεση που παρουσιάζεται μέσα στο σκάφος κ.ά.) προσελκύουν κατ' αρχάς το ενδιαφέρον χιλιάδων πολιτών, που στη συνέχεια είναι πιο δεκτικοί στην ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους στα θέματα της εκστρατείας. Στις εκδηλώσεις αυτές έχουν συμμετάσχει μέχρι σήμερα χιλιάδες κάτοικοι και επισκέπτες των περιοχών, ενώ μερικές χιλιάδες παιδιά έχουν παίξει μαθαίνοντας ή έχουν μάθει παίζοντας.

➤ *Προστασία του παγκόσμιου κλίματος*

Μέσα από ένα συνδυασμό κλασικών δραστηριοτήτων (διοργάνωση ημερίδων, συγκέντρωση χιλιάδων υπογραφών, διανομή ενημερωτικού υλικού, προβολή τηλεοπτικών σποτ κ.ά.) και μη κλασικών δραστηριοτήτων (διοργάνωση θεατρικών και μουσικών δρώμενων / happenings) επιδιώκεται ταυτόχρονα η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, η άσκηση πίεσης για την αλλαγή πολιτικών, αλλά και η εκπαίδευση των πολιτών για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και τη συμμετοχή στην προσπάθεια αλλαγής των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης που ευθύνονται για την αποσταθεροποίηση του παγκόσμιου κλίματος. Η δράση αυτή υλοποιείται από το «Δίκτυο Μεσόγειος SOS».

➤ *Βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο*

Οι προτάσεις και οι δραστηριότητες του «Δικτύου Μεσόγειος SOS» σε διάφορες περιοχές, που γίνονται σε συνεργασία με τοπικούς φορείς για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης ανάπτυξης, συνοδεύονται από δράσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης όπως:

1. Παραγωγή εκπαιδευτικών πακέτων (που περιέχουν επιλεγμένες σειρές διαφανειών, βιντεοταινία, ή CD ROM, αφίσες, συνοδευτικό και επεξηγηματικό έντυπο υλικό) για παρουσιάσεις σε σχολεία.
2. Ανταλλαγή εμπειριών, διάδοση καλών πρακτικών και εκπαίδευση μέσα από την απόκτηση άμεσων εμπειριών σε θέματα καθημερινότητας.

3. Διοργάνωση διεθνών συναντήσεων νέων, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και την απόκτηση και βελτίωση των γνώσεων τόσο των συμμετεχόντων όσο και των τοπικών φορέων, μέσα σε ένα πολύ-πολιτισμικό περιβάλλον.
 4. Εκπαίδευση για τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, με άμεσες επισκέψεις και γνωριμία με αυτό τον πλούτο («εκπαίδευση για τη φύση μέσα στη φύση»).
- *Προστασία περιβάλλοντος και πολιτισμού στη Μεσόγειο, συνύπαρξη κοινωνίας και περιβάλλοντος αλλά και των διαφορετικών πολιτισμών στη Μεσόγειο*

Η εκπαίδευση στη συνύπαρξη κοινωνίας και περιβάλλοντος αλλά και μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών δεν προωθείται μόνο μέσα από θεωρητικές αναλύσεις, ημερίδες και εκδόσεις. Πολύ συχνά αυτό επιτυγχάνεται μέσω της συνεργασίας και της συνύπαρξης στην πράξη και σε κοινά αντικείμενα κυρίως νέων – και όχι μόνο – από διαφορετικές χώρες, διαφορετικούς πολιτισμούς και θρησκείες. Στα τόσα χρόνια δράσης των Μ.Κ.Ο. έχει γίνει πίστη ότι το καλύτερο σχολείο για τα μέλη, τους φίλους και τους εθελοντές είναι η διαπολιτισμική συνεργασία πάνω σε κοινά ενδιαφέροντα και στόχους. Έτσι κατανοούν καλύτερα τον τρόπο συμπεριφοράς, ξεπερνούν τα στερεότυπα που έχουν δημιουργηθεί, κατανοούν τις διαφορετικότητες όταν είναι κοντά τους και δέχονται συνειδητά ότι όλοι είναι ίσοι αλλά και διαφορετικοί. Μέσα από τέτοιες συναντήσεις δημιουργούνται φιλίες μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές χώρες, που οι επίσημοι φορείς τους κατατάσσουν σε «εχθρούς». Η δράση αυτή υλοποιείται από το «Δίκτυο Μεσόγειος SOS» (Πολίτης 2001β).

- *Θράκη - Αιγαίο – Κύπρος: «Η φυσική ομορφιά συναντάει το μύθο στις ακτές»*

Το Κοινοτικό Συμβούλιο της Κοινότητας Κουκλιών Κύπρου, ο Δήμος Μούδρου Λήμνου, η Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Σαμοθράκης και ο Ελληνικός Μη Κυβερνητικός Οργανισμός Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS ανέπτυξαν από τον Απρίλιο 2001 στενή συνεργασία στο πλαίσιο του προγράμματος "Η Φυσική Ομορφιά Συναντάει το Μύθο στις Ακτές της Θράκης, του Αιγαίου και της Κύπρου". Ανάδοχος του προγράμματος ήταν το Κοινοτικό Συμβούλιο Κουκλιών Κύπρου που στηρίχτηκε από ομάδα επιστημόνων. Το έργο επιλέχτηκε μετά από διαδικασία αξιολόγησης στο πλαίσιο του προγράμματος ΘΡΑΚΗ-ΑΙΓΑΙΟ-ΚΥΠΡΟΣ για ενίσχυση από το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κύπρου, το Υπουργείο Αιγαίο και το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης.

Στόχος του προγράμματος:

Το πρόγραμμα αποσκοπούσε μέσα από ένα σύνολο δραστηριοτήτων στην προστασία ακτών που αν και βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με περιοχές ανάπτυξης, διατηρούν τα φυσικά χαρακτηριστικά τους και παράλληλα συνδέονται με την Ελληνική Μυθολογία και ιστορία.

Λίγα λόγια για το πρόγραμμα:

Οι παράκτιες περιοχές του τόξου που οριοθετείται από τη Θράκη, το Αιγαίο και την Κύπρο έχουν πολλά κοινά φυσικά χαρακτηριστικά, κοινές παραδόσεις και κοινά προβλήματα. Η κοινή θάλασσα, η Μεσόγειος, και η κοινή Ελληνική παράδοση έχουν συναντηθεί γόνιμα εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Οι τελευταίες δεκαετίες, όμως, έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη σχέση μας με την παράκτια ζώνη, στη ζωή και τη συμπεριφορά των κατοίκων αλλά και των επισκεπτών των παράκτιων περιοχών, στην ίδια την εξέλιξη των ακτών. Στο πλαίσιο του προγράμματος επιλέχθηκαν ακτές από 3 περιοχές της Θράκης, του Αιγαίου και της Κύπρου που αντιμετωπίζουν όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Μεσογειακές παράκτιες περιοχές, με την πίεση του τουρισμού, τον κίνδυνο ρύπανσης από πετρελαιοειδή και σκουπίδια, την υποβάθμιση του παράκτιου οικοσυστήματος τους, την ταχύτατη και συχνά άναρχη ανάπτυξη, έχοντας τις δικές τους ιδιαιτερότητες.

Το πρόγραμμα αποσκοπούσε να καταγράψει αρχικά αυτά τα κοινά φυσικά χαρακτηριστικά των ακτών, τα κοινά προβλήματα, πλαισιωμένα από τις κοινές παραδόσεις που έχουν την αρχή τους στην Ελληνική Μυθολογία και Ιστορία. Μέσα από τη γνώση των συνθηκών, την επικοινωνία και τις επιτόπου επισκέψεις εκπροσώπων των φορέων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, την παραγωγή έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού, την ανάπτυξη της μονιμότερης συνεργασίας μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των σχολείων και κοινωνικών φορέων των 3 περιοχών, την παρουσίαση ενός εκπαιδευτικού πακέτου σε σχολεία από τις τρεις περιοχές αναδεικνύεται το ενιαίο του χώρου και προβάλλεται ανάγλυφη η ανάγκη προστασίας των ακτών, μέσα από την προσέγγιση της ανθρωπιστικής οικολογίας.

Με την εμπλοκή των Τοπικών Αρχών Αυτοδιοίκησης και τη συνεργασία των τοπικών κοινωνιών των τριών περιοχών ενδιαφέροντος τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός Δικτύου Ακτών σε Φυσική Κατάσταση από τις περιοχές της Θράκης, του Αιγαίου και της Κύπρου.

Αν και υπάρχουν περισσότερες ακτές με παρόμοια χαρακτηριστικά, για να γίνει η προσπάθεια αυτή πιο συγκεκριμένη επιλέχθηκαν ακτές από τις τρεις περιοχές, οι οποίες έχουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

1. είναι ακτές που βρίσκονται σε φυσική κατάσταση (διατηρούν τα οικολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά τους)
2. είναι ακτές που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με τουριστικά αναπτυγμένες ή υπό ανάπτυξη περιοχές
3. είναι ακτές που συνδέονται με το Μύθο και την Ιστορία, μέσα από την παράδοση της Ελληνικής Μυθολογίας και τα απομεινάρια ενός μεγάλου πολιτισμού (Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος 2001).

Οι πολυάριθμες συνεργασίες και εκστρατείες που προωθούνται και διοργανώνονται σε διμερές, πολυμερές και μεσογειακό επίπεδο αποτελούν σημαντική εμπειρία, είναι σχολείο τόσο για τους συμμετέχοντες όσο και για τις ίδιες τις οργανώσεις. Αυτή η γνώση και η εμπειρία, η ευαισθητοποίηση για τα κοινά – που σε πολλούς άλλους μοιάζουν μακρινά – προβλήματα εκφράζεται μέσα από τις προτεραιότητες που έχουν δοθεί τα τελευταία χρόνια στα προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, στον τρόπο σχεδιασμού τους, στην έμφαση που δίνετε όλο και περισσότερο στη συνεργασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά ευρύτερα και σε πολλές άλλες χώρες.

4.3.2 Ενθαρρύνουμε την ικανότητα του πολίτη να δράσει προς όφελος του αμέσου φυσικού περιβάλλοντός του

Η πολυπλοκότητα και η αλληλεξάρτηση των περιβαλλοντικών φαινομένων, καθώς και η έμφαση όλων των μεγάλων διεθνών εκστρατειών στα περιβαλλοντικά προβλήματα σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν διττό αποτέλεσμα. Από τη μια πλευρά αφυπνίζουν την κοινή γνώμη και συμβάλλουν στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενώ από την άλλη έχουν διαμορφώσει την εντύπωση ότι το περιβάλλον είναι σύστημα περίπλοκο και απόμακρο, όπου ο πολίτης διαθέτει πολύ λίγα μέσα δράσης.

Η πείρα αποδεικνύει ότι η μακροπρόθεσμη κινητοποίηση των πολιτών είναι συνάρτηση της επίγνωσης ότι μπορεί κανείς να δράσει άμεσα στο εγγύς περιβάλλον του και να επιφέρει σε αυτό πολύ ουσιαστικά και άκρως θετικά αποτελέσματα. Για το λόγο αυτό πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε συγκεκριμένες προσεγγίσεις πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης. Στόχος είναι κάθε πολίτης να γίνει, μέσω της προσωπικής του στάσης, καθημερινός θεματοφύλακας του άμεσου περιβάλλοντός του, ενώ παράλληλα να συμβάλλει στη συνετή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. Κάθε πολίτης οφείλει να συνειδητοποιήσει τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων του στο άμεσο περιβάλλον του, να πεισθεί ότι έχει τη δυνατότητα να αναλάβει θετικές ενέργειες και να αποκτήσει τα μέσα ώστε στις καθημερινές του δραστηριότητες να εφαρμόζει «σωστές περιβαλλοντικές πρακτικές».

Εν κατακλείδι, χωρίς διάχυση της πληροφόρησης, δίχως την έγκαιρη ενημέρωση, με ελλιπή περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αντίστοιχη ευαισθητοποίηση και συμμετοχή των πολιτών είναι αδύνατον να δρομολογηθεί αυτό που ονομάστηκε «Αειφόρος Ανάπτυξη». Ανάπτυξη δηλαδή, που σέβεται την οικολογική ισορροπία και προωθεί την βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Προφανώς, η ουσιαστική προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης απαιτεί πολλή δουλειά.

Κάθε επιμέρους προσπάθεια για την επίτευξή της, κατοχυρώνει και το πάντα επίκαιρο σύνθημα που λέει:

«Τον κόσμο μας δεν τον έχουμε κληρονομήσει από τις προηγούμενες γενιές, τον έχουμε δανειστεί για λίγο από τις μελλοντικές».

4.4 Η δική μας στάση απέναντι στην πρόκληση της αειφόρου ανάπτυξης

Ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να κάνει οικονομία υλικών. Η ίδια η φύση μας το διδάσκει αυτό. Το πνεύμα λιτότητας είναι αναγκαίο.

Η φύση μας διδάσκει να παίρνουμε από παντού τόσο όσο μας χρειάζεται, ούτως ώστε έτσι να έχουμε πάντα για να παίρνουμε. Πέραν όμως από την λιτότητα απαιτούνται αρκετά για να φτάσουμε σε αυτό που ονομάζεται αειφόρος ανάπτυξη.

Όπως υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Δικαίου του Περιβάλλοντος, πρέπει να υπάρχουν αυστηρές κυρώσεις για εκείνους που συστηματικά κακοποιούν το περιβάλλον. Η διαφώτιση του κοινού μέσω τύπου, ραδιοφώνου, τηλεοράσεως, με την αποφυγή προβολής λανθασμένων προτύπων και «γαργαλιστικών διαφημίσεων», πρέπει να είναι συνεχής. Η πραγματοποίηση σεμιναρίων περιβαλλοντικού ελέγχου είναι απαραίτητη και θα φέρει πιο κοντά τον άνθρωπο με το πρόβλημα.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στους νέους και στην προετοιμασία τους για τη σύγχρονη ζωή με διαρκή επιμόρφωση, πνευματική και ψυχική καλλιέργεια, ανάπτυξη των κοινωνικών αρετών, προβολή των ανθρωπιστικών αξιών και επιστροφή στην παράδοση. Πέρα από το Κράτος και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η οικογένεια, η εκκλησία και οι πνευματικοί άνθρωποι πρέπει με την προτροπή, τη συμβουλή και το παράδειγμά τους να συμβάλλουν σε αυτό.

4.4.1 Σε ποιο περιβάλλον θα ήθελες να ζεις;

Καυτό προβάλλει στον καθένα μας το ερώτημα: «Σε ποιο περιβάλλον θα σου άρεσε να ζεις;». Για να προσδιοριστεί αυτός ο προβληματισμός, θα δοθούν στη συνέχεια μερικά συγκεκριμένα ερωτήματα:

1. Θα σε ικανοποιούσε ένας υποβαθμισμένος χώρος κατοικίας, όπου ο θόρυβος η ρύπανση του αέρα από τα καυσαέρια και η αισθητική του περιβάλλοντα χώρου δεν θα είναι στοιχειωδώς ανεκτά;
2. Πως θα παίζουν τα παιδιά μέσα στις πληκτικές και απάνθρωπες πολυκατοικίες χωρίς αυλές, χωρίς πράσινο, χωρίς δέντρα;
3. Πως θα πάνε στο σχολείο τα παιδιά χωρίς πεζόδρομους και ποδηλατοδρόμους, αλλά και πως θα μπορέσουν να εμπνευστούν και να δημιουργήσουν κοιτάζοντας μέσα από τα παράθυρά τους τσιμέντο και δρόμους γεμάτους αυτοκίνητα;

4. Που θα μπορέσουν οι πολίτες της τρίτης ηλικίας να περπατήσουν, να συναθροιστούν, να πάνε βόλτα κάποιο εγγονάκι, όταν στερούνται οι γειτονιές στοιχειώδεις ανοικτούς χώρους κατάλληλα διαμορφωμένους, όπως λόγου χάρη είναι τα αστικά πάρκα ή ακόμα και οι παιδικές χάρες;
5. Πως θα είναι ανεκτό ένα περιβάλλον χωρίς καθαρές θάλασσες, χωρίς την ποικιλία ειδών πανίδας και χλωρίδας, ένα περιβάλλον δηλαδή όπου θα κυριαρχεί το τσιμέντο και το μέταλλο;
6. Ποιες θα είναι οι επαφές με τις ρίζες μας, όταν αλλάζουν με γοργότατο ρυθμό η φυσιογνωμία και ο χαρακτήρας της γειτονιάς ή των παραδοσιακών χωριών μας;
7. Και αφού η μνήμη μας εξασθενεί για τις πολιτιστικές και κοινωνικές ρίζες των ελεύθερων περιοχών του νησιού μας, ποια θα είναι η επαφή μας με τους χώρους των κατεχομένων εδαφών μας; (Παπασταύρος 1999γ)

Ζωτικής σημασίας για την ευτυχία των περισσότερων ανθρώπων είναι να αισθάνονται ότι ανήκουν σε μια αναγνωρισμένη κοινότητα, προς την οποία προσφέρουν κάτι που αξίζει, αλλά και η οποία στη συνέχεια τους σέβεται ως άτομα με προσωπικότητα και υπευθυνότητα. Σε αυτό ακριβώς το σημείο, λοιπόν, αποδεικνύεται ότι η αμφίδρομη επαφή πολίτη και κοινότητας είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητη. Είναι εδώ που η κοινωνική συμμετοχή προϋποθέτει συνειδητούς και υπεύθυνους πολίτες, οι οποίοι με την περιβαλλοντική τους ευαισθησία, με συνείδηση και με ενεργή συμμετοχή θα κτίσουν την κοινωνία του αύριο.

Όσον αφορά ιδιαίτερα στο νησί μας, την Κύπρο, θα πρέπει να παραδεχθούμε ότι μολονότι υπάρχει ικανοποιητική σε βαθμό περιβαλλοντική συνείδηση, παρόλα αυτά δεν υπάρχει η ανάλογη συμμετοχή των πολιτών σε περιβαλλοντικές εκδηλώσεις. Η ευαισθησία των κατοίκων για το περιβάλλον συχνά αναφέρεται περισσότερο στο πράσινο, ενώ πολλά ακόμα πρέπει να γίνουν για να υπάρξει προβληματική σε άλλα σοβαρά θέματα, όπως ο τρόπος ανάπτυξης, ο καταναλωτικός τρόπος ζωής, τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα κ.ά.

Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων δείχνει πάντως ότι οι Κύπριοι είναι δεκτικοί στα διάφορα μηνύματα για το περιβάλλον και την προστασία του, φτάνει αυτό βέβαια να έχει μια συνέχεια και συνέπεια. Ήταν αρκετά συγκινητικές οι στιγμές όπου απλοί πολίτες, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις για το περιβάλλον και τη ρύπανση, σε ορισμένες μαζικές εκδηλώσεις προσπάθησαν να δώσουν το δικό τους μήνυμα. Πάντως, διαφαίνεται μια αυξανόμενη τάση προβληματισμού σε όλο και μεγαλύτερη μερίδα των πολιτών, αλλά και παραδοχή της ανάγκης για καθολική και οργανωμένη κινητοποίηση για να σταματήσουν οι ποικίλες καταστροφικές δραστηριότητες που έχουν αρνητικές επιπτώσεις το περιβάλλον, για να αποκατασταθεί η

αρχέγονη ισορροπία ανάμεσα στα διάφορα είδη του πλανήτη και για να σωθεί το περιβάλλον από ανεπανόρθωτες καταστροφές και μαζί του να σωθεί και ο ίδιος ο άνθρωπος.

Πολλά αναμένονται βεβαίως από την περιβαλλοντική εκπαίδευση, η οποία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανοδική πορεία. Ο ρόλος επίσης των κρατικών και ιδιωτικών μέσων μαζικής ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) είναι εξαιρετικά σημαντικός για την αύξηση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για τα διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα. Έχουν γίνει αρκετά βήματα για μια τακτική ροή πληροφόρησης, ενώ αναμένεται ποιοτική και ποσοτική αύξηση στο άμεσο μέλλον.

Η πρόσφατη έναρξη λειτουργίας του Πανεπιστημιακού Ιδρύματος της Κύπρου αναμένεται να παίξει ουσιαστικό ρόλο στην παρουσίαση της ιστορίας, της παράδοσης και της συλλογικής αλήθειας του τόπου. Ταυτόχρονα, αναμένεται να μεταλαμπαδεύσει στο κοινωνικό σύνολο την εμπειρία και την προβληματική στα μεγάλα προβλήματα της σύγχρονης αναπτυξιακής διαδικασίας όπως είναι η ρύπανση, η εξάντληση και η καταστροφική χρήση των πρώτων υλών, τα οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα από τον καταναλωτικό τρόπο ζωής, η αλλοτρίωση και το άγχος από τους σύγχρονους ρυθμούς ζωής, η πολιτιστική παρακμή κ.ά.

Ως αποτέλεσμα της Τουρκικής εισβολής και κατοχής, το περιβαλλοντικό κίνημα της Κύπρου άργησε να αρθρώσει οικολογικό λόγο, ενώ από την άλλη πλευρά οι όποιες παρεμβάσεις γίνονται αντιμετωπίζονται από το Κράτος και την κοινωνία συνήθως με σκεπτικισμό.

Θα περιγράψουμε πιο κάτω την ανάπτυξη του περιβαλλοντικού και οικολογικού κινήματος και την ιστορική του εξέλιξη.

4.5 Ιστορική Αναδρομή

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην αρχή το περιβαλλοντικό κίνημα στο νησί μας άρχισε σε καθαρά φυσιολατρική βάση από την περίοδο μεταξύ των δύο Παγκοσμίων Πολέμων. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 άρχισαν να γεννιούνται προβληματισμοί για την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη και κυρίως για την καταστροφή του πρασίνου και την οικοδομική ανάπτυξη στις παραλίες. Όμως, η Τουρκική εισβολή το 1974 και τα αποτελέσματα αυτής, όπως ήταν φυσικό, επισκίασαν για μερικά χρόνια τις όποιες μεμονωμένες ή μικρές οργανωμένες φωνές, που έστω και χωρίς ουσιαστική οικολογική οπτική προσπαθούσαν να εκφράσουν μια διαμαρτυρία για την καταστροφή του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισαν παρεμβάσεις οικολογικού χαρακτήρα, με κριτική στο μοντέλο ανάπτυξης, στον τρόπο παραγωγής και κατανάλωσης, στη σύνδεση της προστασίας του περιβάλλοντος με την απελευθέρωση της κατεχόμενης Κύπρου, στην αλλοτρίωση της

Κυπριακής κοινωνίας από το κυνηγητό του εύκολου και γρήγορου κέρδους, στην ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη κ.ά.

Μέχρι το καλοκαίρι του 1992 είχαν δημιουργηθεί 15 περιβαλλοντικές και οικολογικές οργανώσεις (τοπικού αλλά και παγκύπριου χαρακτήρα) και άλλες 15 οργανώσεις (επαγγελματικές, επιστημονικές κ.ά.) που είχαν το περιβάλλον ως ένα από τα θέματα στις δραστηριότητές τους.

Από το 1988 έχει ιδρυθεί η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου. Η Ομοσπονδία είναι ο αναγνωρισμένος από την Πολιτεία φορέας, ο οποίος συμμετέχει σε συμβούλια και επιτροπές που ασχολούνται με το περιβάλλον. Οι ενέργειες της γίνονται γνωστές στο κοινό μέσω του Τύπου και μέσα από διοργανώσεις διαλέξεων σε συναφή με τη δραστηριότητά της ζητήματα. Η λειτουργία της βασίζεται στην εθελοντική εργασία των μελών της και οι κύριες πηγές εσόδων είναι οι συνδρομές των μελών της, κρατικές επιχορηγήσεις ή άλλες χορηγίες από ιδιώτες.

Βασικοί σκοποί της Ομοσπονδίας είναι οι ακόλουθοι:

- Ανάλυση πρωτοβουλιών παρέμβασης για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Ανάπτυξη της οικολογικής γνώσης και της περιβαλλοντικής συνείδησης, καθώς και συντονισμός των ενεργειών όλων των σχετικών οργανώσεων.
- Απελευθέρωση της Κύπρου με την αποχώρηση των Τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων και των εποίκων.
- Εξάλειψη κάθε ξένης στρατιωτικής παρουσίας από τον τόπο μας.
- Διεθνοποίηση της αλλοίωσης του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος στα κατεχόμενα, με ιδιαίτερη έμφαση στην καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και του χαρακτήρα του τόπου και τη δημογραφική του αλλοίωση (Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου 2001).

Η Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου αναμένεται να διαδραματίσει ακόμα πιο σημαντικό ρόλο στα περιβαλλοντικά θέματα του τόπου.

4.6 Γενικές Εκτιμήσεις

Το «οικολογικό αποτύπωμα» της Κύπρου μπορεί να είναι πολύ μικρό, αλλά μεγαλώνει με το πέρασμα του χρόνου. Η Κύπρος έπρεπε να αρχίσει να βαδίζει το δρόμο της αειφόρου ανάπτυξης. Η πολιτική απόφαση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγεται τη δέσμευση να διασφαλιστεί μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ των ανθρώπινων προσδοκιών και των μακροπρόθεσμων περιβαλλοντικών αναγκών (Γεωργιάδης 2002α).

Αειφόρος ανάπτυξη είναι η οικονομία που έχει ανθρώπινο πρόσωπο. Οι επιχειρήσεις άρχισαν να αναγνωρίζουν ότι λειτουργούν και αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον το οποίο, πολύ συχνά, επηρεάζεται αρνητικά από τις δραστηριότητές τους και η ποιότητα του οποίου, σχεδόν πάντα, επηρεάζει την κερδοφορία τους.

Οι ιδιωτικοί οργανισμοί καλούνται να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας των πολιτών να ανεβάσουν σε υψηλότερα επίπεδα την ευθύνη τους για τα κοινά και να λειτουργούν με τρόπο που να αναπτύσσονται και να είναι κερδοφόρες, ελαχιστοποιώντας, ταυτόχρονα, τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

Η Κύπρος θα ανταποκριθεί με επιτυχία και σε αυτό το νευραλγικό τομέα. Εχέγγυα επιτυχίας είναι η έμπρακτα αποδειχθείσα πολιτική βούληση της Κυβέρνησης για δράση, η υποστήριξη των μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος από όλα τα πολιτικά κόμματα, ο αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας των τοπικών αρχών και η ενεργός παρέμβαση των επιστημονικών, εργοδοτικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων (Γεωργιάδης 2002β).

Όμως, η επιτυχία στο δύσκολο αυτό δρόμο θα διασφαλιστεί, μόνο όταν ο κάθε πολίτης λάβει ενεργό μέρος στις προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος, συμμετέχοντας στον κοινό αγώνα. Αντίθετα, θα υπάρξουν προβλήματα αν ο κάθε ένας από εμάς παραμείνει παθητικός θεατής της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και αν αγνοηθεί ότι οι αποφάσεις που παίρνει η σημερινή γενιά δεσμεύουν και τις επόμενες γενιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΡΟΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η περιβαλλοντική πολιτική, η διατήρηση-προστασία και η βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος δεν είναι μόνο θεωρία. Είναι κατά κύριο λόγο πράξη και συγκεκριμένα πράξη που απορρέει από μελετημένη σκέψη και πρόγραμμα δράσης.

Ρόλος Κοινωνικού Λειτουργού

Το περιβάλλον είναι ένα πολύτιμο κοινωνικό αγαθό που υποβαθμίζεται στις μέρες μας όσο ποτέ προηγουμένως. Οι αιτίες αυτού του γεγονότος δύσκολα μπορούν να αναλυθούν, αφού οφείλονται κύρια στο σύγχρονο τρόπο ζωής του ανθρώπου. Ενόσ τρόπου ζωής, που απομακρύνει τον άνθρωπο από τη φύση και που επιφέρει σε αυτήν πολλά και σοβαρά προβλήματα.

Ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαία και επείγουσα η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων. Τα πολλά προβλήματα που ταλανίζουν το περιβάλλον χρίζουν επιστημονικής αντιμετώπισης. Οι επιστήμονες διαθέτουν τις ειδικές Γνώσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να παρέχουν ουσιαστική βοήθεια σε θέματα αποτελεσματικής προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος.

Μέσα στα πλαίσια της επιστημονικής αντιμετώπισης, ο Κοινωνικός Λειτουργός (Κ.Λ.) μπορεί να αναλάβει με τη σειρά του ενεργό ρόλο σε θέματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος. Η εκπαίδευση του Κ.Λ. δεν είναι – σε γενικές γραμμές – ουσιαστική σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον και για αυτό χρειάζεται η ενεργή συμμετοχή του σε προγράμματα επιμόρφωσης.

Η ανάμειξη του Κ.Λ. σε ό,τι αφορά το περιβάλλον μπορεί να γίνει πράξη κυρίως στο πλαίσιο της εργασίας του με κοινότητες για θέματα που σχετίζονται με την τοπική ανάπτυξη. Μέσα από τις ειδικές γνώσεις και τις δεξιότητές του, ο Κ.Λ. μπορεί να πετύχει την ευαισθητοποίηση των πολιτών και να προωθήσει θέματα κοινωνικής συμμετοχής.

Ο σύγχρονος άνθρωπος φαίνεται ότι δεν αγαπά τη φύση και κύρια αιτία αυτού είναι το γεγονός ότι δεν γνωρίζει τη σημασία και την αξία που έχει για τον ίδιο η φύση. Προφανής λοιπόν και άμεση είναι η αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής συνείδησης τόσο του σημερινού όσο και του αυριανού πολίτη. Η σημασία της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της κοινωνικής συμμετοχής των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη.

Μέσα από όλα αυτά φαίνεται ότι η προσπάθεια του Κ.Λ. θα πρέπει, κατά την άποψη μας, να επικεντρωθεί στο να κατανοήσει ο πολίτης την τεράστια αξία και σημασία που έχει το περιβάλλον για τη σωματική, πνευματική και κοινωνική του ευεξία. Η επαφή με ένα υγιές περιβάλλον προσφέρει στον άνθρωπο ηρεμία, συναισθηματική ισορροπία και ένα αίσθημα ασφάλειας.

Η απερίσκεπτη καταστροφή του περιβάλλοντος θέτει σε σοβαρό κίνδυνο όλα όσα μπορεί η φύση απλόχερα να προσφέρει στον άνθρωπο. Στους ανθρώπους εναπόκειται πλέον να συνειδητοποιήσουν το μέγεθος της καταστροφής που επιφέρουν με τις δραστηριότητές τους και να προσπαθήσουν να τις ελέγξουν όσο γίνεται καλύτερα και πιο αποτελεσματικά προς όφελος της φύσης.

Στη μάχη που δίνετε για την προστασία του περιβάλλοντος εμπλέκονται αρκετές επαγγελματικές ομάδες και επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων. Φαίνεται όμως να μην συναντά κανείς τα λεγόμενα «κοινωνικά επαγγέλματα». Αναμφίβολα η αναγκαιότητά τους κρίνεται απαραίτητη, ειδικά αν ληφθούν υπόψη όσα αναφέρθηκαν λίγο πιο πάνω. Συνοπτικά επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- Μειωμένη ως ανύπαρκτη επικοινωνία του ανθρώπου με τη φύση αρχικά και με τον συνάνθρωπό του στη συνέχεια.
- Ανησυχία του πληθυσμού για την επερχόμενη εξάντληση των φυσικών πόρων.
- Δύσκολη διαβίωση και συχνά πληκτική ζωή, κυρίως στις μεγαλουπόλεις. Οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων είναι απρόσωπες και ψυχρές. Το άγχος και ο ανταγωνισμός βρίσκονται καθημερινά στο προσκήνιο.
- Αισθητή γίνεται πλέον η απειλή σε βάρος διαφόρων ζωντανών οργανισμών και για το ίδιο το ανθρώπινο είδος στον πλανήτη Γη.

Φαίνεται πλέον καθαρά ότι ο σύγχρονος τρόπος ζωής καταπατά βασικές ανθρώπινες ανάγκες. Αλήθεια, ποιον ικανοποιεί ένας χώρος κατοικίας όπου ο θόρυβος, η ρύπανση του αέρα από τα καυσαέρια και η αισθητική του περιβάλλοντα χώρου δεν είναι στοιχειωδώς ανεκτά; Ποιον ικανοποιεί ότι τα παιδιά ζουν μέσα σε πληκτικές πολυκατοικίες, χωρίς αυλές, χωρίς πράσινο, χωρίς δέντρα; Κοιτάζοντας μέσα από τα παράθυρα βλέπει κανείς τσιμέντο και δρόμους γεμάτους αυτοκίνητα. Που είναι οι γειτονιές με τους στοιχειώδεις ανοικτούς χώρους, όπως είναι τα αστικά πάρκα ή ακόμα και οι παιδικές χάρες;

Η κρατική παρέμβαση είναι αναγκαία και ο κοινωνικός σχεδιασμός επιβεβλημένος. Συγκεκριμένα, απαραίτητος κρίνεται ο χωροταξικός σχεδιασμός, ο οποίος αναφέρεται στις ενέργειες και τεχνικές για την χρησιμοποίηση του χώρου και του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα, με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των ανθρώπων για κατοικία, καθαριότητα, υγεία, αναψυχή κ.λ.π. Ο κοινωνικός σχεδιασμός δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του χωροταξικού σχεδιασμού. Ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί και πρέπει να συμμετέχει στη διεπιστημονική ομάδα για τον χωροταξικό σχεδιασμό, για τον επιπρόσθετο λόγο ότι είναι ίσως ο πιο ενημερωμένος για τις κοινωνικές ανάγκες του

πληθυσμού και διαθέτει τις εμπειρίες από την εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων σε τοπικό, κυρίως, επίπεδο.

Προτεραιότητα αποτελεί ο σχεδιασμός ενός προγράμματος δράσης, με βάση το οποίο θα ξεκινήσουν οι διαδικασίες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος. Απώτερος σκοπός είναι η δυναμική κοινωνική συμμετοχή, έτσι ώστε να υπάρξουν ουσιαστικά οφέλη στο άμεσο περιβάλλον. Αυτό βέβαια απαιτεί ένα στάδιο μελέτης της κάθε κοινότητας. Πρέπει να διαπιστωθούν οι ακριβείς ανάγκες της κοινότητας, καθώς και ο βαθμός σύνδεσης αυτής της κοινότητας με το περιβάλλον. Επίσης αναγκαία είναι και η εκτίμηση του κατά πόσο επηρεάζεται η οικονομική ζωή του τόπου από δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το εγγύς περιβάλλον. Ο οικονομικός τομέας είναι κάτι που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, αφού τα οικονομικά συμφέροντα παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των όποιων διαδικασιών.

Όλες αυτές οι ιδιαιτερότητες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τον Κ.Α. κατά το στάδιο της αρχικής μελέτης. Αυτές είναι που αποτελούν την αφετηρία της δουλειάς του Κ.Α. και αυτές οι οποίες αποτελούν την βάση για το πρόγραμμα εργασίας του με την διεπιστημονική ομάδα. Για να μην μείνει όμως μόνο σε τοπικό επίπεδο, ο Κ.Α. μπορεί να συμμετέχει στον ευρύτερο χωροταξικό σχεδιασμό μέσα από την πραγματοποίηση ερευνών, την ανάλυση στοιχείων και την παροχή άλλων σημαντικών πληροφοριών.

Κλείνοντας την αναφορά στον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού δεν κρίνουμε σωστό και ωφέλιμο να καταλήξουμε σε ευχολόγιο αλλά σε μια προτροπή σε επιστήμονες και μη, για ουσιαστική προσφορά που να μην βασίζεται σε στείρες θεωρίες. Το περιβάλλον μπορεί να προστατευθεί με πράξεις και όχι με λόγια. Η παρέμβαση σε θέματα περιβάλλοντος χρειάζεται σχέδιο και οργανωμένη δράση. Η περιβαλλοντική πολιτική, η διατήρηση-προστασία και η βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος δεν είναι μόνο θεωρία. Είναι κατά κύριο λόγο πράξη και συγκεκριμένα πράξη που απορρέει από μελετημένη σκέψη και πρόγραμμα δράσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βασικός σκοπός της έρευνας είναι να διαπιστωθεί πώς οι Φορείς και οι Π.Μ.Κ.Ο. συμβάλλουν στην ενημέρωση και κατ' επέκταση στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

6.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Το δεύτερο μέρος της Πτυχιακής Εργασίας περιλαμβάνει τη διεξαγωγή της έρευνας. Όπως διαπιστώνεται και από τον τίτλο της εργασίας, στόχος μας είναι να ερευνήσουμε πως οι Φορείς και οι Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις συμβάλλουν αφενός στην ενημέρωση και αφετέρου στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Η πραγματοποίηση της έρευνας διεξήχθη με ερωτηματολόγιο που διαμορφώσαμε με βάση την θεωρία μας.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας ακολουθήσαμε τα ακόλουθα στάδια:

6.1.1 Προσδιορισμός Αντικειμένου Έρευνας

Στην περίπτωση της έρευνάς μας, η οποία αποσκοπούσε στη διερεύνηση των δράσεων Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και Φορέων στην Κύπρο, καταλήξαμε να μελετήσουμε συγκεκριμένους φορείς και ΜΚΟ. Για το σκοπό αυτό επικοινωνήσαμε και στη συνέχεια επισκεφτήκαμε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνά μας απευθύνθηκε στους προϊσταμένους των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και σε περίπου 20 Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Κύπρου.

Για την επιλογή του δείγματος ήρθαμε αρχικά σε επαφή με εκπροσώπους του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος και της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Περιβαλλοντικών Οργανώσεων. Οι επαφές αυτές αποσκοπούσαν στη συλλογή πληροφοριών από τις αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και αντίστοιχα για τις Π.Μ.Κ.Ο που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.

6.1.2 Επιλογή Υλικών Μέσων που Διατέθηκαν στην Έρευνα

Ο χρόνος, το χρήμα και το προσωπικό είναι μερικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη σε μεγάλες έρευνες. Σε ό,τι αφορά τη δική μας έρευνα, δεν αντιμετωπίσαμε παρόμοια προβλήματα, αφού το δείγμα μας ήταν σχετικά περιορισμένο.

6.1.3 Προηγούμενες Έρευνες

Προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε προηγούμενες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στο Τ.Ε.Ι. Κρήτης για το συγκεκριμένο θέμα, αλλά διαπιστώσαμε πως δεν έχει μελετηθεί μέχρι σήμερα από άλλους φοιτητές στη Σχολή μας.

Γενικότερα πρέπει να αναφέρουμε ότι αντιμετωπίσαμε δυσκολίες στο να εντοπίσουμε βιβλιογραφικές πηγές για το θέμα μας. Μεγάλο όγκο πληροφοριών εντοπίσαμε στο Διαδίκτυο (Internet), καθώς επίσης και σε ειδικά έντυπα που προμηθευτήκαμε από τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που επισκεφτήκαμε.

6.1.4 Καθορισμός του Αντικειμενικού Σκοπού της Έρευνας και των Υποθέσεων Εργασίας

Βασικός σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστώσουμε πώς οι Φορείς και οι Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις συμβάλλουν στην ενημέρωση και κατ' επέκταση στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, αρχικά διατυπώσαμε υποθέσεις εργασίας ή ερευνητικά ερωτήματα που θα μας βοηθούσαν στη συνέχεια να κάνουμε σαφείς ερωτήσεις, οι οποίες θα ανταποκρίνονταν στους σκοπούς της έρευνάς μας. Οι ερωτήσεις που διατυπώθηκαν ήταν το μέσο που χρησιμοποιήσαμε για να επιβεβαιώσουμε ή να διαψεύσουμε τις ακόλουθες υποθέσεις εργασίας:

- Κατηγοριοποίηση δράσεων των φορέων και των περιβαλλοντικών ΜΚΟ σε θέματα ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Αξιολόγηση των προαναφερθέντων δράσεων στην ενημέρωση και κοινωνική συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος από την σκοπιά των περιβαλλοντικών ΜΚΟ.

6.1.5 Σύνταξη Ερωτηματολογίου

Μετά από μελέτη του θεωρητικού μέρους της πτυχιακής εργασίας, διαμορφώσαμε δύο ερωτηματολόγια: ένα για τους Φορείς και ένα για τις Περιβαλλοντικές ΜΚΟ. Ας σημειωθεί ότι έγιναν αρκετές διορθώσεις μέχρι να ανταποκριθούν τα ερωτηματολόγια στις ανάγκες της

εργασίας μας. Όπως γνωρίζουμε υπάρχουν αρκετά είδη ερωτήσεων, που το καθένα αποσκοπεί και σε κάτι διαφορετικό.

Προσπαθήσαμε στη συνέχεια να χωρίσουμε το ερωτηματολόγιο σε ενότητες, έτσι ώστε να προσδιορίζεται καλύτερα το περιεχόμενό του και να είναι πιο εύκολο και ξεκάθαρο για όσους θα συμμετείχαν στην έρευνα. Έγινε προσπάθεια να διαμορφωθούν οι ερωτήσεις με όσο το δυνατό πιο ξεκάθαρο τρόπο. Το ερωτηματολόγιο θα συμπληρωνόταν με συνέντευξη, ενώ οποιεσδήποτε απορίες θα υπήρχαν από τους ερωτώμενους θα τις επιλύαμε επί τόπου. Αναμφίβολα θα ήταν ωφέλιμο για την εξέλιξη της έρευνάς μας, εάν οι ερωτήσεις δεν προκαλούσαν απορίες ή οποιαδήποτε άλλη δυσκολία στους ερωτώμενους.

Πιο αναλυτικά κατηγοριοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στις Π.Μ.Κ.Ο. ως ακολούθως:

- A.** ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
- B.** ΔΟΜΗ – ΠΟΡΟΙ
- Γ.** ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
- Δ.** ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ
- E.** ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
- ΣΤ.** ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Το ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στους περιβαλλοντικούς φορείς είχε τις ακόλουθες κατηγορίες ερωτήσεων:

- A.** ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
- B.** ΣΤΟΧΟΙ-ΔΡΑΣΕΙΣ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
- Γ.** ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ
- Δ.** ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ
- E.** ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

6.1.6 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Για τη ανάλυση των αποτελεσμάτων ακολουθήσαμε τη διαδικασία της κωδικοποίησης. Κωδικοποιήσαμε μία προς μία όλες τις απαντήσεις που συγκεντρώσαμε από τις συνεντεύξεις, ώστε να μπορέσουμε στη συνέχεια να καταχωρήσουμε τα δεδομένα που είχαμε στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η συλλογή των στοιχείων της έρευνας μας έγινε μέσω προσωπικής

μας επικοινωνίας με τον ερωτώμενο (ή τους ερωτώμενους), ώστε να διεγείρουμε το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή εξηγώντας τους παράλληλα και τον σκοπό της έρευνάς μας.

Με τη μέθοδο της μεικτής δομημένης και ελίτ συνέντευξης προσπαθήσαμε να ελέγξουμε τους ερωτώμενους και να μας απαντήσουν σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα (ερωτηματολόγιο) της έρευνάς μας, το οποίο ήταν σταθερό. Έτσι σε κάθε άτομο θέσαμε τις ίδιες ερωτήσεις με τον ίδιο τρόπο, έτσι ώστε οι όποιες διαφορές ανάμεσα στις απαντήσεις να θεωρούνται σαν πραγματικές διαφορές και όχι σαν αποτέλεσμα της έρευνας αυτής καθ' αυτής. Επίσης, στην έρευνά μας ο ερωτώμενος ήταν ένα άτομο κύρους, που μπορούσε να ασκεί επιρροή μέσα στο πεδίο μελέτης, διέθετε πολλές γνωριμίες και ήταν πολύ καλός γνώστης του συγκεκριμένου κάθε φορά οργανισμού ή φορέα.

Μετά την κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων μας και την κατηγοριοποίησή τους, δημιουργήσαμε τη βάση δεδομένων για να συνδέσουμε τις κατηγορίες και να τις συγκρίνουμε μεταξύ τους. Στη συνέχεια αποφασίσαμε να προβούμε στην ανάλυση κάποιων μεμονωμένων ερωτήσεων, όπου ο συσχετισμός τους είχε – κατά τη γνώμη μας – τη δυνατότητα να εξασφαλίσει από μόνος τους κάποια στοιχεία του βασικού σκοπού της έρευνάς μας, που αφορούσε την ενημέρωση και κατ' επέκταση την κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

6.1.7 Εκτίμηση Δυσκολιών κατά την Πραγματοποίηση της Έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς μας, το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν η άρνηση κάποιων περιβαλλοντικών οργανώσεων να μας παραχωρήσουν συνέντευξη. Η άρνησή τους προερχόταν από το γεγονός ότι η προσφορά των περισσότερων στην οργάνωση ήταν εθελοντική και κατά συνέπεια υπήρχε έλλειψη διαθέσιμου χρόνου.

6.2 Κωδικοποίηση Απαντήσεων Ερωτηματολογίων

Στη συνέχεια ακολουθεί η κωδικοποίηση των απαντήσεων των Π.Μ.Κ.Ο. και των κρατικών φορέων για την κάθε ερώτηση ξεχωριστά. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με βάση την πλειοψηφία των απαντήσεων που πήραμε, αλλά και κάποιων άλλων μεμονωμένων απαντήσεων (μειοψηφία).

Ερωτηματολόγια προς Π.Μ.Κ.Ο

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Β: ΔΟΜΗ - ΠΟΡΟΙ

B1. Πως διοικείται η οργάνωσή σας;

Η πλειοψηφία των Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Π.Μ.Κ.Ο.) μας απάντησε ότι η οργάνωση διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ σε τρεις Π.Μ.Κ.Ο. η διοίκηση ασκείται αντίστοιχα από Εκτελεστική Επιτροπή, Συντονιστική Επιτροπή και Διεύθυνση.

B2. Πόσα άτομα αποτελούν το προσωπικό της οργάνωσης;

Οι περισσότερες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μας απάντησαν ότι δεν διαθέτουν έμμισθο προσωπικό και ότι οι ανάγκες της οργάνωσης καλύπτονται με την εθελοντική εργασία των μελών. Ένας πολύ μικρός αριθμός Π.Μ.Κ.Ο. απασχολεί κυρίως γραμματέα για τις ανάγκες της οργάνωσης.

Συνοψίζοντας τα πιο πάνω διαφαίνεται ότι το προσωπικό των οργανώσεων, ως επί το πλείστον, ενδιαφέρεται για το αντικείμενο της οργάνωσης και ότι η απασχόλησή του σε αυτή αποτελεί προσωπική του επιλογή σε βάρος του ελεύθερου χρόνου του.

B3. Ποιες είναι οι ηλικιακές κατηγορίες του προσωπικού;

Η πλειοψηφία του προσωπικού που απασχολείται στις Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι μέσης ηλικίας (80%), δηλαδή περίπου 25-45 ετών. Ένας μικρός αριθμός έχει ηλικία πάνω από 45 ετών (20%).

B4. Σχέση εργασίας του προσωπικού (part-time, εργάζονται στην οργάνωση αποκλειστικά, εθελοντικά κ.λ.π.):

Στην ερώτησή μας αυτή η πλειοψηφία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μας απάντησε ότι το προσωπικό απασχολείται εθελοντικά, ενώ όπως έχουμε προαναφέρει σε ορισμένες από αυτές το προσωπικό εργάζεται με καθεστώς μερικής απασχόλησης ή εργάζεται αποκλειστικά στην οργάνωση.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι δεν διατίθενται ικανοποιητικά κονδύλια ούτως ώστε να υπάρχει η οικονομική ευχέρεια για να εργάζονται κάποια άτομα σε Π.Μ.Κ.Ο. Έτσι κατ' ανάγκη η εργασία προσφέρεται εθελοντικά. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι η εργασία προσφέρεται εθελοντικά φανερώνει τις ανιδιοτελείς προσπάθειες που καταβάλλονται από αρκετά άτομα για το συμφέρον του περιβάλλοντος.

B5. Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του προσωπικού;

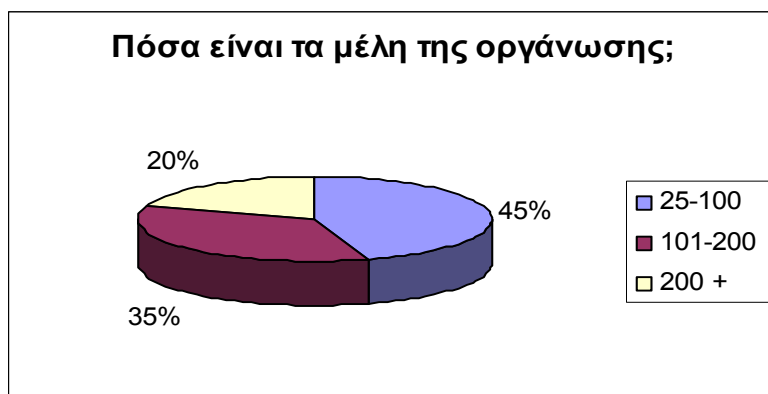
Η εκπαίδευση του προσωπικού των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων προέρχεται από όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής πυραμίδας. Στη πλειοψηφία τους είναι απόφοιτοι διαφόρων Σχολών Πανεπιστημίου.

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω, η πλειοψηφία των ατόμων που απασχολούνται στις Π.Μ.Κ.Ο. είναι άνθρωποι μορφωμένοι, οι οποίοι σκέπτονται το μέλλον τους μαζί με το μέλλον του πλανήτη. Οι επιστημονικές γνώσεις που διαθέτει το προσωπικό των Π.Μ.Κ.Ο. αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για την καλύτερη οργάνωσή τους και για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων.

B6. Πόσα είναι τα μέλη της οργάνωσης αριθμητικά;

Από την έρευνα που κάναμε φάνηκε ότι η πλειοψηφία των Π.Μ.Κ.Ο. απαριθμεί μεταξύ 25-100 μέλη (45%). Μεταξύ 101-200 μέλη απαριθμεί το 35% και ένας μικρότερος αριθμός (20%) απαριθμεί πάνω από 200 μέλη.

Φαίνεται λοιπόν ότι οι Π.Μ.Κ.Ο διαθέτουν ικανοποιητικό αριθμό μελών. Ενδεικτικό γεγονός είναι ότι πριν μερικά χρόνια απαριθμούσαν, όπως αναφέρουν οι περισσότερες οργανώσεις, πολύ πιο μικρό αριθμό μελών. Όμως οι συνεχείς και εντατικές προσπάθειές τους για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού είχαν σαν αποτέλεσμα την σημαντική αυτή αύξηση στον αριθμό των μελών τους.

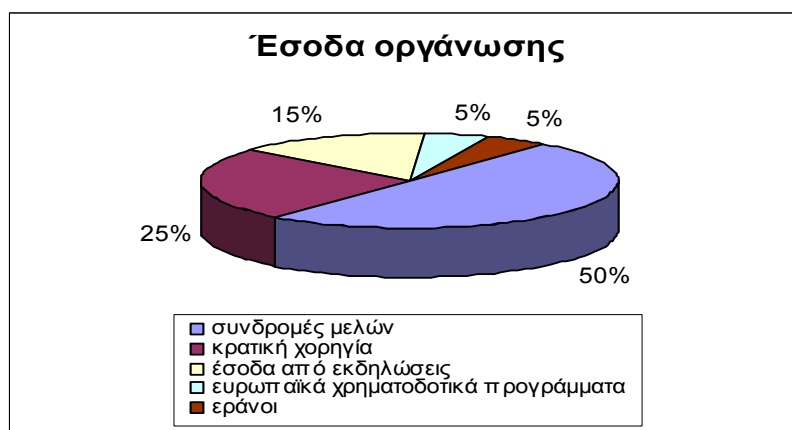
B7. Ποια είναι η σύνδεση των μελών με την οργάνωση;

Στο σύνολό τους, τα μέλη των Π.Μ.Κ.Ο. συνδέονται εθελοντικά με την οργάνωση.

B8. Ποιες είναι οι κύριες πηγές εσόδων της οργάνωσης;

Οι κύριες πηγές εσόδων των Π.Μ.Κ.Ο. προέρχονται από τις συνδρομές των μελών τους (50%), από κρατικές επιχορηγήσεις (25%), έσοδα από εκδηλώσεις που διοργανώνουν διαθέτοντας προς πώληση διάφορα προϊόντα (15%), από ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα (5%), καθώς και από εράνους που πραγματοποιούν (5%).

Από τα πιο πάνω διαφαίνεται ότι η βιωσιμότητα των Π.Μ.Κ.Ο. εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνδρομές των μελών τους και κατά δεύτερο λόγο από κρατικές επιχορηγήσεις. Ως εκ τούτου οι Π.Μ.Κ.Ο. για να ενισχύσουν τα έσοδά τους προχωρούν στην πραγματοποίηση διαφόρων εκδηλώσεων και εράνων, ούτως ώστε να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες τους.

B9. Σε ποιες κύριες δράσεις χρησιμοποιείτε τα έσοδά σας;

Τα έσοδα των Π.Μ.Κ.Ο. χρησιμοποιούνται σε δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, δηλαδή σε διαλέξεις, σεμινάρια, συνέδρια, ενημερωτικό έντυπο υλικό κ.ά. Επίσης χρησιμοποιούνται και σε δράσεις προώθησης της κοινωνικής συμμετοχής, δηλαδή σε δέντροφυτεύσεις, εκστρατείες καθαριότητας, σε πορείες, εκδρομές κ.ά.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα έσοδά τους σε ποικίλες δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και κοινωνικής συμμετοχής, υποβοηθώντας έτσι στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Γ: ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γ1. Ποιος είναι ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι της οργάνωσης;

Σε αυτή την ερώτηση η πλειοψηφία απάντησε ότι ο κύριος σκοπός της οργάνωσης είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον. Συγκεκριμένα σε μια περιβαλλοντική οργάνωση μας είπαν: *«Στοχεύουμε στην προαγωγή της ευαισθητοποίησης του κοινού για το περιβάλλον, στη συνειδητοποίηση της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος και στην υιοθέτηση από το κάθε άτομο μιας περιβαλλοντικής συμπεριφοράς»*. Σε ότι αφορά τους επιμέρους στόχους των Π.Μ.Κ.Ο μας απάντησαν ότι αφορούν στη βελτίωση και τήρηση της νομοθεσίας, στην προαγωγή της περιβαλλοντικής παιδείας και στην προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Το γεγονός ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. έχουν περίπου τους ίδιους στόχους και σκοπούς βοηθά πάρα πολύ τη μεταξύ τους συνεργασία και κατά συνέπεια την επίτευξη των κοινών σκοπών και στόχων τους.

Γ2. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνονται οι στόχοι της οργάνωσης;

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων μας απάντησαν ότι επιτυγχάνουν τους στόχους τους κυρίως με τους εξής τρόπους: **α)** διοργάνωση σεμιναρίων και διαλέξεων, **β)** συμμετοχή σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, **γ)** δημοσιεύσεις άρθρων και θέσεων των Π.Μ.Κ.Ο. σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον και **δ)** προσφορά ενημερωτικού έντυπου υλικού στους πολίτες. Επίσης η επίτευξη των στόχων τους επιτυγχάνεται με τη διοργάνωση εκδηλώσεων όπως πορείες διαμαρτυρίας, εκστρατείες καθαριότητας, δέντροφυτεύσεις κ.λ.π.

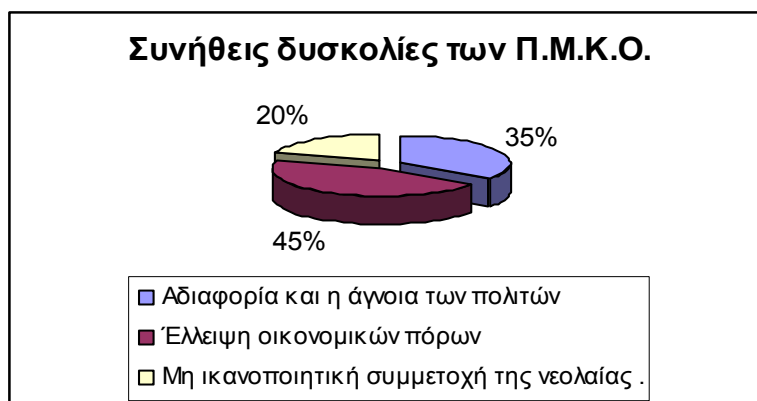
Γ3. Με τα μέσα αυτά επιτυγχάνονται οι στόχοι;

Στο σύνολό τους οι Π.Μ.Κ.Ο. μας απάντησαν ότι θεωρούν πως με τα μέσα αυτά επιτυγχάνουν τους στόχους τους.

Γ4. Ποιες είναι οι συνήθεις δυσκολίες που αντιμετωπίζετε κατά την προσπάθεια επίτευξης των στόχων σας;

Από την έρευνα που κάναμε φάνηκε ότι οι συνήθεις δυσκολίες είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων (45%), η αδιαφορία και η άγνοια των πολιτών (35%) και η μη ικανοποιητική συμμετοχή της νεολαίας (20%).

Μέσα από το ψηλό ποσοστό (45%) που συγκέντρωσε η απάντηση «έλλειψη οικονομικών πόρων», φαίνεται ξεκάθαρα ότι το οικονομικό αποτελεί την πρώτη μεγάλη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι Π.Μ.Κ.Ο. στην προσπάθεια να πετύχουν τους στόχους που θέτουν. Η αδιαφορία και άγνοια των πολιτών παρουσιάζεται ως η δεύτερη μεγαλύτερη δυσκολία, με την μη ικανοποιητική συμμετοχή της νεολαίας να συγκεντρώνει ένα μικρότερο ποσοστό στις απαντήσεις των Π.Μ.Κ.Ο.

Στο σημείο αυτό προκύπτει εύλογα ένα ερώτημα, το οποίο αν και δεν βρισκόταν εντός του ερωτηματολογίου, κρίθηκε σωστό όπως τεθεί υπόψη των ερωτώμενων που έδιναν τις πιο πάνω απαντήσεις:

«Εάν υπήρχε η οικονομική άνεση να προβείτε σε όλες εκείνες τις δράσεις που επιθυμούσατε, πιστεύετε ότι θα ήταν μειωμένη η αδιαφορία και άγνοια από μέρος των πολιτών και αυξημένη η συμμετοχή της νεολαίας στα περιβαλλοντικά δρώμενα»;

Οι απαντήσεις, στο σύνολο τους, δεν ήταν σε καμία περίπτωση καταφατικές. Φαίνεται πως δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η οικονομική ευχέρεια από πλευράς Π.Μ.Κ.Ο. μπορεί να

επιφέρει από μόνη της ευεργετικά αποτελέσματα. Χρειάζεται θέληση και πίστη από μέρους των πολιτών για να υπάρξουν οφέλη. Όσα μέσα κι αν χρησιμοποιηθούν δεν μπορεί να υπάρξει θετικό αποτέλεσμα εάν ο πολίτης δεν θέλει να ακούσει, να πιστέψει και να συμμετέχει.

Συνοψίζοντας τις απαντήσεις φαίνεται ότι χρειάζεται να καταβληθούν εντονότερες προσπάθειες, με όσα μέσα κι αν διαθέτουν οι Π.Μ.Κ.Ο., για την ενημέρωση του κοινού η οποία, υπό προϋποθέσεις, μπορεί να οδηγήσει στην ευαισθητοποίηση. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ενημέρωση και η προσπάθεια για να ευαισθητοποιηθεί η νεολαία, που όπως διαφαίνεται και από προηγούμενη απάντησή, θεωρείται ως εκείνη η ηλικιακή κατηγορία που αγνοεί περισσότερο τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Γ5. Κατά πόσο και με ποιους τρόπους συμβάλει στην επίτευξη των στόχων των Μ.Κ.Ο. το Κράτος;

Στην πλειοψηφία τους οι Π.Μ.Κ.Ο. δηλώνουν ότι το Κράτος συμβάλει ικανοποιητικά στην επίτευξη των στόχων τους (70%), ενώ ένας μικρότερος αριθμός οργανώσεων απάντησαν το αντίθετο (30%). Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις απαντήσεις των Π.Μ.Κ.Ο. φάνηκε ότι το Κράτος ενισχύει τις οργανώσεις με μικρή οικονομική βοήθεια, καθώς επίσης παρέχει σε αυτές την δυνατότητα συμμετοχής σε κυβερνητικές και δημοτικές επιτροπές.

Φαίνεται, από αυτή την απάντηση, ότι το Κράτος δείχνει ενδιαφέρον για το έργο που επιτελούν αυτές οι οργανώσεις και ότι προσπαθεί να τις στηρίζει.

Όπως δηλώνουν οι πλείστες Π.Μ.Κ.Ο., μια πιθανή αύξηση της οικονομικής βοήθειας από μέρους του Κράτους θα τις βοηθούσε περισσότερο προς την επίτευξη των στόχων τους. Φαίνεται λοιπόν ότι από τη μια πλευρά υπάρχει ικανοποίηση για την Κρατική συμβολή αλλά από την άλλη υπάρχει η πεποίθηση ότι το Κράτος μπορεί να βοηθήσει περισσότερο.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Δ: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δ1. Υπάρχει συνεργασία με άλλες Κυπριακές ή διεθνείς περιβαλλοντολογικές οργανώσεις;

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων Π.Μ.Κ.Ο. απάντησε ότι διατηρεί συνεργασία με άλλες Κυπριακές ή διεθνείς περιβαλλοντολογικές οργανώσεις. Μόνο μια από αυτές δεν διατηρεί καθόλου συνεργασία με άλλες οργανώσεις.

Δ2. Αν ΝΑΙ, με ποιες και πως επιτυγχάνεται αυτή η συνεργασία;

Σε τοπικό επίπεδο, οι Π.Μ.Κ.Ο. συνεργάζονται μεταξύ τους αφού είναι μέλη της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών Οργανώσεων και διατηρούν επαφές μέσω αυτής της ιδιότητας. Σε διεθνές επίπεδο, η πλειοψηφία των Π.Μ.Κ.Ο. συνεργάζονται με τη Greenpeace, το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) και με τους Φίλους της Γης (Friends of the Earth).

Όσον αφορά στον τρόπο της επικοινωνίας, αυτή επιτυγχάνεται μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας, ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων και με φιλοξενία ξένων αντιπροσωπειών.

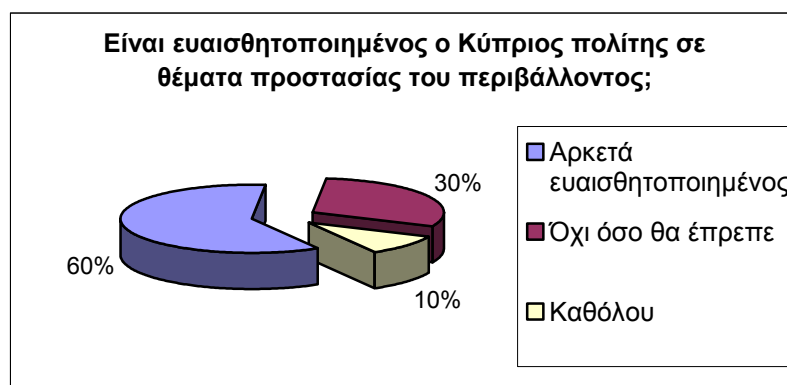
Οι πλείστες περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν ορισμένους κοινούς σκοπούς και στόχους και η συνεργασία τους βοηθά αρκετά στην υλοποίηση αυτών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνεργασία του Ορειβατικού Συλλόγου Λεμεσού με την Επιτροπή Περιβάλλοντος Λεμεσού οι οποίες αλληλοστηρίζονται και σε οικονομικό επίπεδο για την κάλυψη των εξόδων τους, πέραν φυσικά από τα άλλα επίπεδα συνεργασίας που διατηρούν.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ε: ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ε1. Πιστεύετε ότι ο πολίτης της Κύπρου είναι ευαισθητοποιημένος πάνω σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος;

Οι περισσότερες Π.Μ.Κ.Ο. πιστεύουν ότι ο Κύπριος πολίτης είναι αρκετά ευαισθητοποιημένος πάνω σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον (60%). Ένας μικρότερος αριθμός Π.Μ.Κ.Ο. μας απάντησε ότι δεν είναι ευαισθητοποιημένος όσο θα έπρεπε (30%), ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 10% υποστηρίζει ότι ο Κύπριος πολίτης δεν είναι καθόλου ευαισθητοποιημένος.

Όπως φαίνεται και από την πλειοψηφία των απαντήσεων, οι Π.Μ.Κ.Ο. μένουν ικανοποιημένες από το βαθμό ευαισθητοποίησης του κοινού της Κύπρου για το περιβάλλον. Από αυτό μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι είναι ικανοποιημένες και από τα μέσα που έχουν χρησιμοποιήσει για την ευαισθητοποίηση του κοινού.

Το ποσοστό που μας απάντησε ότι ο Κύπριος πολίτης δεν είναι όσο θα έπρεπε ευαισθητοποιημένος, υποστηρίζει ότι υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω ευαισθητοποίησή φτάνει να υπάρχει θέληση και πίστη ότι ο κάθε ένας μπορεί να συμβάλει θετικά στην προστασία του περιβάλλοντος. Παράλληλα υποστηρίζουν ότι κυρίως η αδιαφορία του κόσμου δεν ευνοεί το γεγονός αυτό. Οι συγκεκριμένες Π.Μ.Κ.Ο. άφησαν να εννοηθεί ότι δεν είναι απογοητευμένες από τον βαθμό ευαισθητοποίησης του κοινού, αλλά ότι επιμένουν πως υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

E2. Αν ΟΧΙ, γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Οι Π.Μ.Κ.Ο. που απάντησαν αρνητικά αιτιολόγησαν την απάντησή τους με το ότι ο Κύπριος πολίτης έχει θέσει άλλες προτεραιότητες στη ζωή του, προσβλέποντας στην εξασφάλιση ολόενα και περισσότερων υλικών αγαθών και αγνοώντας ταυτόχρονα τις βλαβερές για το περιβάλλον συνέπειες που έχει αυτή η συμπεριφορά του. Άλλος ένας ανασταλτικός παράγοντας ως προς την ευαισθητοποίηση των πολιτών είναι και η αδιαφορία του κόσμου για τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Οι πολίτες δεν επιθυμούν να ενημερωθούν για την σοβαρότητα και την έκταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Χαρακτηριστική απάντηση είναι η ακόλουθη: *«...δεν νοιάζονται γιατί υποτιμούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα του τόπου. Όταν και εάν καταλάβουν την σοβαρότητα όλων αυτών, ίσως και να είναι πολύ αργά».*

E3. Πιστεύετε ότι η Περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζει το Κράτος είναι αποτελεσματική για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων;

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων Π.Μ.Κ.Ο. απάντησε ότι η περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζει το Κράτος για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων δεν είναι αποτελεσματική. Ένας μικρός αριθμός ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η πολιτική που ασκεί το Κράτος είναι ικανοποιητική. Σε μια απάντηση μας είπαν τα εξής:

«...ακολουθείται σε σχέση με το παρελθόν μια βελτιωμένη ορθολογιστική πολιτική, αν και χρειάζεται περισσότερη τόλμη και βούληση για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων».

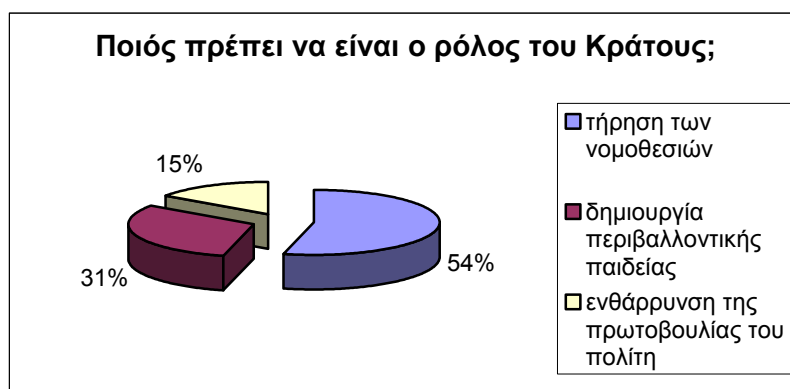
Ε4. Αν ΟΧΙ, ποιος πιστεύετε ότι θα έπρεπε να είναι ο ρόλος του Κράτους;

Οι περισσότερες Π.Μ.Κ.Ο. πιστεύουν ότι το Κράτος πρέπει να είναι πιο αυστηρό σε θέματα νομοθεσίας και περισσότερο ευέλικτο ώστε να παίρνει πιο γρήγορες και ορθολογικές αποφάσεις. Το γεγονός ότι πολλοί παραβάτες παραμένουν ατιμώρητοι όταν συστηματικά κακοποιούν το περιβάλλον ή απλά ο Νόμος τους «χαϊδεύει» με κάποια χρηματικά πρόστιμα είναι απαράδεκτο. Η αυστηρή τήρηση της νομοθεσίας μπορεί να φέρει πολύ θετικά αποτελέσματα. «...Όσοι δεν ενδιαφέρονται και δεν δείχνουν πρόθυμοι να σεβαστούν το περιβάλλον, θα αναγκαστούν να το πράξουν γιατί ο Νόμος θα είναι αμείλικτος», δήλωσε χαρακτηριστικά εκπρόσωπος οργάνωσης.

Αποτελεί πεποίθηση της πλειοψηφίας των Π.Μ.Κ.Ο ότι η υιοθέτηση αυστηρών νομοθεσιών και η πιστή εφαρμογή τους θα ωφελήσει σε σημαντικό βαθμό. Σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη του προαναφερθέντος είναι η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κύπρος οφείλει να συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της Ε.Ε. Σε αντίθετη περίπτωση οι επιπτώσεις θα είναι πολύ βαριές.

Επίσης πιστεύουν ότι πρέπει να χτιστεί περιβαλλοντική συνείδηση μέσω της παιδείας. Τα παιδιά, με τη δύναμη αφομοίωσης που διαθέτουν, μπορούν να αποτελέσουν τους καλύτερους εργάτες για την αυριανή κοινωνία. Το παιδί δέχεται το μήνυμα και το κάνει πράξη, πολύ πιο εύκολα από οποιονδήποτε άλλο. Έτσι λοιπόν με πρεσβευτές τις μικρές ηλικίες, μπορεί να επιτευχθεί διαμόρφωση συνείδησης και για τις υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες.

Τέλος, κάποιες Π.Μ.Κ.Ο. θεωρούν σημαντικό όπως το Κράτος, το οποίο διαθέτει μεγαλύτερη οικονομική δύναμη από αυτές, να αναζητήσει νέους και πρωτότυπους τρόπους προσέγγισης του κοινού ούτως ώστε αυτό να ενθαρρυνθεί να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΣΤ: ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

ΣΤ1. Ποια είναι τα μελλοντικά σας σχέδια σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ευαισθητοποίησης;

Οι Π.Μ.Κ.Ο. στο σύνολό τους σχεδιάζουν μελλοντικά τη συνέχιση και εντατικοποίηση των προσπαθειών τους για την προστασία του περιβάλλοντος (ενημέρωση – εκπαίδευση). Επίσης, μέσα στα μελλοντικά τους σχέδια είναι η διεύρυνση των τομέων ενασχόλησής τους και η αύξηση του αριθμού των μελών τους.

Ελπίζουν ότι το Κράτος θα συνεχίσει να βρίσκεται δίπλα τους και θα τις ενισχύσει περαιτέρω στις προσπάθειες που καταβάλλουν.

Το γεγονός ότι οι οργανώσεις υποστηρίζουν στο σύνολό τους την ιδέα συνέχισης του έργου που ήδη επιτελούν αφήνει να διαφανεί ότι παραμένουν ευχαριστημένες τόσο από τα μέσα που επέλεξαν για να φέρουν εις πέρας το έργο τους όσο και από τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Β: ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

B1. Ποιος είναι ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι της οργάνωσής σας;

Ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας απάντησε ότι στόχοι της υπηρεσίας είναι η ολοκλήρωση της εναρμόνισης με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο της Ε.Ε., η προώθηση και ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον, η ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στις επιμέρους πολιτικές του κράτους και, τέλος, η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών στην ίδια ερώτηση μας απάντησε ότι στόχοι του Τμήματός του είναι η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές, η προώθηση του αγροτουρισμού, η βελτίωση των υπαρχόντων δασών και η επέκταση της δασοκάλυψης σε όλη τη Κύπρο.

B2. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνετε τους στόχους σας;

Στην ερώτηση αυτή ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών μας απάντησε ότι, συνήθως, επιτυγχάνουν τους στόχους τους με την ενημέρωση του κοινού μέσω των Μ.Μ.Ε. για την προστασία των δασών, με ενημερώσεις στις ορεινές κοινότητες και με την εκτύπωση ενημερωτικών εντύπων που σχετίζονται με την προστασία της πανίδας και της χλωρίδας της Κύπρου.

Από την άλλη ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας απάντησε ότι επιτυγχάνουν τους στόχους τους με την προώθηση νέων νομοθεσιών για το περιβάλλον, με τη θεσμοθέτηση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών μέσω των νομοθεσιών, με τη συμμετοχή σε συνεδριάσεις κοινοβουλευτικών επιτροπών για επηρεασμό στη λήψη των αποφάσεων, με τη συμμετοχή σε προγράμματα στη τηλεόραση και το ραδιόφωνο, με την προετοιμασία και τη διανομή φυλλαδίων και ενημερωτικών εντύπων για το περιβάλλον, με τη διοργάνωση σεμιναρίων, με την επιχορήγηση οργανώσεων και φορέων για την ανάληψη δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, και τέλος με την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα.

B3. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσατε να μας αναφέρετε ποιες είναι οι συνήθεις δυσκολίες που αντιμετωπίζετε κατά τη προσπάθεια επίτευξης των στόχων σας;

Μια πολύ σημαντική δυσκολία που αντιμετωπίζει το Τμήμα Δασών κατά την επίτευξη των στόχων του είναι η άρνηση των ιδιωτών να ενημερωθούν για το σχέδιο πυροπροστασίας και να δώσουν την συγκατάθεσή τους για την τοποθέτηση πυροσβεστικών αντλιών στις ιδιοκτησίες τους. Επίσης, ανασταλτικός παράγοντας για την ορθολογικότερη λειτουργία του Τμήματος, όπως μας ανέφερε ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών, είναι η έλλειψη επιστημονικού προσωπικού.

Από την άλλη πλευρά, ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας ανέφερε ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά την προσπάθεια επίτευξης των στόχων τους είναι: Πρώτον, ο τομέας του περιβάλλοντος στην Κύπρο αποτελεί μια παρεξηγημένη έννοια για πολλούς συμπολίτες μας. Για ορισμένους περιβάλλον εξακολουθεί να είναι μόνο η φύση, κάτι που δεν είναι σωστό. Για αυτό και πρέπει, κατά την άποψή του, να συνειδητοποιήσει επιτέλους ο κόσμος ότι περιβάλλον είναι και ο τρόπος ζωής, η ποιότητα ζωής, ο τρόπος που οδηγεί κ.ά. Δεύτερον, οι προτεραιότητες της κοινωνίας μας ακόμη εξακολουθούν να σχετίζονται με την αύξηση των υλικών αγαθών και με οικονομικές προτεραιότητες. Υπάρχει φοβία ότι τυχόν μέτρα που παίρνονται για την προστασία του περιβάλλοντος θα έχουν επιπτώσεις στην ευμάρεια που επιδιώκει ο κάθε άνθρωπος. Τρίτον, και πολύ σημαντικό για την Υπηρεσία Περιβάλλοντος, είναι το γεγονός της αριθμητικής ανεπάρκειας προσωπικού που δεν τους επιτρέπει να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Γ: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Γ1. Υπάρχει συνεργασία με Κυπριακές ή διεθνείς περιβαλλοντικές οργανώσεις;

Γ2. Αν ΝΑΙ, με ποιες και πως επιτυγχάνεται αυτή η συνεργασία;

Στην ερώτηση Γ1 ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών μας απάντησε ότι έχουν άμεση συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις στο επίπεδο της εξάπλωσης και διατήρησης του πρασίνου στα δάση μας.

Στην ερώτηση Γ2 μας ανέφερε ότι έχουν συνεργασία με όλες τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, αφού αρκετοί υπάλληλοι του Τμήματος Δασών είναι και υπεύθυνοι περιβαλλοντικών οργανώσεων σε όλη τη Κύπρο και έτσι διατηρούν πολύ καλή συνεργασία.

Η συνεργασία τους επιτυγχάνεται με συνεχή αλληλοενημέρωση και συμμετοχή και από τις δύο πλευρές σε διάφορα σεμινάρια και εκδηλώσεις ενημερωτικού χαρακτήρα.

Η Υπηρεσία Περιβάλλοντος δεν έχει συνεργασία με διεθνείς οργανώσεις πέρα από το επίπεδο της παροχής πληροφοριών. Όσον αφορά στην Κύπρο υπάρχει συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, αλλά και με οργανώσεις που δεν είναι αμιγώς περιβαλλοντικές αλλά που ενδιαφέρονται για τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Όταν ερωτήθηκε ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος με ποιες περιβαλλοντικές οργανώσεις συνεργάζονται, μας απάντησε ότι δεν μπορεί να κατονομάσει ορισμένες γιατί κατά διαστήματα συνεργάζονται με διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις για διαφορετικά περιβαλλοντικά ζητήματα. Η συνεργασία τους με τις οργανώσεις αυτές αφορά κυρίως την παροχή πληροφοριών και την ενημέρωση της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών Οργανώσεων. Εκτός από αυτά, οι κρατικές επιχορηγήσεις που δίνονται στις περιβαλλοντικές οργανώσεις διοχετεύονται μέσω της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα δίνονται επιχορηγήσεις σε περιβαλλοντικές οργανώσεις για την υλοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων που αφορούν το έργο τους.

Γ3. Κατά πόσο συμβάλλουν οι συνεργασίες αυτές στην επίτευξη των στόχων σας;

Στην ερώτηση αυτή η άποψη του εκπροσώπου του Τμήματος Δασών ήταν ότι οι συνεργασίες αυτές συμβάλλουν πολύ στην ορθολογικότερη λήψη αποφάσεων σε θέματα που σχετίζονται με την πολιτική που ακολουθείται για την προστασία των δασών της Κύπρου. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι ενημερώνεται και συμμετέχει το κοινό στη λήψη των αποφάσεων, με αποτέλεσμα όλοι να είναι ικανοποιημένοι και να αποφεύγονται οι διαφωνίες.

Συμφωνώντας και ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας ανέφερε ότι οι συνεργασίες αυτές συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων τους, αφού λόγω έλλειψης προσωπικού δεν μπορούν να πάρουν από μόνοι τους πρωτοβουλίες. Τις πρωτοβουλίες αυτές τις παίρνουν οι περιβαλλοντολόγοι και έτσι φεύγει ένα βαρύ φορτίο από πάνω τους. Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιτυγχάνετε σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό από τις δραστηριότητες των Π.Μ.Κ.Ο.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Δ: ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

- Δ1. Πιστεύετε ότι ο πολίτης της Κύπρου είναι ευαισθητοποιημένος σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος;**
- Δ2. Αν ΟΧΙ, γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;**

Κατά τη γνώμη του εκπρόσωπου του Τμήματος Δασών, τη τελευταία δεκαετία ο κόσμος έχει ευαισθητοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό και αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι άρχισε να ενδιαφέρεται και να ενημερώνεται για όσα συμβαίνουν γύρω του και που έχουν σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ζει.

Εκφράζοντας την ίδια άποψη και ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας ανέφερε ότι ο Κύπριος πολίτης είναι ευαισθητοποιημένος – παρά τις αντίθετες απόψεις ορισμένων – και ότι έχουν δίψα για να μάθουν περισσότερα. Συνεχίζοντας μας ανέφερε ότι εκεί που υπάρχει άγνοια είναι στις επιπτώσεις των καθημερινών δραστηριοτήτων των ανθρώπων στο περιβάλλον. Ο Κύπριος πολίτης, από την άλλη, δεν είναι ευαισθητοποιημένος όσον αφορά την απώλεια σπάνιων ειδών γλωρίδας και πανίδας σε άλλες περιοχές εκτός από εκεί που κατοικεί. Χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμη, τα περιβαλλοντικά προβλήματα δεν σταματούν να υπάρχουν και διαρκώς δημιουργούνται και άλλα νέα.

- Δ3. Με ποια μέσα επιχειρείτε να πετύχετε την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος;**

Ζητώντας τους να μας αναφέρουν με ποια μέσα επιχειρούν να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες, ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών μας ανέφερε ότι πραγματοποιούν διαλέξεις στα σχολεία, στο στρατό και την αστυνομία, καθώς και ενημέρωση των αγροτών από δασικούς υπαλλήλους κατά τη διάρκεια των περιπολιών τους στα δάση.

Από την πλευρά του, ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας ανέφερε ότι παρουσιάζουν στους πολίτες εξειδικευμένες περιβαλλοντικές εκδόσεις όπως βιβλία, αφίσες και ενημερωτικά φυλλάδια, έχουν κινηματογραφήσει ταινίες για το περιβάλλον, παρέχουν πληροφορίες στα Μ.Μ.Ε. μέσω συνεντεύξεων ή παρεμβάσεων στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, πραγματοποιούν διαλέξεις και συνέδρια σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα κ.ά.

Δ4. Πιστεύετε ότι με τα μέσα αυτά επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση των πολιτών;

Δ5. Αν ΟΧΙ, τι άλλο πιστεύετε ότι θα μπορούσε να γίνει;

Απαντώντας στην ερώτησή μας αυτή, ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών πιστεύει ότι έχουν πετύχει σε μεγάλο βαθμό την ευαισθητοποίηση του κόσμου και αυτό κατά την άποψή του οφείλεται στην καλή δουλειά που κάνει το προσωπικό του Τμήματος.

Απευθύνοντας την ίδια ερώτηση και στον εκπρόσωπο της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, μας ανέφερε ότι πιστεύει ότι έχουν καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να ευαισθητοποιήσουν τον κόσμο. Όμως, το πιο σημαντικό που δεν έχουν καταφέρει ακόμη είναι η παρουσίαση της δουλειάς τους μέσω της τηλεόρασης και αυτό το αιτιολόγησε στο γεγονός ότι υπάρχει έλλειψη χρημάτων. Επίσης πολύ σημαντικό είναι ότι δεν έχουν καταφέρει ακόμη να εντάξουν το περιβάλλον μέσα στην καθημερινότητα του μαθητή μέσω κάποιου μαθήματος που να διδάσκεται στα σχολεία. Συνεχίζοντας μάς ανέφερε ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονη κινητικότητα από πλευράς των δασκάλων και των καθηγητών για τη συλλογή πληροφοριών για διάφορα περιβαλλοντικά θέματα από την Υπηρεσία Περιβάλλοντος και για την από κοινού διοργάνωση εκδηλώσεων σχετικών με το περιβάλλον.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ε: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ε1. Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι συνέπειες (θετικές – αρνητικές) για την προστασία του περιβάλλοντος από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε;

Στην τελευταία μας ερώτηση ο εκπρόσωπος του Τμήματος Δασών μας ανέφερε ότι πιστεύει ότι θα είναι θετικά τα αποτελέσματα, επειδή η Ε.Ε. δεν αστειεύεται, οι οδηγίες και οι κανονισμοί είναι αυστηροί και πρέπει να εφαρμόζονται, αλλιώς θα επιβληθούν κυρώσεις στην Κύπρο. Ακόμη πιστεύει ότι με τη δημιουργία του ανεξάρτητου Φορέα Περιβάλλοντος θα υπάρχουν θετικότερα αποτελέσματα, γιατί ο φορέας αυτός θα ασχολείται μόνο με θέματα σχετικά με το περιβάλλον και έτσι δεν θα κολλάνε στη γραφειοκρατία. Επίσης οι ανάλογες διαδικασίες θα ολοκληρώνονται σε συντομότερο χρονικό διάστημα.

Παράλληλα ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος μας ανέφερε ότι με την είσοδό της Κύπρου στην Ε.Ε. θα εκχωρηθούν υπηρεσίες σε ένα ευρύτερο σώμα, με αποτέλεσμα οι ευθύνες να αυξηθούν και απέναντι στην καλή λειτουργία της Υπηρεσίας αλλά και στην παροχή υπηρεσιών προς τον κόσμο. Επιπρόσθετα μας ανέφερε ότι τώρα δημιουργούνται νέες συνθήκες και το Κράτος θα πρέπει να ενεργεί με μεγαλύτερη υπευθυνότητα και συνέπεια, αφού σε αντίθετη περίπτωση οι κυρώσεις που επιβάλλονται από την Ε.Ε. είναι πολύ μεγάλες.

6.3 Ανάλυση Ερευνητικών Ερωτημάτων

Η έρευνά μας επιχειρεί να διαπιστώσει πώς οι φορείς και οι Π.Μ.Κ.Ο. συμβάλλουν στην ενημέρωση και κατ' επέκταση στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα αποσκοπεί στο να δώσει απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν ήδη διατυπωθεί πιο πάνω.

- Ξεκινώντας με το πρώτο ερευνητικό μας ερώτημα, που είναι η **κατηγοριοποίηση των δράσεων των Φορέων και Π.Μ.Κ.Ο σε θέματα ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος, παραθέτουμε τα εξής:**

Κατηγοριοποίηση δράσεων Π.Μ.Κ.Ο

A/A	Κατηγορία A <u>Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση</u>	Κατηγορία B Προώθηση Κοινωνικής Συμμετοχής
1.	Εκδηλώσεις	Δεντροφυτεύσεις
2.	Διαλέξεις	Εκστρατείες καθαριότητας
3.	Ενημερωτικό έντυπο υλικό	Εκδρομές
4.	Σεμινάρια	Πορείες διαμαρτυρίας
5.	Περιβαλλοντικές μελέτες	
6.	Δράσεις Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	
7.	Φιλοξενία ξένων αντιπροσωπειών	
8.	Συνέδρια	

Κατηγοριοποίηση δράσεων Περιβαλλοντικών Φορέων

(Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση)

A/A	<u>Τμήμα Δασών</u>	Υπηρεσία Περιβάλλοντος
1.	Ενημέρωση του κοινού μέσω των Μ.Μ.Ε.	Προώθηση νέων νομοθεσιών
2.	Έκδοση ενημερωτικού υλικού	Συμμετοχή σε συνεδριάσεις κοινοβουλευτικών Επιτροπών
3.	Ενημερώσεις σε σχολεία, στρατό και αστυνομία	Ενημέρωση του κοινού μέσω των Μ.Μ.Ε.
4.	Ενημέρωση των αγροτών	Διοργάνωση σεμιναρίων
5.	Διαλέξεις	Περιβαλλοντικές μελέτες
6.	Εκστρατείες για την προστασία των δασών από πυρκαγιές, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες	Διαλέξεις

Κατηγοριοποίηση δράσεων Περιβαλλοντικών Φορέων

(Προώθηση Κοινωνικής Συμμετοχής)

A/A	<u>Τμήμα Δασών</u>	Υπηρεσία Περιβάλλοντος
1.	Δεντροφυτεύσεις	Επιχορήγηση δραστηριοτήτων Π.Μ.Κ.Ο
2.	Προώθηση αγροτουρισμού	Εκστρατείες καθαριότητας
3.	Κοινωνικές εκδηλώσεις (διαγωνισμοί ζωγραφικής, φωτογραφίας, έκθεση βιβλίου)	Διαγωνισμός ζωγραφικής για παιδιά και ενήλικες με χρηματικά έπαθλα.

➤ Σε αυτό το ερευνητικό μας ερώτημα, που αναφέρετε στην αξιολόγηση των προαναφερόμενων δράσεων στην ενημέρωση – κοινωνική συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, έχουμε προβεί στην ανάλυση κάποιων μεμονωμένων ερωτήσεων – απαντήσεων.

Ξεκινώντας με το ερευνητικό ερώτημα που αναφέρεται στις δράσεις των Π.Μ.Κ.Ο σε σχέση με την ενημέρωση και την κοινωνική συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, κάνουμε μια προσπάθεια συσχέτισης κάποιων μεμονωμένων ερωτήσεων – απαντήσεων, όπου κατά τη γνώμη μας επικεντρώνονται περισσότερο στο ερώτημά μας.

Με βάση την έρευνα που έχουμε διεξάγει φαίνεται ότι όλες ανεξαιρέτως οι περιβαλλοντικές οργανώσεις χρησιμοποιούν ένα μεγάλο μέρος των εσόδων τους σε δράσεις που επικεντρώνονται στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Ιδιαίτερα φαίνεται να δραστηριοποιούνται στη διοργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων, καθώς επίσης και σε δράσεις προώθησης της κοινωνικής συμμετοχής, π.χ. σε εκστρατείες καθαριότητας. Από το γεγονός αυτό φαίνεται ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. προσπαθούν, στο σύνολό τους, πάρα πολύ για τη σωστή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και ότι είναι πολύ σημαντικό για τις ίδιες η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών.

Αναφορικά με τις απαντήσεις που μας δόθηκαν σχετικά με το σκοπό και τους επιμέρους στόχους των οργανώσεων, στην πλειοψηφία τους φαίνεται να έχουν σαν κύριο σκοπό την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών όπως επίσης και την προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής. Αυτό επιβεβαιώνει και τα όσα εκφράστηκαν στο θεωρητικό μέρος για την αναγκαιότητα και τη σημασία της ανάπτυξης της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της κοινωνικής συμμετοχής. Οι Π.Μ.Κ.Ο. στο σύνολό τους απάντησαν ότι οι δράσεις τους επιτυγχάνουν το σκοπό και τους στόχους τους.

Σε ότι αφορά το ερώτημα εάν οι Π.Μ.Κ.Ο. θεωρούν ότι ο πολίτης της Κύπρου είναι ευαισθητοποιημένος σε περιβαλλοντικά θέματα, οι περισσότερες απαντήσεις ήταν θετικές και αυτό είναι ένα αισιόδοξο μήνυμα τόσο για το έργο που επιτελούν οι οργανώσεις αυτές όπως επίσης και για την αναγκαιότητα της ανάπτυξης οικολογικής συνείδησης από τους πολίτες, κάτι που αναφέρουμε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της έρευνας με το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας μας, φαίνεται ότι οι δράσεις των Π.Μ.Κ.Ο. ανταποκρίνονται στους στόχους που έχουν θέσει και καταφέρνουν με αργά αλλά σταθερά βήματα να επιτύχουν το δύσκολο αλλά αναγκαίο αυτό

κομμάτι της ενημέρωσης του Κύπριου πολίτη και της κοινωνικής συμμετοχής στην προστασία του περιβάλλοντος.

- *Σε αυτό το ερευνητικό ερώτημα, που αναφέρεται στη συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος από τη σκοπιά των Π.Μ.Κ.Ο., έχουμε προβεί στην ανάλυση κάποιων μεμονωμένων ερωτήσεων – απαντήσεων όπου ο συσχετισμός τους, κατά τη γνώμη μας, έχει τη δυνατότητα να μας εξασφαλίσει τα αποτελέσματα που χρειαζόμαστε.*

Αναφορικά με τον αριθμό των εγγεγραμμένων μελών στις Π.Μ.Κ.Ο. στην Κύπρο, η πλειοψηφία τους απαριθμεί 25-100 μέλη ενώ σημαντικό ποσοστό Π.Μ.Κ.Ο. απαριθμούν πάνω από 100 μέλη. Αριθμός ικανοποιητικός, αν λάβουμε υπόψη και τον εθελοντικό χαρακτήρα των οργανώσεων. Τα μέλη είναι άτομα με οικολογική συνείδηση, οι οποίοι αφιερώνοντας αρκετό από τον ελεύθερο τους χρόνο εργάζονται με μοναδικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευαισθητοποίηση.

Η πλειοψηφία του προσωπικού που απασχολείται στις Π.Μ.Κ.Ο. είναι μέσης ηλικίας. Αυτό ίσως συνεπάγεται και έλλειψη περιβαλλοντικής παιδείας στα νεαρά άτομα ή ακόμα ότι στη ζωή τους έχουν θέσει, σε αυτή την ηλικία, άλλες προτεραιότητες. Αυτές οι υποθέσεις προκύπτουν μέσα από τις απαντήσεις των ερωτώμενων και βρίσκονται σύμφωνες με το θεωρητικό μέρος της εργασίας μας, όπου γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης των λόγων που εμποδίζουν την ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Οι Π.Μ.Κ.Ο. υποστηρίζουν, στην πλειονότητά τους, ότι ο Κύπριος πολίτης είναι ευαισθητοποιημένος για το περιβάλλον και ότι συμμετέχει ενεργά σε δράσεις που προωθούν την κοινωνική συμμετοχή, όπως για παράδειγμα οι διάφορες εκστρατείες καθαριότητας που διοργανώνονται, οι δεντροφυτεύσεις, οι διαδηλώσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος και οι διάφορες εκπαιδευτικές εκδρομές.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της έρευνάς μας με το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας μας φαίνεται ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. θεωρούν ότι ο Κύπριος πολίτης έχει ήδη αρκετά ανεπτυγμένο το αίσθημα της περιβαλλοντικής συνείδησης και ότι συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες που γίνονται για τη προστασία του περιβάλλοντος.

6.4 Γενικά Συμπεράσματα – Προτάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τόσο το θεωρητικό όσο και το ερευνητικό μέρος της εργασίας μας, καταλήξαμε στα ακόλουθα συμπεράσματα και προτάσεις:

Οικολογία και Προστασία του Περιβάλλοντος

Αναφορικά με το θέμα της οικολογίας και τα μελλοντικά σχέδια που έχουν οι Φορείς και οι Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις συμπερασματικά θα λέγαμε ότι τα σχέδια αυτά επικεντρώνονται στη συνέχιση και εντατικοποίηση των προσπαθειών τους για την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, όπως επίσης και για την τήρηση των οδηγιών και των κανονισμών που έχουν σχέση με το περιβάλλον.

Πολιτική για την Προστασία του Περιβάλλοντος

Σε ότι αφορά την περιβαλλοντική πολιτική που ασκείται στη Κύπρο, ο κύριος σκοπός των κρατικών φορέων είναι η ολοκλήρωση της εναρμόνισης με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο, όπως επίσης και η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Αυτό φαίνεται τόσο από τις απαντήσεις που μας δόθηκαν μέσα από τη διαδικασία της έρευνας με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων όσο και μέσα από την όλη εργασία μας (ιδιαίτερα στο δεύτερο κεφάλαιο). Οι σκοποί που αναφέρονται πιο πάνω φαίνεται να επιτυγχάνονται, κυρίως μέσα από την ενημέρωση του κοινού όπως επίσης και μέσα από την προώθηση νέων νομοσχεδίων για το περιβάλλον.

Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται στην άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής, σύμφωνα με τους εκπροσώπους των περιβαλλοντικών φορέων, είναι κυρίως η έλλειψη επιστημονικού προσωπικού αλλά και το γεγονός ότι η Κύπρος, ως κράτος, άρχισε αρκετά πρόσφατα να συνειδητοποιεί την τεράστια σημασία που πρέπει να έχει για αυτή και κατ' επέκταση για τους κατοίκους της το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος και γενικότερα της επιστήμης της Οικολογίας. Οι δυσκολίες αυτές, τις οποίες επικαλούνται οι εκπρόσωποι των περιβαλλοντικών φορέων, συνδυάζονται και με τις δυσκολίες που αναφέρουμε στην εργασία μας και που αφορούν την άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής.

Το γεγονός ότι οι νομοθεσίες που αφορούν το περιβάλλον βρίσκονται διασκορπισμένες σε όλο το φάσμα του Δικαίου, δυσκολεύει την εφαρμογή των νομοθεσιών και με τον τρόπο αυτό υποβαθμίζεται το περιβάλλον και όλες οι προσπάθειες για την προστασία του.

Θα ήταν πολύ πιο ωφέλιμο και λειτουργικό αν η νομοθεσία περί προστασίας του περιβάλλοντος ήταν ταξινομημένη σε κάποιο ιδιαίτερο κλάδο ή Τομέα του Δικαίου.

Δράση Φορέων και Π.Μ.Κ.Ο.

Περίληπτικά μπορούμε να πούμε ότι η δράση των Π.Μ.Κ.Ο. στην Κύπρο είναι πολύπλευρη και σημαντική. Σημαντική είναι επίσης και η προσφορά τους στην ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής και ευαισθητοποίησης. Ανάλογα με το μέγεθος (αριθμός μελών) και τη δύναμη (κοινωνική και πολιτική) που έχει η κάθε Π.Μ.Κ.Ο., βλέπουμε ότι οι δράσεις τους έχουν ένα κοινό σκοπό: την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Κύπρου.

Για αυτό και εμείς με τη σειρά μας οφείλουμε να το προστατεύσουμε, έτσι ώστε να παραδώσουμε στις επόμενες γενεές ένα καθαρό και ασφαλές φυσικό περιβάλλον, μακριά από κινδύνους που ελλοχεύουν. Όλοι οι πολίτες πρέπει να προσαρμοστούν στα δεδομένα της σημερινής εποχής και να βοηθήσουν με όποιο τρόπο μπορούν στην προστασία του περιβάλλοντος. Με αυτό τον τρόπο θα καταφέρουν να εξελιχθούν ουσιαστικά και να ανακαλύψουν νέες, χρηστικές και περισσότερο αποτελεσματικές μορφές έκφρασης, που θα ισοσκελίσουν τη σωρεία των πρακτικών προβλημάτων που είναι εμφανή ιδιαίτερα στις Π.Μ.Κ.Ο. Οι Π.Μ.Κ.Ο. πολλές φορές δίνουν σκληρό αγώνα για την άμβλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων της Κύπρου, με μόνο εφόδιο τα ανθρωπιστικά ιδεώδη και το ζήλο των μελών τους.

Πιο συγκεκριμένα, τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Π.Μ.Κ.Ο. και τα οποία πολλές φορές δυσχεραίνουν τη λειτουργία τους αλλά και το πιθανό αποτέλεσμα των παρεμβάσεων τους, είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

- α) Δυσκολία πρόσβασης στις πηγές χρηματοδότησης των δράσεών τους.
- β) Αδυναμία διαρκούς ενημέρωσης για τα υπάρχοντα τοπικά και διεθνή προγράμματα.
- γ) Δυσκολίες στη γνωστοποίηση των δράσεών τους στο ευρύ κοινό, έτσι ώστε αυτό να κινητοποιηθεί και να συμμετάσχει δυναμικά στις δραστηριότητές τους.
- δ) Δυσκολία στο «πάντρεμα» της προσφοράς με τη ζήτηση, όσον αφορά στην εθελοντική εργασία και τις ανάγκες και το αντικείμενο δραστηριοποίησης τής κάθε οργάνωσης.
- ε) Αδυναμία διαθεσιμότητας μέσων για την πραγματοποίηση αποτελεσματικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης.

Παράλληλα, οι φορείς που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος έχουν να επιδείξουν μια γκάμα δράσεων σχετικά με τη διατήρηση του πρασίνου, την ευαισθητοποίηση

για περιβαλλοντικά ζητήματα μέσω της εκπαίδευσης στο σχολείο κ.ά. Μέσα από τις συνεντεύξεις με τους προϊστάμενους των Τμημάτων Δασών και Περιβάλλοντος, διαφάνηκε η μεγάλη συμβολή τους στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας στην Κύπρο και της προσπάθειας που καταβάλλουν για να ικανοποιήσουν όλους και κυρίως τους εκπροσώπους των Π.Μ.Κ.Ο., πράγμα που είναι εντελώς αντίθετο με τα λεγόμενα των ίδιων των περιβαλλοντολόγων που καταφέρονται ενάντια στην εκάστοτε κυβέρνηση. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι οι κρατικές υπηρεσίες δεν είναι υποχρεωμένες να συνεισφέρουν με οποιοδήποτε τρόπο για την καλύτερη λειτουργία των Π.Μ.Κ.Ο.

Εν κατακλείδι, αυτό που θα μπορούσε να γίνει τόσο από πλευράς κυβερνητικών φορέων όσο και από πλευράς Π.Μ.Κ.Ο είναι να ασκηθούν μεγαλύτερες προσπάθειες ώστε να δημιουργηθεί μια σχέση αλληλοβοήθειας και συνεργασίας μεταξύ τους. Οι δύο αυτές πλευρές ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο, δηλαδή την προστασία του περιβάλλοντος και την ευαισθητοποίηση και ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής του Κύπριου πολίτη. Έχοντας λοιπόν τους ίδιους βασικούς στόχους και επιτυγχάνοντας την καλύτερη δυνατή συνεργασία μεταξύ τους, μπορούν να πετύχουν πολλά προς όφελος τόσο του φυσικού περιβάλλοντος όσο και των ίδιων των πολιτών.

Ευαισθητοποίηση και κοινωνική συμμετοχή

- Παρατηρώντας τις θέσεις και στάσεις των Π.Μ.Κ.Ο, για το θέμα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, φαίνεται ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. έχουν συμβάλει και συνεχίζουν να συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην προώθηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Οι Π.Μ.Κ.Ο. διαθέτουν τη γνώση αλλά και την εμπειρία να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.
- Συνεχίζοντας την προηγούμενη διαπίστωση, διαφαίνεται και η ανάγκη που έχουν οι Π.Μ.Κ.Ο. για ενίσχυση του έργου τους πρώτιστα από το Κράτος, από ιδιωτικούς φορείς και από άλλους χορηγούς. Οι Π.Μ.Κ.Ο. διαθέτουν τη δυναμική να συνεχίσουν το έργο της ευαισθητοποίησης και για το λόγο αυτό ζητούν την βοήθεια (κρατική και μη), έτσι ώστε να επεκτείνουν το έργο τους και τα ευεργετικά αποτελέσματα αυτού στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.
- Για να είναι αποτελεσματικά τα προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης δεν πρέπει να απευθύνονται μόνο σε ήδη ευαισθητοποιημένους πολίτες. Όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό μέρος της πτυχιακής εργασίας (Κεφάλαιο 4), η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί με ολοένα και περισσότερο πρωτότυπα μέσα, έτσι ώστε να προσελκύετε το ενδιαφέρον πολύ περισσότερων ατόμων. Όπως έχει αποδειχθεί

από την εμπειρία στα τόσα χρόνια δράσης των Π.Μ.Κ.Ο., οι διαλέξεις και τα σεμινάρια συγκεντρώνουν ενδιαφέρον αλλά δεν έχουν μεγάλη απήχηση στον κόσμο ή τόση απήχηση όση θα ήθελαν οι Π.Μ.Κ.Ο. Αντιθέτως, ο εθελοντικός καθαρισμός μιας παραλίας ή μιας πλαγιάς στο βουνό, η δενδροφύτευση μιας περιοχής σε συνδυασμό με την ψυχαγωγία των συμμετεχόντων (μουσική, προσφορά κάποιου αναμνηστικού δώρου, κ.ά.) φέρνουν μαζικότερη συμμετοχή. Εν κατακλείδι φαίνεται ότι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί με την ενημέρωση από τη μια και με την βιωματική επαφή με τη φύση και την ψυχαγωγία από την άλλη.

- Οι Π.Μ.Κ.Ο. μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν στην έρευνά μας, δηλώνουν ικανοποιημένες από τα μέσα που χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους στόχους που θέτουν. Η ικανοποίηση αυτή πηγάζει κυρίως από το γεγονός ότι οι πολίτες ανταποκρίνονται στο κάλεσμα των Π.Μ.Κ.Ο. για συμμετοχή στις δράσεις που οργανώνουν. Ενδεικτικό της ικανοποίησης αυτής είναι και το γεγονός ότι οι Π.Μ.Κ.Ο. στοχεύουν μελλοντικά στη συνέχιση των δράσεων που ήδη εφαρμόζουν με επιτυχία.
- Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση στην Κύπρο (και όχι μόνο) βασίζεται σε ένα μεγάλο ποσοστό στην κινδυνολογία. Η συχνή αναφορά στους ενδεχόμενους κινδύνους γίνεται κυρίως για λόγους εκφοβισμού ούτως ώστε ο πολίτης να προσέξει την συμπεριφορά του προς το περιβάλλον. Με αυτό τον τρόπο η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση τοποθετεί τον άνθρωπο απέναντι από τη φύση, σε θέση «επιτιθέμενου». Η αντίληψη αυτή απομακρύνει και απωθεί το ευρύ κοινό από την ιδέα της αρμονικής συμβίωσης του ανθρώπου με το περιβάλλον.
- Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση βάζει τα θεμέλια και δημιουργεί τις προϋποθέσεις και το κατάλληλο κλίμα εμπιστοσύνης για τη διαμόρφωση μιας νέας στάσης ζωής, φιλικής προς το περιβάλλον και την αειφορία. Για αυτό το λόγο, το περιβάλλον δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται πρόχειρα και αποσπασματικά, ούτε να εφαρμόζονται ανεξέλεγκτα πολιτικές ή δράσεις για την προστασία του από φορείς ή οργανώσεις που δεν διαθέτουν την απαραίτητη κατάρτιση και υποδομή.
- Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μπορεί να επιτευχθεί με την ίδρυση και λειτουργία χώρων όπου θα συνδυάζεται η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση με την ψυχαγωγία και την επαφή με την φύση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παρατηρώντας κανείς, ιστορικά, την πορεία του ανθρώπου στον πλανήτη, θα αντιληφθεί την καταστροφική επίδραση που ασκούσε και εξακολουθεί να ασκεί μέχρι σήμερα πάνω στο περιβάλλον. Η καταστροφική επίδραση αυξάνεται όσο περνούν τα χρόνια και μιλάμε πλέον για πρόβλημα που έχει πάρει πολύ ανησυχητικές διαστάσεις.

Ακόμα και σήμερα που με ακρίβεια γνωρίζουμε τα προβλήματα που δημιουργούν βιομηχανίες όταν λειτουργούν δίπλα από κατοικημένες περιοχές, δεν είναι εύκολο να απομακρυνθούν μεγάλες μονάδες που έχουν συνδέσει το όνομά τους με διάφορα συμφέροντα. Παρά τις προσπάθειες κατοίκων, Δήμων και Κοινοτήτων τα εργοστάσια αυτά παραμένουν χωρίς να γίνεται προσπάθεια για προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας των κατοίκων.

Οι ακτές που βρίσκονται κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα έχουν μολυνθεί επικίνδυνα από τα αστικά απόβλητα. Η νομοθεσία φαίνεται να είναι αυστηρή, αλλά εδώ και δεκαετίες φαίνεται ότι δεν εφαρμόζεται πέραν από κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις.

Βρισκόμαστε καθημερινά αντιμέτωποι με την έλλειψη πρασίνου, την ηχορύπανση, το κακό αποχετευτικό σύστημα, την κυκλοφοριακή συμφόρηση κ.λ.π. Όλα αυτά θέτουν σε κίνδυνο την ψυχική ισορροπία και την κοινωνική μας ανάπτυξη.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε σοβαρή έλλειψη νερού, με αποτέλεσμα να διακόπτεται πολύ συχνά η παροχή νερού στα σπίτια. Τα αποθέματα εξαντλούνται και πλήθος προβλημάτων δημιουργούνται από την έλλειψη του νερού.

Πιο πάνω αναφέρθηκαν μερικά από τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Το σύνολο των περιβαλλοντικών προβλημάτων στη σύγχρονη εποχή, επιδρά άμεσα στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Το κάθε περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελεί ταυτόχρονα και κοινωνικό πρόβλημα. Η λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων θα ωφελήσει τους ανθρώπους, θα κάνει την ζωή πιο ανθρώπινη. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να έρχονται σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον για να κατορθώσουν να ζήσουν πιο ανθρώπινα.

Η βία, η εγκληματικότητα, η επιθετική συμπεριφορά, ο περιθωριακός τρόπος ζωής, η αύξηση της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών, ο αλκοολισμός, είναι φαινόμενα που κάνουν την εμφάνισή τους καθημερινά. Πρόκειται για φαινόμενα κοινωνικού χαρακτήρα, που πιθανόν θα είχαν μικρότερη έκταση και ένταση εάν το περιβάλλον είχε πιο ανθρώπινο πρόσωπο.

Γιατί δεν έχει ανθρώπινο πρόσωπο το περιβάλλον;

Η απάντηση είναι απλή: Γιατί οι ίδιοι οι άνθρωποι το έφεραν σε αυτή την κατάσταση.

Η πρόκληση είναι επίσης απλή, αλλά φαίνεται να είναι ανεπιθύμητη. Στα χέρια των ανθρώπων είναι να επαναφέρουν την ισορροπία.

Επειδή αρκετά μιλήσαμε με απαισιοδοξία, ας μιλήσουμε και για κάτι ενθαρρυντικό. Παρατηρείται, ειδικά τα τελευταία χρόνια, ένα αυξημένο ενδιαφέρον για περιβαλλοντικά ζητήματα και σιγά – σιγά φαίνεται να δημιουργείται σε αρκετούς ανθρώπους περιβαλλοντική συνείδηση.

Πριν από κάποιες δεκαετίες τα περιβαλλοντικά θέματα απασχολούσαν μόνο πνευματικούς ανθρώπους και μεμονωμένους επιστήμονες. Σήμερα, μαζικοί φορείς, κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμοί (ΟΗΕ, UNESCO), αλλά και απλοί πολίτες προβληματίζονται για θέματα τέτοιου είδους. Η ευαισθητοποίηση αυτή δεν είναι τυχαίο γεγονός. Είναι αποτέλεσμα της μορφής και των διαστάσεων που έχουν πάρει τα θέματα αυτά. Δεν μιλάμε πλέον για ζητήματα που απασχολούν μεμονωμένες περιοχές ή μεμονωμένες ομάδες ανθρώπων.

Καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε καταστάσεις που θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την επιβίωση των ανθρώπων στον πλανήτη μας.

Οι συνέπειες από την καταστροφή του περιβάλλοντος δεν γνωρίζουν εθνότητα. Όπως και στον πόλεμο, που ο θάνατος δεν κάνει διακρίσεις, έτσι και οι τραγικές συνέπειες από τα περιβαλλοντικά προβλήματα κτυπούν χωρίς να κάνουν διακρίσεις.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι υπόθεση όλων μας.

Από όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα βγαίνουν πολλά συμπεράσματα. Το πιο βασικό και ουσιαστικό συμπέρασμα είναι η **προστασία του περιβάλλοντος**. Η αλόγιστη εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου, η προσπάθεια για εκσυγχρονισμό αγνοώντας τις πληγές που ανοίγονται στο φυσικό περιβάλλον, οι αναπτυξιακές προσπάθειες χωρίς κοινωνικό σχεδιασμό, έφεραν όλα αυτά τα προβλήματα που σήμερα πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα και ουσιαστικά. Είναι ουτοπία να περιμένουμε να εμφανιστεί «ο από μηχανής Θεός» για να δώσει λύσεις. Ουτοπία είναι ακόμα να καταφεύγουμε σε ευχολόγια και να σταματάμε εκεί.

Ο πλανήτης μας κινδυνεύει, μαζί του κινδυνεύουμε και εμείς. Οι πληγές του είναι και δικές μας πληγές. Ας το προστατεύσουμε για να προστατεύσει κι αυτό με την σειρά του εμάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

1. Blunden, J. (1988). Άνθρωπος και Περιβάλλον: Τόμος 2. Κουτσούμπος. Αθήνα.
2. Clark, G. (1998). Non Governmental Organizations (NGOs) and Politics in the Developing World. *Political Studies*: 15-18.
3. Martz, G. (1977). Προστασία του Περιβάλλοντος. Γκιούρδας. Αθήνα.
4. Morris – Suzuki, T. (2002). For and Against NGOs. *New Left Review*. τεύχος 2: 15-16
5. Salamon, M.L. et al. (1994) Global Civil Society: The rise of the Nonprofit Sector. *Foreign Affairs* 73(4): 14-15.
6. Sarre, P., Pryce, R., Hodgkiss, A. (1987). Άνθρωπος και Περιβάλλον. Τόμος 1. Κουτσούμπος. Αθήνα.
7. Simonet, D. (1992). Τι είναι Οικολογία. Σειρά «Οικολογία και Περιβάλλον». Νέα Σύνορα. Αθήνα.
8. UNDP (2002). Human Development Report 2002: Overview. Oxford: Oxford University Press.
9. UNESCO (1997). Πρακτικά Προσυνεδριακής Ημερίδας της UNESCO. «Ο ρόλος των ΜΚΟ και των κοινωνικών Φορέων στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για την Αειφορία». Αθήνα.
10. Valley, B. (1992). 1001 τρόποι για να σωθεί ο πλανήτης μας. Νέα Σύνορα. Αθήνα.
11. Αντωνίου, Α. (2001). Η διάρθρωση των υπηρεσιών στην Κύπρο σε σχέση με τα περιβαλλοντικά θέματα. Υπηρεσία Περιβάλλοντος. Λευκωσία.
12. Αραβώσης, Κ. (2001). Τεχνολογική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος. Παπαζήσης. Αθήνα.
13. Γεωργιάδης, Ν. (2002). Η Κύπρος στην Πορεία Εναρμόνισης. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
14. Γεωργιάδης, Π. (2004). Περιβαλλοντική Παιδεία. Εφημερίδα *Οικολόγος*. Λευκωσία.
15. Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας (2002α). Παραρτήματα Α: Τρίτο με Αρ. 368 της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2003 και Πρώτο με Αρ. 3666 της 27^{ης} Δεκεμβρίου 2002. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
16. Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας (2002β). Ο Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών και του Εδάφους Νόμος. Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αρ. 3621 της 12^{ης} Ιουλίου 2002. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος (2000α). Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Λευκωσία.

18. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος (2000β). Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Λευκωσία.
19. Θεμιστοκλέους, Α. (2002). Ηχορύπανση. Εφημερίδα *Οικολόγος*. Λευκωσία.
20. Ιωάννου, Ν.(1999). Η Πυροπροστασία των Δασών της Κύπρου. Λευκωσία.
21. Μανιός, Θ. (2002). Γιατί ο υπερπληθυσμός είναι περιβαλλοντικό πρόβλημα. Σε: Σημειώσεις Μαθήματος Περιβαλλοντική Πολιτική & Κοινωνική Ευαισθητοποίηση. Ηράκλειο.
22. Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων Κύπρου (2001). Ρόλος και βασικοί σκοποί της Ο.Π.Ο.Ο.Κ. Λευκωσία.
23. Παναγίδη, Δ. (2001). Διεύρυνση και Περιβάλλον. Εφημερίδα *Σημερινή* (23/12/2001).
24. Παπασταύρος, Κ. (1999). Κοινωνική Συμμετοχή. Σειρά «Περιβάλλον και Ζωή». Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Λευκωσία.
25. Πολίτης, Γ. (2001). Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Δίκτυο Μεσόγειος SOS. Αθήνα.
26. Σκλιάς, Π., Χουλιάρης, Α. (2002). Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών – Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η Διεθνής Αναπτυξιακή Συνεργασία. Παπαζήσης. Αθήνα.
27. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (1998α). Ο Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμος 69/91. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
28. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (1998β). Ο Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμος - Βασικές Πρόνοιες. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
29. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (2000). Μελέτες Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ). Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
30. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (2001). Η φυσική ομορφιά συναντάει το μύθο στις ακτές. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
31. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (2002). Προστασία της Στοιβάδας του Όζοντος. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
32. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος (2003). Ο Περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος (Αρ. 215 (1)/2002). Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
33. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος – Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών (2001). Γενικές Πληροφορίες. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
34. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος – Τμήμα Αλιείας και

- Θαλάσσιων Ερευνών (2002α). Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αλιεία στη Μεσόγειο». Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.
35. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος – Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών (2002β). Ετήσια Έκθεση Τμήματος του 2002. Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών. Λευκωσία.
36. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος – Τμήμα Δασών (2001). Δασικό Κολέγιο Κύπρου. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λευκωσία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Π.Μ.Κ.Ο. ΠΟΥ ΕΛΑΒΑΝ ΜΕΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Δημογραφικά στοιχεία Π.Μ.Κ.Ο. που έλαβαν μέρος στην έρευνα.

1. **Όνομασία Οργάνωσης:** ΝΕΑ ΣΠΑΘΗ
Έτος Ίδρυσης: 1998
Διεύθυνση: 25^{ης} Μαρτίου, Αθηαίνου
Τηλέφωνο & Fax: 00357 - 24 - 522413 & 24 - 523541
Υπεύθυνος Οργάνωσης: Λευτέρης Λάμπρου

2. **Όνομασία Οργάνωσης:** Παγκύπριος Οργανισμός Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς
Έτος Ίδρυσης: 1979
Διεύθυνση: Λευκωσία
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: poak@spidernet.com.cy
Υπεύθυνος Οργάνωσης: Αθηνά Αριστοτέλους

3. **Όνομασία Οργάνωσης:** Egology Clup
Έτος Ίδρυσης: 1997
Διεύθυνση: Λάρνακα
Υπεύθυνος Οργάνωσης: Λουκαΐδη Ιωάννα

4. **Όνομασία Οργάνωσης:** Οικολογική Κίνηση Λάρνακας
Έτος Ίδρυσης: 1989
Διεύθυνση: Λάρνακα
Τηλέφωνο: 22 – 313978
Υπεύθυνος Οργάνωσης: Γιάγκος Κτωρίδης

5. **Όνομασία Οργάνωσης:** Προοδευτική Κίνηση Λάρνακας
Έτος Ίδρυσης: 1985
Διεύθυνση: Λάρνακα, Τ.Κ 6030
Τηλέφωνο & Fax: 24 – 655538
Υπεύθυνος Οργάνωσης: Παναγιώτης Σάρδος

6. **Όνομασία Οργάνωσης:** Ομοσπονδία Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων
Διεύθυνση: Λεωφόρος Αθαλάσσας 28, Λευκωσία
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: alyra@cytanet.com.cy
Τηλέφωνο & Fax: 22 - 313750 & 22 - 879241
Υπεύθυνος: Αντωνία Λύρα

7. **Όνομασία Οργάνωσης:** Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Λευκωσίας
Διεύθυνση: Λεωφόρος Αθαλάσσας 28, Λευκωσία
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: alyra@cytanet.com.cy
Τηλέφωνο & Fax: 22 - 313750 & 22 - 879241
Υπεύθυνος: Αντωνία Λύρα

8. **Όνομασία Οργάνωσης:** Φίλοι του Ακάμα
Διεύθυνση: Λεωφόρος Αθαλάσσας 28, Λευκωσία
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: theodosioua@hotmail.com
Τηλέφωνο & Fax: 22 - 313750 & 22 - 879241
Υπεύθυνος: Αντωνία Θεοδοσίου

9. **Όνομασία Οργάνωσης:** Αναρριχητικός - Ορειβατικός Σύλλογος Κορφές
Διεύθυνση: Λεωφόρος Αμμοχώστου 17, Αγλαντζιά, Λευκωσία
Τηλέφωνο & Fax: 22 - 343490 & 22 - 495826
Υπεύθυνος: Παύλος Γεωργιάδης

10. **Όνομασία Οργάνωσης:** Φίλοι της Γης Κύπρου
Διεύθυνση: Αγ. Ανδρέου 375^A, Λεμεσός
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: www.foearth@spidernet.com.cy
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 347042 & 25 - 347043
Υπεύθυνος: Λουκία Παυλίδου

11. **Όνομασία Οργάνωσης:** Ορειβατικός Φυσιολατρικός Όμιλος Λεμεσού
Διεύθυνση: Ρήγα Φεραίου 53, Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 363956
Υπεύθυνος: Γιαννάκης Ποταμίτης

12. **Όνομασία Οργάνωσης:** Φυσιολατρικός Πνευματικός Όμιλος Πάφου
Διεύθυνση: Κωστάκη Παντελίδη 3, Πάφος
Τηλέφωνο & Fax: 26 - 932605 & 26 -240199
Υπεύθυνος: Αντρέας Σωτηριάδης

13. **Όνομασία Οργάνωσης:** Κιβωτός
Διεύθυνση: Παραμύθα
Ηλεκτρονική Διεύθυνση: www.arc.Kivotos@cytanet.com.cy
Τηλέφωνο: 99 - 416852
Υπεύθυνος: Κυριάκος Κυριάκου

14. **Όνομασία Οργάνωσης:** Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Κίνηση
Διεύθυνση: Πειραιώς 22, Πάφος
Τηλέφωνο: 26 - 944471
Υπεύθυνος: Αργύρης Ιωάννου
15. **Όνομασία Οργάνωσης:** Οικολογική Κίνηση Λεμεσού
Διεύθυνση: Αθανασίου Διάκου 45, Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 353575 & 25 - 750046
Υπεύθυνος οργάνωσης: Παντελής Μεταξάς
16. **Όνομασία Οργάνωσης:** Επιτροπή Περιβάλλοντος
Διεύθυνση: Αγ. Φυλάξεως 80, Λεμεσός
Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.staper@cytanet.com.cy
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 374145 & 25 - 355794
Υπεύθυνος οργάνωσης: Περδίδος Σταύρος
17. **Όνομασία Οργάνωσης:** Περιβαλλοντικός Όμιλος Ακρωτηρίου
Διεύθυνση: Σταδίου 61, Ακρωτήρι, Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 737397 & 25 - 737405
Υπεύθυνος οργάνωσης: Χριστάκης Ευέλθοντος
18. **Όνομασία Οργάνωσης:** Πράσινη Ηχώ
Διεύθυνση: Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 369595
Υπεύθυνος οργάνωσης: Γόρης Γρηγοριάδης
19. **Όνομασία Οργάνωσης:** Υπαίθρια Ζωή Αμμοχώστου
Διεύθυνση: Ιερεμία 1, Κάβαλος, Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 333442
Υπεύθυνος οργάνωσης: Σταύρος Παπαδόπουλος
20. **Όνομασία Οργάνωσης:** Κυπριακό Ίδρυμα Προστασίας Περιβάλλοντος
Διεύθυνση: Αθηνών 1, Λεμεσός
Τηλέφωνο & Fax: 25 - 358632
Υπεύθυνος οργάνωσης: Αρτεμης Γιορδακλή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ Π.Μ.Κ.Ο.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Ονομασία Οργάνωσης:
2. Έτος Ίδρυσης:
3. Διεύθυνση:
4. Ηλεκτρονική Διεύθυνση:
5. Τηλέφωνο:
6. Fax:
7. Υπεύθυνος Οργάνωσης:

Β. ΔΟΜΟΙ - ΠΟΡΟΙ

1. Πώς διοικείται η οργάνωση; (Δ.Σ., Πρόεδρος, Διαχείριση)
2. Πόσα άτομα αποτελούν το προσωπικό της οργάνωσης;
3. Ποιες είναι οι ηλικιακές κατηγορίες του προσωπικού;
4. Σχέση εργασίας του προσωπικού (part-time, εργάζονται στην οργάνωση αποκλειστικά, εθελοντικά κ.λ.π.).
5. Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του προσωπικού;
6. Πόσα είναι τα μέλη της οργάνωσης αριθμητικά;
7. Ποια είναι η σύνδεση των μελών με την οργάνωση (π.χ εθελοντές);
8. Ποιες είναι οι κύριες πηγές εσόδων της οργάνωσης;
9. Σε ποιες κύριες δράσεις χρησιμοποιείτε τα έσοδα σας;

Γ. ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Ποιος είναι ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι της οργάνωσης σας;
2. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνετε τους στόχους σας;
3. Με τα μέσα αυτά επιτυγχάνονται οι στόχοι σας;

4. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσατε να μας αναφέρετε ποιες είναι οι συνήθεις δυσκολίες που αντιμετωπίζετε κατά την προσπάθεια επίτευξης των στόχων σας;
5. Κατά πόσο και με ποιους τρόπους συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων σας ο Κρατικός Φορέας;

Δ . ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Υπάρχει συνεργασία με Κυπριακές ή Διεθνείς Περιβαλλοντικές Οργανώσεις;
2. Αν ΝΑΙ, με ποιες και πώς επιτυγχάνεται αυτή η συνεργασία;

Ε . ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ – ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Πιστεύετε ότι ο Πολίτης της Κύπρου είναι ευαισθητοποιημένος πάνω σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος;
2. Αν ΟΧΙ, γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;
3. Πιστεύετε ότι η Περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζει το Κράτος είναι αποτελεσματική για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων;
4. Αν, ΟΧΙ, ποιος πιστεύετε ότι θα μπορούσε να είναι ο ρόλος του Κράτους;

ΣΤ. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

1. Ποια είναι τα μελλοντικά σας σχέδια σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ευαισθητοποίησης;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΦΟΡΕΙΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ονομασία Φορέα:
2. Διεύθυνση:
3. Ηλεκτρονική Διεύθυνση:
4. Τηλέφωνο:
5. Fax:
6. Υπεύθυνος Φορέα (ιδιότητα):
7. Ποια είναι η εκπαίδευση του προσωπικού;

B. ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Ποιος είναι ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι του Τμήματος;
2. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνει τους στόχους αυτούς το Τμήμα;
3. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσατε να μας αναφέρετε ποιες είναι οι συνήθεις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το Τμήμα κατά την προσπάθεια επίτευξης των στόχων;

Γ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Υπάρχει συνεργασία με Κυπριακές ή Διεθνείς Περιβαλλοντικές Οργανώσεις;
2. Αν ΝΑΙ, με ποιες και πώς επιτυγχάνεται αυτή η συνεργασία;
3. Κατά πόσο συμβάλλουν οι συνεργασίες αυτές στην επίτευξη των στόχων σας;

Δ. ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

1. Πιστεύετε ότι ο Πολίτης της Κύπρου είναι ευαισθητοποιημένος πάνω σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος;
2. Αν ΟΧΙ, γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

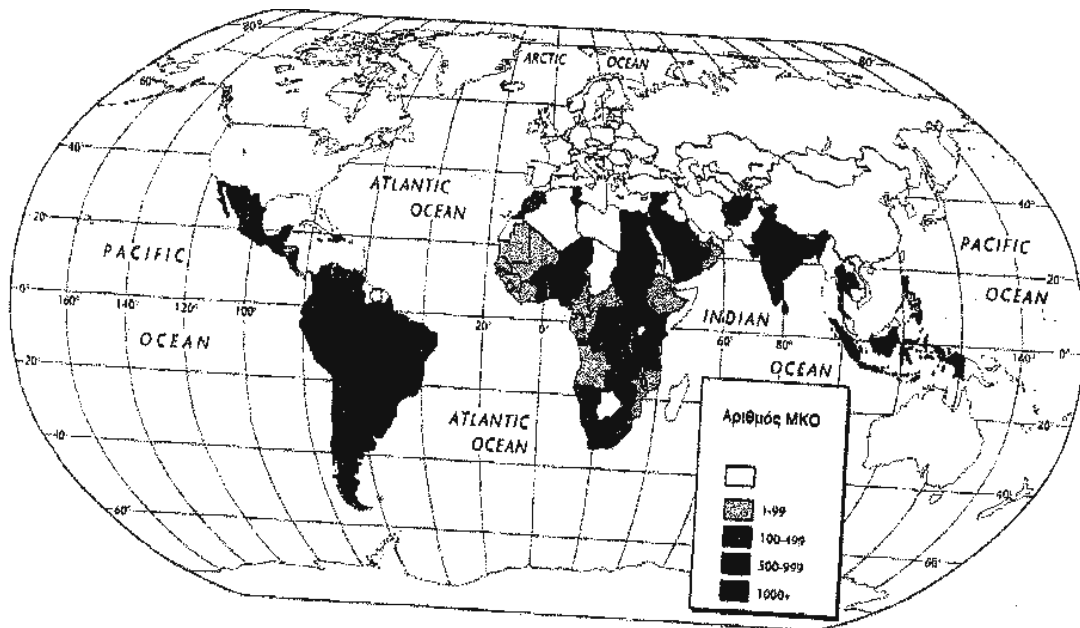
3. Με ποια μέσα επιχειρείτε να πετύχετε την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος;
4. Θεωρείτε ότι με τα μέσα αυτά επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση των πολιτών;
5. Αν, ΟΧΙ, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

Ε . ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

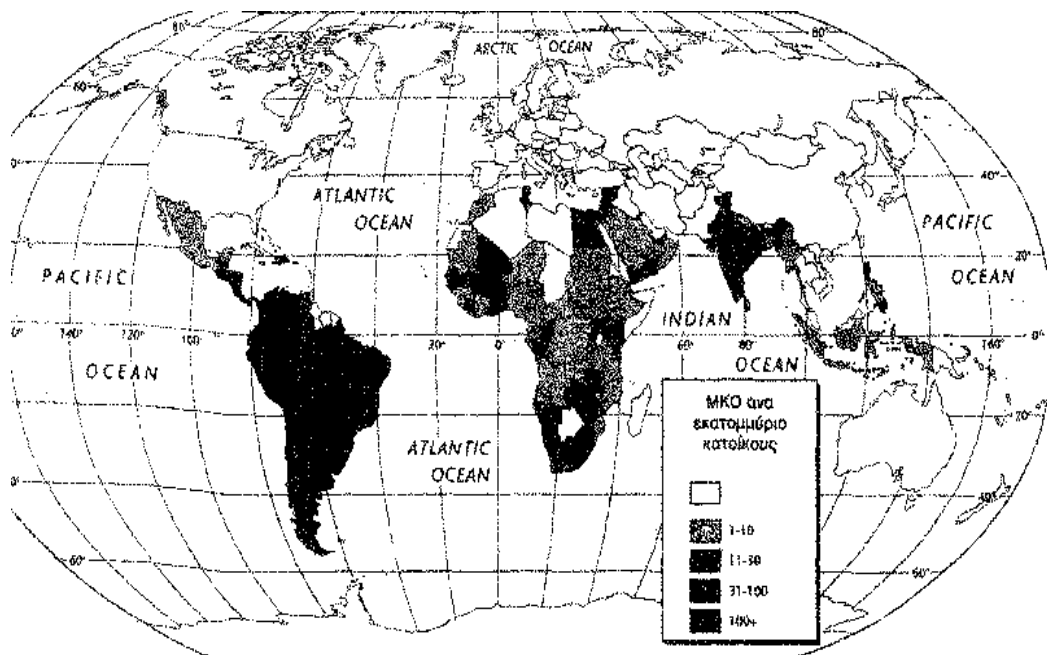
1. Ποιες πιστεύετε ότι θα είναι οι συνέπειες (θετικές και αρνητικές) για την προστασία του περιβάλλοντος από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Εξηγήστε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1: Αριθμός ΜΚΟ στον αναπτυσσόμενο κόσμο

Χάρτης 2: ΜΚΟ ανά εκατομμύριο κατοίκους στον αναπτυσσόμενο κόσμο

Πηγή: Fischer, J (1997). Nongovernments: NGOs and the Political Development of the Third World. West Hartford. Cumarian Press. P. 162 – 164.